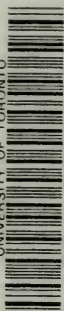

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 00011850 5

Pannonia Books
2 Spadina Road
Toronto 4, Canada

PH
3132
M3
köt.50

1088351

MAGYAR REMEKIRÓK

A MAGYAR IRODALOM FŐMŰVEI

Sajtó alá rendezik

Alexander Bernát	Erődi Béla	Négyesy László
Angyal Dávid	Ferenczi Zoltán	Rákosi Jenő
Badics Ferencz	Fraknói Vilmos	Riedl Frigyes
Bánóczy József	Gyulai Pál	Széchy Károly
Bayer József	Heinrich Gusztáv	Széll Kálmán
Beöthy Zsolt	Koroda Pál	Váczy János
Berzeviczy Albert	Kossuth Ferencz	Vadnay Károly
Endrődi Sándor	Kozma Andor	Voinovich Géza
Erdélyi Pál	Lévay József	Zoltvány Irén

50. KÖTET

VAJDA JÁNOS KISEBB KÖLTEMÉNYEI

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irod. intézet és könyvnyomda

1903

R. H. N. fec.

Franklin-Társulat

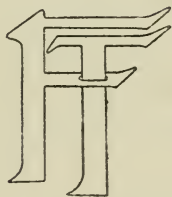
Handwritten signature: Franklin-Társulat

VAJDA JÁNOS

KISEBB KÖLTEMÉNYEI

Sajtó alá rendezte és bevezetéssel ellátta

ENDRŐDI SÁNDOR

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irod. intézet és könyvnyomda

1903

Franklin-Társulat nyomdája.

VAJDA JÁNOS

(1827—1897).

A forradalom utáni magyar lyrának, nem számítva ide természetesen a multból átvett örökséget, sokáig nem volt határozott jelleme. Petőfi nagy egyénisége szinte szédítőleg hatott a kisebb tehetségekre. Ezek az ő fényében vergődtek s nem bírva sem tudását, sem izlését: a népies fintort, a hazafias duhajkodást, az izetlen, pőre handabandát tették meg művészeti elvnek. Ezekben a komoly időkben az ő szerepök nem volt komolyabb, mint vásott gyermekek hanczuzása valamely gyászszertartás közelében. Zsinóros és sallangos érzelmek, mély honfibút szenvedő üres hazugságok, a belső és külső formák teljes elhanyagolása, sőt megvetése: íme, ebből állt művészetök. Ráadásul a népies örve alatt becsem-pészték a vidékiességet is s úgy tüntették fel a dolgot, mintha a költészetnek még eddig ki nem aknázott, új kincses bányáira bukkantak volna.

Roppant tévedés volt, — de hát odakünn az utczán a sujtás, a cifraszűr, a fokos, a krinolin járta, — mért ne lehetett volna ezeknek megfelelő módi az irodalomban a tet-szelgés, a nagyokatmondás, a káromkodás? Szerfelett olcsó eszközökkel nagy hatásokat lehetett elérni s az ötvenes évek gombamódra felszaporodott lyrikusai éppenséggel nem vetették meg ezeket az eszközöket. A magyar irodalom pártolása politikai tüntetés számába ment s a lyrai hagymáznak

sohasem volt oly vidám, gondatlan szüretje, mint ezekben a reménykedő, lázas napokban. Az új múzsa lobogós ingujjban, röpökődő csikós-jelmezben, cifra pruszliban, árvalány-hajas kalapban, pattogó karikással s nem kevésbé pattogó szitkokkal a rakonczátlanságok szilaj paripáján belevágztatott az alföldi puszták délibábos kódébe s vad rohamában magyar mentének nézte az alkony-eget, arany gomboknak a csillagokat, égi szabómesternek az atyauristént, azt hívén, hogy ezzel az őrült képzelődéssel a költészet igazságait szolgálja.

Vajda János, a ki már a forradalom előtt belesodródott az irodalmi élet erős áramlatába s mint honvédtiszt végigküzdötte és végigszenvedte a szabadságharcz viszontagságait, — sokkal férfiasabb egyéniség volt, hogysem a «hazájáért búsuló» komlókerti írói társaság levegőjében sokáig jól érezhette volna magát. Nemesebb szenvedélyek izgatták, nagyobb ambíciók égették, nem akart meghódolni az uralkodó divatnak s csakhamar különvált tőlük, nem azért, hogy félreálljon, de hogy harcoljon ellenök. Ifjú volt, erős volt, és minden küzdelemre hajlandó, mely az igazságot szolgálja. Azt hitte, hogy a forradalom vihára megtisztította a társadalmi élet levegőjét is s fogékonyabbakká tette a kedélyeket a «veritas» befogadására. Csak néhány év választotta el azoktól a lelkes napoktól, melyekről szinte meghatottsággal írja naplójába: «A legnemesebb verseny uralkodott az emberek közt s egyedül az érdem volt irányadó. A ki bármi csekély ténnyel bizonyította jóakarátát mint ember és hazafi, vagy csak reményt nyújtott arra, hogy a köznek hasznos tagja lesz, számot tarthatott a jobbak barátságára, lettek légyen azok bármi nagynevűek, népszerűek.»

E közhangulatból volt magyarázható, hogy a még csak

tizenkilencz éves Vajdát egy *A nemzethez* címzett, különben meg lehetőszen gyenge versének ezért a két soráért:

Gazdag vagy, haj, de zsíros konczaid'
Idegen föld kutyái viszik el . . .

a «közvélemény» asztala tárt karokkal fogadta tagjai sorába s Petőfi is megtisztelte barátságával. Szívesen gondolt ezekre a rajongással és őszinteséggel telített, nagy elhatározásoktól s tettvágytól forrongó napokra, melyeknek romantikája és veszélyei mintha egészen az ő szilaj képzelődésének világából szakadtak volna át a valóságba. A szokatlan, a különös, a rendkívüli már serdülő korában erősen vonzotta magához s foglalkoztatta képzelő tehetségét. Gyermekségét a vaáli rengeteg vadonában töltötte, hol atyja, a kiben az ő érzése szerint egy Napoleon veszett el, erdész volt. Az erdők komor, mély magánya, a nagy természet szűzies költészete, a titokzatos, a félelmes, a megdöbbentő voltak a gyermekpoéta első impressiói, melyeket az élettől kapott. Atyját, kiben az erő és a férfiaság mintaképét látta, imádta, — anyját azonban — a mi költő embernél bizonynyal a különlegességek közé tartozik — nem szerette. Nyiltan bevallotta, hogy apját «sajnálja ettől a közönséges cselédtől» s bámulta, hogy az mégis féltette a feleségét. Nagy legény korában egyszer meg is mondta neki: «Ugyan mit félt rajta, apám, hisz fiatalon sem kellett az senkinek, nemhogy most járnának utána.»

Gymnasiumi tanulmányait Székes-Fehérvárott kezdte, majd Pesten folytatta, hol két évig Vajda Péternél lakott, kinek magánéletében is megvolt az a sajátos hatása, a mi műveinek természetimádó szelleméből árad az olvasóra. Fiatal és fogékony kedélyét szinte magával ragadta a kor romantikus áramlata s szakítva az iskolával, színésznek állt.

Életének ez epizódjáról nem találok semmiféle följegyzést, de az bizonyos, hogy ebben a minőségben tizennégy hónapon át barangolt Magyarországon és Erdélyben s nagy illuzióit valószínűleg egy csomó csalódás s végül teljes kiábrándulás követte. Fordítani akart a sorsán s kenyérkereseti pálya után nézett. Mint gazdasági gyakornok Alcsuthon nyert alkalmazást. De sokáig itt sem volt maradása. Minden vágya az irodalmi központ felé vonta, hol napról-napra pezsgőbb, elevenebb lett az élet. Tele élénk és heves fantáziával, mely mindent kedvére színezt, nem volt kevesebb ambíciója, mint beállni azok sorába, kik a megindult nagy mozgalomban cselekvő szerepet játszanak s tenni, a mit lehet, a nemzeti cultura érdekében. Ott hagyta hát állását és Pestre költözött, a hol Vahot Imre ajánlatára Török János a Gazdasági Egyesületben adott neki alkalmazást. Néhány versének megjelenése után Jókai, Vas Gereben, Degré, Lauka, Lisznai örömmel fogadták baráti körükbe. Mindennapos lett a Pilvaxban s részt vett a márczius 15-diki nap lelkes mozgalmaiban, sőt az a kitüntetés érte, hogy az egyetemi ifjúság a bécsi forradalmi ifjúság üdvözlésére menesztett küldöttség tagjai közé — bár Vajda nem volt az egyetem tagja — egyetlen kivételkép beválasztotta.

A fiatal költő teljes gyönyörrel vetette bele magát az élet hullámaiba s megkezdte azokat a küzdelmeket, melyeknek diadalában föltétlenül bízott. 1848 júliusától a világosi fegyverletételig honvéd, majd besorozott császári közkatona volt, mely minőségben egy évet töltött Olaszországban. A katonaságtól megszabadulva, hogy élhessen, kataszteri hivatalnokká lett. 1855-ben állandóan Pestre költözött. Az átért küzdelmek, az élet gondjai, keserű tapasztalatok, sanyarúság, betegség nem törték meg, sőt megedzették, s java erejével —

úgy hitte — megharczolhatja harcát az irodalomban is. Az az irodalmi mozgalom azonban, melylyel Pesten találkozott, mint már fentebb említettük, nem volt egészen kedve szerinti. A fiatal költői nemzedék, melyhez ő is tartozott, nem tűzött komolyabb célokat maga elé, csak beleélte magát a világba, adta a bús magyart s keveset tett, de annál többet ivott a hazáért. Vajda egy ideig uszott az árral, de aztán — ellene. Míg társai ittak-ettek, mulattak, s a vett jókért a lyra apró pénzével fizettek: ő egy nagyobb költői elbeszéléssel, a hat énekes *Béla királyfival* lépett a nyilvánosság elé. Kétséggkívül fiatalos munka, tele a romantikus történetek ismert motivumaival, de elég közvetlen és meleg hatású. Meséje is jól kikerekedik, hangjában van eredetiség s a mi csekély subjectivitás itt-ott megcsillan benne, nem válhatik szégyenére, mert azt az embert láttatja, ki nemesebb ideálokért akar küzdeni. Szinte programszerűleg hangzanak következő sorai:

Ám, ha lenni kell, hát hadd legyen gyűlölség!
 Az ok és a fegyver — ebben a különbség.
 Egykoron gyűlöltek szerelem- s hazáért,
 Most gyűlöl az ember egyenest magáért.
 Kaczér hölgy, jövendő! fátyolos képeddel
 S te sivatag jelen, alattam süllyedsz el!
 Szebb a múlt! legalább hős volt benn' az ember,
 Nem pénz volt a bálvány, nem csalás a fegyver!

Ha Arany *Toldija* után ez az elbeszélés, mely egy Szent István korában külföldre menekült Árpádházi hercegnek, Bélának hősi kalandjait regéli el, nem is bukkant fel tünémenyszerűen, — kezdetnek mindenesetre oly mű volt, mely gyengéi daczára Vajdát mint izmosabb költői tehetséget mutatta be s nevét szélesebb körökben tette ismertté.

Mint hirlapíró a *Magyar Sajtó*-ban tűnt fel először, melynek kezdetben ujdonság- és tárczaírója, később rövid ideig szerkesztője is volt. A közönség annál nagyobb figyelemmel kísérte működését, minél derekasabban küzdött Vajda a divatos áramlatok s kivált az irodalmi klikkrendszer ellen. Támadásai hevesek és sokszor kiméretlenek voltak, mert úgy észlelte, hogy a meddők, a tehetetlenek le akarják szorítani az irodalom teréről a termékenyeket és tehetségeseket. A látogatás részben tán igazat adott neki, de az is bizonyos, hogy ebbe a felfogásba erősen belejátszott a képzelődés és az elfogultság is. Még bizonyosabb, hogy ellenségeinek száma megszorodott s a sűrű és heves támadások sokakban fölkeltek az elkeseredést és gyűlölséget ellene. Mindezt betetőzte egy váratlan fordulat, mely a hirlapíró Vajdát — az egyenes és majdnem naiv lelkű publicistát — teljesen ki-zökkentette erősségeiből. Történt, hogy lapjában emlegetni kezdte a kiegyezés szükségességét. Nosza, nem kellett több! Hogy, hogy nem, csakhamar híre terjedt, hogy Vajdát a bécsi körök megvesztegették. Az alaptalan gyanúsítások és rágalmak e korában könnyen hitelre talált minden mende-monda. Ezt is elhitték. Nem akadt egyetlen lap sem, mely e rágalom terjesztése ellen felszólalt s Vajdát igazolta volna. Maga a költő csak akkor vett róla tudomást, midőn egy ízben Szelestey László és Reviczky Szevér a *Pesti Napló*-ban nyílt gyanúsítással léptek föl ellene. Rögtön elégtételre szólította fel mindkettőt, de az illetők néhány nap múlva a leg-határozottabban visszavonták vádjukat. A rágalom azonban tovább terjedt s a láthatatlan ellenséggel szemben védtelenül álló Vajdát e kínos helyzetből kifolyólag heves vérmérséke néha oly tettekre ragadta, melyek semmiesetre sem használtak népszerűségének. Megundorodva a politikai szerepléstől,

az irodalomhoz, a költészethez menekült. 1856-ban kiadta lyrai költeményeinek első gyűjteményét, mely két év múlva az *Új dalok* cziklusával bővítve második kiadásban jelent meg. Közben megindította a *Nővilág* című szépirodalmi divatlapot, melyet 1864-ig szerkesztett. 1860-ban *Vészhangok* címmel új költemény-kötetet adott ki, 1862-ben pedig Arisztides álnéven két publicisztikai röpiratot (*Önbírálat, Polgárosodás*), melyek a Széchenyi szellemében stilizálva, a jövődő magyar cultura ügyéért lelkesen buzogva s keményen elítélve minden virtuskodást és duhajságot, nagy feltűnést keltettek, de viszont erős támadásokban is részesültek.

Ily sokoldalú s minden tekintetben tiszteletre méltó munkásság után (mert Vajda meggyőződésből és ihlettel dolgozott) méltán várhatta, hogy nemes törekvései szélesebb körökben keltenek visszhangot, s a magyar olvasóközönségnek legalább egy jelentős része fogja őt támogatni erkölcsi elismerésével. Nem így történt. A lapok agyonhallgatták vagy ledorongolták. Versei, ezek a mély szenvedélytől égő dalok, sokkal súlyosabbak és sötétebbek voltak, hogysen a korabeli lyra könnyebb termékei közt közkeletűekké válhattak volna. Publicisztikai dolgozatainak hangját merésznek, erősnek, eredetinek, de felfogását túlhajtottnak találták s a rátámadó kritika minden lehetőt elkövetett, hogy szerzőjük iránt elidegenítse a közönséget. Ennek a szinte mesterségesen szított ellenszenvnek aztán az lett az eredménye, hogy a költő hívei mindjobban meggyérültek s végül a *Nővilág* közönsége is annyira elpártolt tőle, hogy a csak nemrég szépen virágzó vállalatot meg kellett szüntetnie.

Közben (1863) szülei is meghaltak. Vajda magára maradt. Mindazt, a mi hirtelenében körülötte történt, erős érzékenységgel és sötét phantasiájával egyenesen az ő személye ellen

indított pusztító hadjáratnak gondolta s csalódástól, keserűségtől, majd betegségtől is leverve, sok időre visszavonult minden nyilvánosságtól. Ha nem csalódom, ez az az időszak, mely irodalmi pályafutása két végletét határolja. Mert élete csakugyan két végletből állt. Szilaj ifjúság, komor férfikor. Amaz tele színes romantikával, heves indulatokkal, harcvágygyal és főleg vérmes reményekkel, melyekből a való nem sokat váltott be; emez tele melancholiával, pesszimizmussal, haraggal és elégedetlenséggel, mely aztán lassanként teljesen elborította. A ki hajlott korában ismerte őt, mint e sorok írója, az alig bírta elképzelni Vajda fiatalságának merész és féktelen különlegességeit. Ez a magába zárkozott, megtörtnek látszó alak, a ki szinte félve beszélt az emberrel, — ez tartott utczaí szónoklatokat a márcziusi napokban? Zimankós téli éjszakán, erős jégzajlaskor, egy hitvány csónakon ez kelt át a Dunán, főnökét, Török Jánost kísérve a budai partokra s társaival ugyanazon az úton térve vissza a pesti oldalon álló közönség hurrázása közt? Ez küzdötte végig a forradalmat s szenvedte át minden lehetetlennek tetsző viszontagságát és sanyarúságát, mert ha a becsület nem kívánta volna, hát *muszáj* volt? Csakugyan ő volt az, a ki kataszter-hivatalnoki minőségében négy éven keresztül (1851—1855) bolyongott éjjel-nappal az Alföld síkjain, egyes-egyedül, Szegedtől Miskolczig, oly időszakban és területeken, melyeken akkor a Pesttől Hortobágyig uralkodó lovas betyárság még a császári katonai őrzőjáratokat is megtámadta? Mindig sovárgott egy regényes találkozás után a földi kárhozat e tragikai alakjaival, — bizott abban, hogy őt nem bántják, ki honvéd korában Becskereken egy egész éjen át poharazott Rózsa Sándorral és embereivel.

Hova tűntek ezek a romantikus, szép idők, és hova a be-

lölük pompázón feltöppentyűző illúziók?! A kiábrándulás sötétsége borított el körülötte mindent. Nem birt szabadulni egy keserű gondolattól, melynek több ízben s különböző formában adott nyílt kifejezést s mely végül egészen úgy hangzott, mint legkomolyabb meggyőződése: «Ez a kor a szervezkedett közepszerűség összeesküvése a rendkívüli, a nagyszerű ellen; a korlátoltságé a lángelme ellen; a kontárok sokaságáé a tüneményszerű mesterek csekély száma ellen.»

Nem így volt. Rosszúl látta, helytelenül ítélte meg. Hiszen szeme előtt ment végbe Petőfi nagy költői diadala, s nem jutottak teljes érvényre dicső kortársai: egy Széchenyi, egy Kossuth, egy Deák s a többi nagyok és kiválók sorra mind? Vajda kedélyében, túlhajtott, beteges érzékenységeiben volt a baj kútforrása. Csüggedésre, lemondásra hirtelen hajló természet, — cselekvésre, kitartó harcra nehézkes, alkalmatlan egyéniség. Hiába volt kitűnő vadász, pompás vivó, a sport minden fajtájának kedvelője, jól megtermett, izmos, szálás alak, — mind ezek daczára nem volt erős ember. De sok tekintetben naiv, elfogult és korlátolt, magában évdő és emésztődő, a kit túlhevített képzelődések és végzetes ellágyulások gyöngítettek meg s tettek lassanként nem világgyűlölővé, csak kissé zorddá, haragossá s különczködővé.

Ettől az időtől kezdve úgy élt a fővárosban, mint valamely rengeteg közepében: magányosan, elhagyatottan, vagy mint ő szokta mondogatni: társtalanul és átkozottan. Halálra sebzett vad volt s vérző sebeivel — a képzeletében megnagyított csalódásokkal — visszavonult, elbujt az emberek elől rideg magánya csöndjébe. Nem volt dicsszomj és életvágy nélkül, de szerencsétlennek érezte magát. Helyesen jegyzi meg róla egyik kritikusa: kivert bikánál bizonynyal jobban szeretett volna fejedelmi szarvas lenni, kit félénk sze-

relemmel, rajban követnek a barna szemű nőtények, — de hát az élet megtagadta tőle az idylli örömöket s kínszenvedésekre kárhoztatta. Ám éppen ez a szomorú helyzet, ez a sem barátság, sem szerelem által nem enyhített egyedüliség fakasztotta fel költészetének legdúsabb forrásait. Mert a költészet szeretetéről nem tudott, nem akart lemondani. Magányában, elhagyatottságában ez volt egyedüli menedéke, vigasza, s hosszú, majdnem tíz évig tartó hallgatás után, tisztultabb érzéssel, tökéletesebb formákban s határozottan több munkakedvvel folytatta megszakított költői működését.

1869-ben jelent meg *Egy honvéd naplójából* című könyvecskéje a Corvina-társulat kiadásában. Könnyedén, szinte vázlatosan írt munka, mely forradalmi élményeinek ugyancsak szófukaron elmondott történetét szorítja együvé, egyéni bátorságának vagy hősködésének minden fitogtatása nélkül, de nem érdektelen, sőt közvetlen hatásu, kellemes olvasmány. Íróját, mintha a sírból támadt volna fel, újra emlegetni kezdték. A Kisfaludy-társaság tagjai sorába választotta s 1872-ben kiadta összegyűjtött *Kisebb költeményeit*, melyeket 1876-ban *Újabb költeményei* követtek. A következő évben *Találkozások* címmel egy elbeszélő költeményt adott ki, majd 1881-ben *Összes költeményeinek* két vaskos kötete jelent meg Aigner-Abafi kiadásában. Ezt követte *Dal és beszély* címmel 1884-ben egy új kötet, 1887-ben pedig *Újabb munkáinak* két kötete (egy kötet próza, egy kötet vers), melyeket barátai rendeztek sajtó alá. 1895-ben megrostálva és válogatva adta ki egy kötet költeményét, csak azokat véve fel e gyűjteménybe, melyeket egy vagy más okból maradandóbb értékűeknek gondolt. A jelen gyűjtemény összeállításánál főképp ezt a Méhner-Franklin-féle kiadást vettem irányadónak, hogy lehetőleg a boldogult költő

gondolatának értelmében járjak el. Mégis néhány általa föl-vett darabot kihagytam s helyöket régebbi gyűjteményeinek egy-egy jobb darabjával pótoltam. Helylyel-közzel pedig némely versében, melyet utólagosan átjavított, visszaállítottam az eredeti szöveget, mert úgy éreztem, hogy az színe-sebb, jobb.

A mi Vajda életének külső történetét illeti, ezek után már kevés a mondani valónk. Nagyon hozzászokott az egyedüli-séghez s leszámítva rövid ideig tartó szerencsétlen házassá-gát, mindvégig megmaradt magának; visszavonult, zárkozott életet élt. Hivatalos elfoglaltsága csak egy volt: a *Vasárnapi Ujságnál* és melléklapjainál 25 éven át (1879—1890) mint belső munkatárs dolgozott. Hajlott korában kénytelen volt felhagyni a hírlapírás robot-munkájával s ekkor, hogy mégis ne maradjon kenyér nélkül, Csáky Albin cultusminister kegydíjjal látta el, melyet később utódja, Eötvös Loránt báró, a költő írói működésének félszázados jubileuma alkalmából ezer forinttal fölemelt. Ugyanekkor barátai és tisztelői, köz-tük a politikai, társadalmi és művészi világ számos kitünősége, meleghangú üdvözlő irattal lepték meg, melyet küldöttségileg akartak neki átnyújtani. Mikor ezt megtudta, hozzám sietett:

— Az istenért, ne tegyetek csúffá, nekem nem kell semmi-féle küldöttség, hanem vedd magadhoz azt az iratot és én majd eljövök érte, átveszem tőled.

Így is történt. A jelzett időben megjelent nálam és én néhány meleg szó kíséretében tudattam vele, hogy mindazok, a kiknek nevét az üdvözlő irat szövege alatt olvassa, szívb-szerint ünnepeljük írói működése félszázados évfordulóján. Kezeibe vette az iratot és hosszan, meghatva nézegette. Az-tán szótlanul egy zsöllyébe ereszkedett, a papírlapokat a térdére helyezte s szemei lassanként könybe lábadtak.

Szinte dúltan, szenvedőn nézett rám, mintha valami marcangolta volna. Végre majdnem csukló hangon megszólalt:

— Egy vallomással tartozom neked, édes barátom. Én körülbelül harmincz év óta azzal a gondolattal járok föl-alá a világban, hogy itt mindenki gazember. *Nem volt igazam...*

Egy köny futott le vonagló vonásain. Talán örömköny volt, de bizonyos, hogy neki ez is fájdalmába került.

Nem volt igaza. Ebben a néhány szóban van összefoglalva az ő boldogtalan életének sötét tragikuma. Sokban nem volt igaza, mert képzelődése még java férfikorában megmérgezte jobb hitét, s mikor ezt belátta, már késő volt minden. Roncs volt, helyrehozhatatlan ember. Az utolsó öröm is keserűséggé, váddá torzult benne. De viszont, ez a sötét, megmérgezett képzelődés volt a főrugója annak, hogy a magyar lyrát új és sajátos vonásokkal gazdagíthatta. A *Ginához* írt rhapsodiák legszebb darabjai nem egyebek, mint e félelmes és végzetes képzelődés termékei. Lehetetlen, szertelen helyzetek költői kizsákmányolása. Voltakép nem is szerelem, csak maga-magát tépdeső, pusztító s végül egy élet romjain fuldokló vágyakozás, égés az elérhetetlenért, a minden földiségtől ment, tiszta, felséges nőiségért, egy eszményért, kit a birhatatlanság mindennél fénylőbb glóriája borít el s kit még a bukás szennye sem sötétít el előtte, mert rajongásának annyi ereje van, hogy újra fölemelheti és istenítheti. A szenvedélynek és fájdalomnak oly mélységes és megrázó hangjai búgnak itt fel (csak a *Harmincz év után* című költeményt kell olvasnunk), melyeket más költőnk lantjáról nem hallhatunk. Ez a költő nem annyira a világgal, mint inkább magával állt örökös és vészes harczban. Nincs az a fanatikus középkori askéta, a ki korbácscsal és töredelemmel jobban sanyargatta volna testét, mint a hogy megmérgezett képze-

lődése tüzes vasaival ő sanyargatta, gyötörte lelkét. És szinte kéjelgett, tombolt ezekben a vad fájdalmakban, ezekben a képtelen gyötrődésekben.

Mit a világ! A körülötte létezőt félreismerte, kicsinyelte, torznak látta és megvetette. Neki külön, kivételes világa volt, egy lehetetlen, rettentő világ, a melynek bizarr teremtetési processusa mindent szétrobbantással fenyegető, colossális tűzijáték képében ott foly le előttünk az *Alfréd regénye* című poémája első fejezetében. Ha valaki látni akarja Vajda képzelő tehetségét s azokat a kinszenvedéseket, melyek azzal együtt járnak: olvassa el ezt az égő, világokat felforgató rhapsodiát, nézze meg ezeket a lángban, vérben hőmpolygó képeket, ezeket az emberiséget elsőprő és új teremtés jogát követelő rémes víziókat s köztük a költő fuldokló szívét.

Mindenütt nagy erő, mély megindulás s viharos pathos emeli. Zordságában sok van a fenségesből. Röpte méltóságos, komoly és merész, mint a sasoké. Egész lényében anynyira külön álló, egyedüli, hogy szinte megdőbbent. Költészete a borongós ég, a zúgó oczeán vagy a roppant nagy, komor hegyek hatását teszi ránk. Nem közönséges, nem hétköznapi, de ritka, rendkívüli, szertelen. Nem tartozik azok közé a költők közé, kik témákat dolgoznak ki, de azok közé, kiket egy-egy probléma összeráz s alkotásaik nagy része a fájdalom túláradása. Duzzad az erőtlől, ég a szenvedélytlől s keserűségében néha úgy tud süvölteni, mint a vihar vagy Shakespere hősei.

A Petőfi utáni korszaknak kétségkívül legőnállóbb, legértelmesebb lyrikusa. Van benne valami tüneményszerű, valami rendkívüli. Talán a diabolikus, talán a szertelen, de bizonyos, hogy az a sajátosság kizárólag az övé. Heves in-

dulatok, erős szenvedélyek megrázó hangú költője ő. Minden költeménye egy-egy szilánk égő agyából, egy-egy darab vérző szívéből. Az ő glóriája csakugyan oly fény, mely egy tövissel koszorúzott homlok körül ragyog. Magát dúlja fel, hogy teremthessen. Mint az igazi nagy költők, ő is képes volna mindent fölálldozni a művészetért. Ha meghat, ha megráz, ha megdöbben: meg lehetünk róla győződve, hogy ennek a lelkünken támadó hatásnak keserves árát az ő szíve százszorosán fizette meg. Tépelődő, vívódó, magát emésztő lélek. Szomjuhozza a nagyot, a fenségest, a különöset, mert valami ujjal akarná meglepni a világot. A művészet áldó és engesztelő világában a legzordabb utakat kereste, a hol minden lépését köny és vér jelöli. A mulandó élet csak arra való volt neki, hogy az örökké valók után törhessen. Költői vagy művészi becsvágy sohasem lobogott tündöklőbben és vészhezőbben, mint az övé. «Forogni körbe nem tudott, nem akart, hát örökké társtalan, boldogtalan» maradt. A harmónia, mely életéből teljesen hiányzott, mintegy kárpótlásul, vigaszul annál jótékonyabban és meghatóbban ömlik el egy-egy kiváló mesterművében. A *Virasztók*, a *Luzitán dal*, *Tavas felé*, *Gina emléke*, *Vaáli erdőben*, *Nyári les*, *Husz év múlva*, *Üstökös*, *Harmincz év után* stb. című költeményei a magyar lyra legszebb termékei közé fognak tartozni mindenkor. Nem népszerű költő, mert félelmesen komor és fenyegetően elégedetlen. Mint egyik kortársa írja róla: olyan keresztesháborúbeli vitéz, előbb levágja az embert, aztán megénekli. Indulatos, zord, lázadó természet. Pesszimizmus a szárnya, felhő a levegője. A forradalom utáni lyrát erős bölcselmi tartalommal mélyítette s új hangokkal gazdagította. Olyan dolgok bántják, a miket nem lehet segíteni. Ha a maga nyomorúságairól beszél: az egész emberiségen elkövetett igaz-

ságtalanságok vérzik meg szívét. Nem az én feladatom: megillető helyét kijelölni a magyar lyra történetében. Én csak egy véleményt akarok róla mondani, mely az ő egyénisége nagy arányaihoz mérve kisszerűen és tán közönségesen hangzó, de a melylyel én mégis maradandóságát akarom aposztrofálni: *nem lehet őt mély megindulás nélkül olvasni.*

Utolsó műve a *Magyarság és nemzeti önérzet* című könyve volt, melyben sok előszeretettel foglalkozott a nyelv ügyével és sok gúnynyal, keserűséggel, de sok elfogultsággal is ostromozta a modern társadalmi, politikai és művészeti élet fonákságait. Mert — bár nála szinte paradoxonnak tetszik, — az ő különczködő, egyedüliségben élő lelke mindvégig híve maradt a magasabb culturának, a vad erkölcsöket átfinomító civilizációnak s nemzetét szerette volna minden fonákságtól menten elsőnek, legtökéletesebbnek látni valamennyi nemzet között. A *Magyarság és nemzeti önérzet* tehát lényegében nem más, mint régebben írt röpiratainak, az *Önbírálatnak* és *Polgárosodásnak* kiegészítő része, függelék-kötete s végső elemzésében, mint azok, nemesebb célzatú agitatori munka. De míg amazokban a fiatal vér ereje lüktet, addig ebben már a hajlottabb kor mogorvasága, sőt zsörtölődése a túlnyomó elem.

Vajda befejezte pályafutását.

1896-ban betegeskedni kezdett s rohamosan fogyott. Néhány hónap alatt tíz kilónyt. Érezte, hogy közeledik a «vég»-hez. Egészsége helyreállítása céljából Abbaziába készült, de a kór ágyhoz szegezte, nem mozdulhatott. Az egykori izmos, erős Vajda roncsos lett teljesen. «A kard» — a lélek — «kiröppenni készült hüvelyéből.» És ő, a ki életében annyiszor dörömbölt a rejtelmek és titokzatok kapuján, készen állt a nagy útra. Nyugodt volt, mint a «hős, a ki a

halál gondolatát agyában viseli». Szemeit — mint ezt a halála előtt pár nappal írott s a jelen kötet legvégén olvasható verse is bizonyítja — szinte rászegedezte arra a rémre s nem vette le róla tekintetét az uto'só élő pillanatig.

Halála 1897 január 17-én következett be. Két nap múlva a közoktatásügyi ministerium költségén temették el örökre megnémult lantjával és «üres kezével».

Endrődi Sándor

KISEBB KÖLTEMÉNYEK

SIRÁMOK.

1.

Száll a hegyre barna felhő,
Zúg alatta már az erdő.
Észrevétlen langy lehellet
Rázza a faleveleket.

Hajaszáli a vadonnak :
Hervadt levelek szállongnak,
Fecske földet-szántva röpdes,
Minden oly merengő, csöndes.

Erdő, mező, merre nézek,
Egy nehéz, bús előérzet.
Hosszu árny kísért a réten,
Szél sohajt az erdőn, mélyen...

Valami nagy, rejtett bánat
Fogja el az egész tájat ;
Az a bánat, mit az ember
Érez és nevezni nem mer —

Az a nagy bú, a mely téged
Vádol, örök nagy természet ;
Mely kiégett szívvel kérdi :
Mért születni ? minek élni ?..

II.

Szól a zene, harsog
Mint diadalének...
El in en, el innen!
Ne örüljek még meg.
Ne halljam azt, a mi másnak
Dicsőséget hirdet;
Nekem halált, vagy a mi több:
Feledékenységet!

Oh hogy a mit egykor
Oly igen szerettem,
A mi vigasztalt, most
Az is ellenségem!
Mintha ebek csaholnának,
Mire a vadállat
Sebeivel neki ront a
Legsűrűbb magánynak.

Hova nem hallatszik
Semmi hír harangja,
Ebek vonítása:
Néma sivatagba
Rohanok én; de mi haszna?
Nyugtom' nem találom;
Mit ér, hogy nem látok embert,
Ha — magamat látom...

Szól a zene, harsog
Mint diadalének...
Én oly búsna érzem,
Mintha temetnének;

Mintha temetnének ifjú
Koránhunyt halottat ;
Mintha hallanám zörögni
Saját koporsómat ! . . .

III.

Föltámadni, mint a felhő,
Mely az égre derülten jó,
Azután könyekre törve
Száll alá a szomju földre !

Mint a szellő bujdokolni,
Mást altatva nem nyugonni ;
Nyomoruság ablakában
Siráncozni — mindhijában ;

Megfejtetlen, mint egy álom,
Átsuhanni a világon,
Kinevetett, ismeretlen
Fájdalomtól üldözötten . . .

Ugy-e keserű egy pohár ?
Itta ezt több jó bolond már !
S mind azt hitték, üdvözítnek ;
— Nekem már e hitem sincs meg !

IV.

Hova lett a nap az égről ?
Hirtelen hogy' elsötétül !
Mintha állana ítélet,
Valakit kivégeznének . . .

Hideg szellő száll a fákra,
Tővig átborzadnak rája ;
Mintha hóhér keze volna,
Mely szemeiket befogja.

Halálcsöndesség az erdőn ;
Néha hull alá rezzentőn
Egy-egy levele a fáknak,
Mintha könnyet hullatnának...

Mit sirnának, könyeznének ?
Hiszen ők virultak, éltek.
Az, hogy mostan elhervadnak,
Hogy szerettek : jele annak.

Volt bimbójuk, volt viráguk,
Szerelemnap süttött rájuk ;
Ölelkeztek a szellővel,
Susogtak az éneklővel...

Kétségbeesetten arczra
Hullok én is a harasztra ;
Száraz haraszt, fődj el engem !
Volt nyaram, s én — nem szerettem !

V.

Mily vidám, örömtelt
A nap nyugovása !
Talán most pillant be
Abb' a szebb hazába?...

Fekete rom néz le
A hegy tetejéről;
Ijesztő kísértet
A mult éjjeléből.

Űlj fel, ifju ábránd,
Arra a sugárra,
Menj el innen, menj el
Boldogabb határra...

Vörös az ég alja,
Szélvihar lesz holnap:
Azok a vén romok
Mind mind leomolnak...

VI.

Érezem, hogy sírni fogok egykor,
Majd midőn a kihült képzelet
Együtt látja mind a boldogságot,
A mit nem birt, s mégis elveszett...

S ekkor, miért becseréltem minden
Igaz életkincset botoron:
A koszorút, a gúny koronáját,
Összetiprom és megátkozom!

S érezem, hogy örülök majd egykor,
És hajamat tépvén, kaczagok;
De e kaczajon — ha volt, ki engem
Igazán szeretett — sírni fog!...

VII.

Én a borjunak megint
Paripája lettem.
Taliánország felé
Mentem mendégéltem.

Oly nehéz volt vállamon
Puska és tarisznya.
Veritékem volt a só
Sótalan marczimba'.

De szívem még nehezebb
Volt a balfelembé',
Kedvesemnek képe volt
Ebb' a kis szekrénybe.

Mindazáltal pörg a dob,
És a dobszó mellett
Csatatér és győzelem
Képein merengek.

Mint egy új Napoleon
Verem a világot;
Fejemen véres babér-
Koszorúkat látok,

Majd lecsöndesül a dob;
A hegy oldalában
Ringatón zörgő malom
Dörömből magában.

Távolabb füves lapon
Kecskék fürge nyája,
És a kecskepásztor egy
Bogárszemű lyánka.

S mintha e kis lány az én
Szeretőm lett volna...
Isten veled csatatér
Fényes koszorúja!

Golyó ide vagy oda,
Tovább nem mehettem,
A kicsiny malomba én
Legénynek szegődtem.

Feleségem lett a kis
Kecshepásztor, és én
Lettem vó'n legboldogabb
A föld kerekiségén.

Megtanultam a való
Élet-bölcsességet;
Megtanultam, miből áll
Boldogságod, élet!

Elfeledtem s tán azért
Birtam a világot.
Elfeledtem, a mi több,
A mulandóságot.

Mulandóság és világ,
Ah ezek jó népek!

Feledékenységemért
Nem is nehezteltek.

Ah de még ezek fölött
Nagyobb hatalom van :
A katona-fegyelem !
E miatt lakoltam.

Felfödöztek ; dördül a
Halálos ítélet
Szerelemtől lángoló
Szivem közepének . . .

— Oly nehéz és mégis oly
Édes volt ez álom.
Valómat egy nyomorék
Koldusképnek látom . . .

Szerellemmel halni is
Sokkal többet érhet ;
Nem szeretve senkitől
Mit ér ez az élet ? . . .

VIII.

Elhallgass, mert zivatar van,
Mert alattad ing az ág ?
Dalod' a vihar túlzengi.
Nem figyel, nem ismer senki,
S gúnyol a hideg világ ?

Dalnokok martir-halála,
Éhhalál vár egykoron ;

És a mi teremti a dalt,
Mit dalod kért, lesz-e az majd —
Szerelem — a jutalom?

— Csak dalolj! Szerelem és dal
Önmagának jutalom.
És a világ? — Majd megtapsol,
Koszorut ad — ottan a hol
Nem kérsz enni — sírodon!...

IX.

Mikor a nap süt az égen,
Kigyó jár a zöld levélen,
És irigyen sziszeg alant;
Búg fölötte a vadgalamb.

Mikor nyári nap süt rátok:
Szedjétek meg a virágot,
S élvezzétek — nem gondolva
Se tövisre, se kigyóra...

Elmegy a nap — melegével,
Megjön a hűs őszi éjjel;
Kigyó nem lesz a virágon,
De galamb se szól az ágon...!

X.

Viszonszerelem! te égből
Lelkeinkre hulló csillag!
Nem örültem, s ne örüljek
Soha égő sugaradnak?...

Czéltalan bolyongjam én át
 A sivatag életet —
 Te lehullj és elenyésszél —
 S ne találj meg engemet?

SZERELEM ÁTKA.

I.!

Én gyötrelmem, szép leányom!
 Hogy te, mint a nap, olyan vagy,
 Oh az való! — de nem csupán
 Mivelhogy szépséged oly nagy.

A te pályafutásod is
 Ahhoz olyan hasonlatos:
 Szeszélyesen derűs borús,
 Egynek égő, másnak fagyos.

És mint a nap, midőn fölkel,
 Lenyugszik egy más világnak:
 Mikor nekem föltámadtál,
 Lenyugodtál — hűtlen! — másnak!

II.

Szeretlek én téged nézni,
 Mikor észre nem veszed;
 Ha máson merengve, rajtam
 Feledkezik el szemed,

S benne egy édes titokra
 Megvillámlik az öröm. .

Egy-egy tőr minden sugára,
S én azt szívembe töröm.

Szeretlek én téged nézni
Mikor észre nem veszed:
Hogy szívem mélyére látva
Meg ne tudd, mit érezek.

Ne tudd, hogy szerelmem olyan,
Mire nem vagy érdemes;
Ha magam' ki kell nevetnem,
Legalább te ne neved.

Szeretlek én téged nézni.
Oly szép lánggal ég szemed;
Eloszlatja búmat, mint a
Nap a sötét felleget...

— S e szép szemek napvilága
És ez izzó tűz-ajak,
Mindezek a bitorolt kéz
Oltárán lobogtanak?!...

Hazudság, kaján hazudság!
Hol venné e fényt szemed?
A teremtő nem hazudhat,
Hazudnak az emberek!...

Én hiszek szemed tűzének,
Mely hajnalfényben ragyog.
Vagy van ember, a ki most is
Megrabolja a napot?...

És ha mégis, és ha még is! —
 Oh ez átkos gondolat,
 Mint a villámlás az éjben
 Fölriasztja a vadat,

Midőn az kétségbeesve
 Szöki át a völgyeket,
 De mi haszna, bárhová fut,
 Ég, lobog a rengeteg:

Úgy e gondolat szünetlen
 Űzi hajtja szívemet —
 Oh hogy még enyim se voltál,
 S mégis későn féltetek!...

Nem voltál — és nem lehetsz már
 Soha enyim, jól tudom;
 Oh tudás, megátkozott fa!
 Elveszett paradicsom!...

III.

Van-e még egy oltár, van-e még egy bálvány,
 Hova térdepelvén, buzgón imádkozván,
 Kétségbeesésem enyhülését várnám?

Mit én építettem, ékes templomodat,
 A hol színről színre imádtam arczodat,
 Haragod üszkével magad fölgyujtottad.

Ég az Isten háza magasan lobogva,
 Hitszegő bélpoklos híveid csoportja
 Kárörvendve nézi és egyik sem oltja.

Oh hogy az embernek, gyarló halandónak
Sarától magok az istenek sem óvnak!
Oh, hogy az égiek magok is csalódnak!

Kihozom, megmentem képed a lángokbul,
Elhajtom a füstöt fényes homlokodrul —
Oh hogy rajt' a szégyen újra lángba borul!

Hallod-e, hallod-e kacaját azoknak,
Kik téged megcsaltak, engem megraboltak? —
Ők most téged szánnak, engemet gúnyolnak!...

IV.

Látlak én még s látni foglak,
És szünetlen gondolok rád.
El nem válok soha tőled;
Mégis, mégis... Isten hozzád!

Oh nem a könnyörtelen sors,
Nem a beérhetlen távol,
Nem az élet, nem a halál,
Nem az választ el egymástól...

Van reménye a távolnak,
A halálnak van emléke:
Hit vigasztal a balsorsban...
— Ennek is mind vége, vége.

Mondd nekem majd, hogy enyim vagy,
Hogy szeretsz: leborulok rád
Végzetetlen fájdalommal...
S azt fejelem: Isten hozzád!

Feltámadás van a sírban,
Újulás a természetben ;
Csak az halt meg mindörökre,
A mit benned én vesztettem.

S én elhagyni mégse tudlak !
Hozzád járok és rád nézek
Szótalan és iszonyún, mint
Gyilkosára a kísértet...

S valami fáj mindkettőnknek :
Neked a bűn, nekem a vád.
Pásztoróra kéje helyett
Szellemóra!... Isten hozzád!

V.

Szeretlek, szeretlek régen,
Meg kell végre vallanom ;
Szeretlek, bár téged-e, vagy
Érted a kint? nem tudom.

Bár a hideg ész pirongat,
És kigúnyol, kinevet,
S annál hangosabban, mennél
Szentebb az, mit érzek :

Nincs ok a teremtető észben,
Égen földön hatalom,
Oly erős, mint a mit érzek
Miattad, a fájdalom.

Szeretem éretted a kint,
S viselem a gúnykaczajt,
Mint a harczos a rongyot, mit
A csatagolyó szakajt.

És hiába félek tőled,
Hiába kerültelek ;
Bármit tettem, végre megvan,
Miről már nem tehetek.

Mért kerülném még tovább is
Mindenhatóságodat ?
Egyszer látni nem elég-e,
Hogy örökké lássalak ?

Szeretlek — bár tőlem e szót
Nem fogod te hallani ;
Hogy te ezt nem értenéd meg,
Súgja nekem valami.

A mit a te szíved óhajt ;
A diadal, győzelem,
Arra elég hideg szó is —
Mit neked az érzelem !

Minek mondjam, hogy szeretlek ?
Ha szíved örülni tud
Hizelgőn csengőbb szavakra,
Tudva jól, hogy mind hazug?...

Minek mondjam, hogy szeretlek ?
Jobban szánlak, érzem.

Örömiden szánakozom
Jobban, mint gyötrelmiden.

Nézz tükörbe mosolyogva,
Tekints végig magadon —
Gyönyörű vagy . . az vagy, az vagy . .
Oh hisz én jobban tudom.

«Szebb vagy a csillagos égnél,
Szemed oly szépen ragyog,
Tán az égből is miattad
Hullanak a csillagok . . .

Szép ajakad ingerébe
Belehal a gondolat.
Legszebb vagy a teremtésben,
Azért nincs rád hasonlat.»

Tetszenek a czifra bókok?
Ládd, mi könnyűk e szavak;
Mi sokat akarnak, mégis
Mi keveset mondanak.

Tán magam is tudnám ezt, mint
Holmi udvaroncز legyek.
De nem fáj, vagy nem tudod tán,
Hogy mindez nem a tied?

Nem kérded-e meg szivedtől,
Van-e benne érzelem?
Boldog vagy boldogtalan bár,
De — egy, örök szerelem?

Halaványul majd a szép arcz,
Elvirágzik a tavasz ;
Érzed majd, hogy a mit érzünk,
Az mienk, csupán csak az...

De késő lesz minden immár.
Mit majd akkor érezesz,
Az a késő megbánásnak
Keserü fájdalma lesz.

S én nyugodt leszek már, mint a
Tűzhegy, mely maga mögött
Űszkeivel betemette
Mindörökre a mezőt...

Te előtted pedig a mult,
Mint hazajáró halott
Emelkedik rémes váddal —
Késérű lesz hallanod...

S egyedül lélszsz, elhagyatva ;
Csak e vád ül le veled
Szembe... szörnyű számvetésre
Az elmúlt idők felett.

Mondja majd: a tavasz elmúlt,
Hol belőle a virág?
És a meleg nyár gyümölcse —
Tolvajok megrabolák?

Szeretlek... de van erőm rá,
Hogy ne valljam meg neked.

Ápolod te hiuságod',
 Én meg — büszkeségemet.

Szép ajkad egy mosolyával
 Örültté tehetd fejem;
 De azért nevetni nem fogsz
 Oktalan érzelmimen.

Az én átkom, hogy szeretlek,
 Még sem olyan mostoha,
 Mint e szót igaz kebelből
 Meg nem hallanod — soha!

Szeretlek, mint egy szép szobrot,
 Mit a lázas szenvedély
 Átölel, de szerelméről
 Vele sohasem beszél...

VI.

Mint egy szép halott élsz
 Emlékezetemben,
 Kit sohasem birtam,
 Még is elvesztettem.
 Éjjel fönn virasztlak,
 Nappal megsíratlak!

VII.

Ne huzzátok, ne huzzátok!
 Nekem minden hangja átok.
 Átok nekem az is, a mi másnak áldás —
 Legyen áldott a kéz, a mely nekem sirt ás!

Virrasztok az éjszakában,
Sötétségben, némaságban.
Sötétség, némaság... menyországa soknak;
Szivemben lobogó lángja a pokolnak!

Mi történhetett a nappal?
Talán soha sem lesz hajnal!
Oh ha vele volnék, talán imádkoznám,
Hogy akár a hajnal soh'se virradjon rám!

Hajnali szép édes álom —
Ideje már — légy halálom.
Ne ébredjek én föl, róla álmodozva,
Hadd vigyem el képét magammal siromba!

VIII.

Jár utánad, jár a képzelet,
Mint szivárvány után a gyerek.
Ölelő karoddal
Oly közelre látszol:
Mért vagy nekem mégis
Elérhetlen távol?

Ugy tetszel valóban énnekem,
Mint egy szép szivárvány keleten,
Mely vidám derűt fest
Sötétült vidéken,
Jobb reményt elbúsult
Emberek szívében.

Jár utánad hegyen-völgyeken
Fölhevült lázongó képzetem,

S majd ha mély örvénybe
Hull alá imádód,
Tova tűnsz, s hogy érted
Halt el — azt se látod!

IX.

Nem szeretlek... mért hazudnám,
Hitegetném magamat?
Ohajtlak, de nem szeretlek;
És szívem majd megszakad.

Elhamvaszt miattad a vágy,
Megtébolyít a titok,
Mit nem bírok már viselni,
És ki még sem mondhatok.

Ugy szeretnélek szeretni!
De nem szabad, nem lehet:
Te nem érted, mit jelent ez;
Te e kint nem ismered.

S ha ismernéd, kinevetnéd;
És mint égő napsugár
Fáj, ha a még nyitva álló
Be nem forradt sebre száll:

Mosolyod úgy fájna nékem,
S volna gúnyod mosolya
Keserű, de gyógyító ír:
Ne gyógyuljak én soha!

Oh hogy a láz, a halálos,
Midőn végkép elgyötör
— Mert utolsó a mit érzünk —
Már utóbb az is gyönyör.

És van elme, a mit mégis
Józan-épnek mondanak,
Rajongóbb a lázasénál,
Örültnél oktalanabb!...

Jól tudom, hogy nincs a földön
Hatalom, mely betemet
Multakat és nem történtté
Teszi a történeteket;

S érzem, hogy vágyaimnak
Nincsenek reményei;
Jövőm üres végtelenség —
S nem tudlak felejteni!

Nem szeretlek... édes volna
Ezt előtted mondanom;
De mit érne? lekaczagná
Szavamat a fájdalom.

És te mégse hinnéd el, hogy
Büszke lelkem e szava
Több, mint minden «szeretlek», mit
Hallani fogsz valaha.

Nem szeretlek! de ne tudd, hogy
Drága ez a diadal,

És rövid — hogy ebbe lelkem
Előbb-utóbb belehal...

X.

Nem tudok én semmit rólad,
Csakhogy szép vagy, szép nagyon.
Szépségedet látom én csak,
Szivedet nem kutatom.

Feledem vagy nem is hallom,
Mit beszél a sokaság;
Szép vagy, arra gondolok csak,
S a szépség tündérvilág.

Nézd az égen a borúból
Kimosolygó csillagot:
Még előbb felhő takarta,
S mégis oly szépen ragyog!

Láthatom-e ott a multat,
Hol vakító a jelen?
Gondolhatok-e jövőre,
Ha lázban szédelg fejem?

Szép vagy, azt beszéli rólad
És imád mind, a ki lát;
De hogy milyen szép vagy — oh azt
Még sem tudja a világ!

Hogy mi szép vagy, azt hiszem, hogy
Én — csupán én tudhatom;

És oly édes — bár egyetlen —
Szívemnek e jutalom!...

Oh e kétszínű világ, mely
Még bűnöket emleget
Szépséged napfénye mellett —
Mi hideg, vásott lehet!...

Szegény volt örömben, és tán
Az is marad életem;
De ez alakos csoportot
Szánom én és megvetem!...

Marczangolja széjjel a vágy,
Feszítse meg szívemet —
Oda adom... de belőle
Ki nem tépi képedet...

Ne tudjak én semmit rólad,
Csak hogy szép vagy, szép nagyon;
Szépségedet lássam én csak,
Én szived' nem kutatom.

És szeretlek ismeretlen
Tégedet és a napot;
Egyitekben sem kutatva:
Mi lakik benn, mi ragyog?

GINA EMLÉKE.

I.

Szeretsz-e te, vagy szeretél-e már —
 S ha nem — szeretsz-e valaha?
 Forró-é a nap keble, vagy csupán
 Visszaverődő sugara?

Lehet-e az, hogy csak egyet szeress
 Te, kit egész világ szeret?
 Talán — talán — hisz csak az bizonyos:
 Szeretni nem fogsz engemet.

Méltatlanabbat fogsz szeretni majd,
 Mint ez történik rendesen;
 Ez átok az, mi végett soha nincs
 Egész mennyország ide lenn...

Ha engemet szeretnél! — oh hisz ugy
 Kijátszanád a végzetet:
 Az örökkévaló is irigyel
 Ilyen mulandó örömet!...

II.

Szeretsz-e te, vagy szeretél-e már,
 S ha nem — szeretsz-e valaha?
 Oly pazar a fény arczodon! — s nekem
 Valami súgja: nem, soha!

Sötét, de édes a tapasztalás,
 Mely vigasztalja vágyamat!

Te senkit sem szeretsz — oh mert hiszen
Hideg a szív a fény alatt...

III.

Elfogy a nap, az én napom...
Közeleg a sötét óra...
Oh ne kérdezz, mi bajom van?
Oh ne nézz most homlokomra!

Szép vagy és hatalmas — hányszor
Mondtalak mindenhatónak!
Üres bók, édes hazugság...
Menj, kerülj, hogy el ne hervadj...

Ne tudd, hogy ez óra ellen
Tehetlen minden bűbájod;
Hogy van, a mi nagyobb annál:
A lelkemen fekvő átok...

Ne kutass, ne nézz lelkembe...
Isten őrizzen meg attól!
Légy kaczer, víg, csapodár, csak
Óvd magad a gondolattól!

Nézd a jégfelhőt az égen:
Észrevétlen hideg árnya
Halványan száll a gyanutlan
Örömben égő virágra;

Keble áthül, megrázkódik...
Alig sejti, hogy mi érte;

Ragyog a nap, ragyoghat már!
A virágnak vége... vége...

Őrizkedj a gondolattól!
Ne nézz most lelke mélyére;
Ha forrong, ha zúg a tűzhegy,
Vigyázz, hogy ne menj szélére...

Ne fürkészd baját, epéjét.
Kétségbeejt a sötétség —
Rémeitől megőrülsz, vagy
Előbb megfojt a nehéz lég.

Álmodozzál, ábrándozzál,
Szemlélődjél, csak ne kérdezz;
Alkoss magad új világot,
Csak ne kérdd: hogy mind miért ez?

Hull a levél, hull a csillag,
Még se fogy el, tele föld, ég;
Mi közöd van hozzá, féreg!
Hogy mi végre teremteték?

Ne játsszál a gondolattal!
Ha bejársz e rengetegbe,
Benn egy kérdő szörnyeteg van;
Ne kerülj — vigyázz — elejbe.

Meg nem fejtí soha senki,
A mit e szörny kérdez tőled,
Bár izenkint, apródonkint
Szíja el fájó velődet.

Isten veled szép sudárfák
Andalító suhogása!
Árnyatokban volt szívemnek
Annyi édes álmodása!

Ár yatok sötétül egyre,
Közeleg az éj immáron!
Kiszenvedve, tévedésben
Fáradottan itt bevárom.

Adtál mézet, virágot is;
Megátkozozalak-e téged,
Hogy te sem adsz ingyen semmit;
Ernyőd ára: kigyó, méreg...

— Légy hiú, én gyöngyvirágom,
Légy hamis, begyes, rátartó:
Nyujtsd magasra fejcskédet,
Szökdelj, mint egy kis pillangó;

És ne kérdezz, mit morogtam;
Badar beszéd... kaczagj, kérlek...
— Ah! ha birhatnám kis üres
Boldogságos fejcskédet!

IV.

Ver az Isten engem
Mind a két kezével,
Tüzes ostorával,
Tüzes szerelemmel.

El nem gondolhatom,
Mivel érdemeltem ;
Csak szenvedtem eddig
Ebben az életben.

Szerelem : mennyország ;
Legalább úgy mondják.
Én csak azt tudom, hogy
Nekem mártiromság.

Két szép szemefénye
A csalóka méreg ;
Olyan erős, mégis
Olyan soká éget.

Akár hogyan éget,
El-elnézegetem :
Hogyan lehet oly szép s
Mégis oly kegyetlen ?

Én uram teremtőm
Ijesztenél rája ;
Tedd szívére szívem
Csak egy minutára :

Tudom, úgy hozzá ég
Egyszerre az övé :
Magad sem veszed le
Soha onnan többé !

V.

Tied a dicsőség, hatalom ;
Csak mulass emésztő kínomon.
Kegyetlen fény ragyog szemedben.
Halálra ítélt rab — szerelmem.

Rab vagyok én, rab, de olyan rab,
A ki zsarnokánál szabadabb.
Enyim az igazság s szenvedés,
Tied az önkény s a büntetés.

Szenvedek, de nékem nyugtot ad
Vigasztaló csöndes öntudat.
Téged fogva tart a nagy világ
Enyim az örökkévalóság.

Összetépted az én szívemet,
A magadét el nem tépheted.
Megmarad az igaz bírónak,
Szerelemért bosszuállónak !

VI.

De azért ne hidd, hogy nyugtot ad
— Oh nagyon is fáj a gondolat,
Hogy te magad, édes kedvesem,
Hogy te sem lész boldog sohasem.

Nem tudom én, hogy mit gondoljak ?
Örömet látnálak boldognak,
Fájna szívem úgy is ; de talán
Csak a magam baját siratnám.

Alig merem én azt mondani,
 Azzal ijeszt, üldöz valami :
 Boldog lesz majd egykor kebleden
 Más valaki — csak te magad nem.

Legyen átkozott e sejtelem !
 Mint a szív az, melyben megterem.
 Szívnek, melyet bánt e gondolat,
 Maga a halál csak nyugtót ad !...

VII.

Oh ha bájaidd szeretted,
 Szeress, kérlek, akkor engemet.
 Mert hiszen legszebb vagy lelkemben,
 Mint a nap a kristálytengerben.

Napvilágom, kelj föl én fölém !
 Nézd magadat lelkem tükrörén,
 Mint a nap a miljom habokban,
 Képed ragyog minden dalomban.

— Vagy igen — csak menj az utcára,
 Ismerj rá e hitvány világra ;
 És azután vedd meg a sarat,
 Mely nem fogja föl a sugarat !

VIII.

« Légy vidám, kétségbeesve ;
 Maradj büszke, megalázva.
 Légy hideg, ha lánggal éget
 Átkos szenvedélyed láza. »

«Meg se rezzenj, ha velődbe
A féltés villámi ütnek.
Maradj józan, mikor ég föld
Tánczol és forog körülted.»

«Fojtogasd el minden üdvöd',
S ha tudod, felejtsd el őket,
Mikor éjjel siráncozva
Szellemeik hozzád jőnek.»

«És örökké sírod ássad
S mégse halj meg!» Én gyötrelmem,
Mert ohajtlak, mert szeretlek,
Ezzel átkoztál meg engem?...

IX.

Mivel engem megátkozta,
Viszont én megáldlak téged.
(Csak elmondom, hogy mi sors ér
Vágyaid ha mind beteltek.)

«Érjen annyi jó szerencse,
Hogy ne tudj örülni rajta.
Környékezzon oly magas fény,
Hogy szégyeld magad miatta.»

«Majd ha szived lángért lángol,
Hideg kigyó érintsen meg.
Ne gyötörjön féltés másért,
Féltsd magadat, gyúlt szivedet.»

«Láss körülted boldogságot,
S érezz gúnyt magadra benne.
Keress a multban vigaszt és
Ne találj emlékezetre.»

«Ohajts örök életet, ha
Majd jövődet halva látod»...
— Oh szeress! és átveszem mind
A mi ez áldásban átok!...

X.

Szegény öreg koldus...
Csak az inség tartja.
Könyörülő világ,
Könyörülj meg rajta!

Valakinek csendül
A lélekharangja.
Könyörülő Isten,
Könyörülj meg rajta.

Az én szép szeretőm
Kiadott én rajtam.
Könyörülő halál,
Könyörülj meg rajtam!

XI.

Legyek lealázva a porba,
Ottan elgyötörve, tiporva.
Akkor sem tiéd a győzelem;
Büszkén emelem föl még fejem',

Élj örömben, én meg bánatban ;
Kedvnek, bának egyszer vége van.
Azt tanítják mind a vértanúk :
Halhatatlan az, ki halni tud !

XII.

Szól a zene, olyan szépen szól,
Csodálatos búból bánatból.
Oly szomorú, mint az őszi szél.
Fogy a sugár, hull a falevél.

Honnan e bús hangok, mely tájról?
Messze, nagyon messze világból?
Fekete és gyászos üzenet,
Vége immár, vége mindennek !

Nem is szomorú már, de szilaj ;
Nem is sohajtás, de kínos jaj ;
Szivem' tépik, fejem' ingatják,
Mint a szél a fának sudarát.

Ide hamar azt a poharat !
Egyre vadabb, egyre szilajabb . . .
Majd sikoltva föl kaczag, nevet —
Egybe szétveti a fejemet.

Most megint oly csöndes búsán szól,
Mintha jőne mélyből, föld alól.
Oh, de mért is marad életbe'
A ki egyszer el van temetve ! . . .

XIII.

Egyszer megölelni,	Kedvesem, szerelmem!
Egyszer megcsókolni;	Az élet mulandó —
Örökké ölelni,	Játsszuk ki a halált,
Örökké csókolni!	Az örökkévaló.

Mit nekem e rövid	Ölelj meg, csókolj meg,
Elmulandó élet?	S élek beléd halva —
Örökkévalóság	Örökké öelve,
A mit tőled kérek.	Örökké csókolva!

XIV.

Szerelem, szerelem...
 Édes ölő méreg;
 Mulandó istenség.
 Halhatatlan féreg...

Ég vigasztalása:
 Gyönyörű szívárvány;
 Teremtő láng hidja,
 Rajt' a földre szállván...

Balzsama a sírnak,
 Mely az enyészettel —
 Egy percz üdve alatt
 Mindent kiengesztel —

Áldott az a szál is,
 Melyet emléked sző,
 Sírba koporsónkat
 Szeliden eresztő.

Szerelem — örök nap,
Öröme mindennek —
Egyedül szívemben
Ostora Istennek!...

XV.

Mint az erdő napsugártól,
Én szemedtől meggyuladtam;
És elégek, mint az erdő
Melynek lángja olthatatlan.

Láttatok már erdőt égni?
Oh ez igen ritka látvány.
Szikrafényes füstje fölszáll
Magasan, mint a szivárvány;

És a fojtó füstborúban
Ezer a sikoltás, a jaj.
Fészke fölött vijjong, rí a
Kétségbeesett madárraj.

Oda minden, oda minden!
Annyi boldogság reménye.
Maga a nap sirathatná,
Mennyi kárt tesz örök fénye...

A hol egykor a vidámság
Édes epret szedett volna,
Kérlelhetlen mérgű tűzláng
Legel a gyepen ropogva...

Erdő, erdő! nem marad-e
Égett fádnak egy zöld ága,
Hol egy madár eldalolja:
Átkozott a nap sugára!

Átkozott a romboló láng,
Mely nem úgy hervaszt el kéjben,
Együtt élve, ott elhalva
Virágaid mézkelyhében.

S minden önző és hiú fény,
Mely nem érez, mégis éget,
Nem érez, hogy ragyoghasson:
Legyen átkozott tevéled!

Erdő, erdő! fiatal szép
Égő erdő, hamvadozó!
Hozzád én szívem, szerelmem,
Be hasonló, be hasonló!...

XVI.

Oh hagyj békét a húroknak!
Ne is érintsd ujjaiddal.
Ha velőmet meggyújtottad,
Ne éleszd a szélviharral.

A te zenéd épen átkos,
Legalább nekem magamnak.
Tán a húrok ujjod alatt
Elváltoznak, elkárhoznak...

Mikor a te zenéd' hallom,
Velőm ég, de szívem megfagy;
És egy gondolat rohan meg,
Mitől úgy fáj a szegény agy.

Mert ki-utat, szót nem lel rá,
Csak úgy zsong, mint a szélhárfa.
És talán jobb! — sejtem, e szó
Vég gyászt hozna a világra.

Mintha a vén idő mélyen
Azt sóhajtaná el benne:
Elég volt már! és azután
Többé a nap föl nem kelne!...

XVII.

Ha szerelem nincs szivedben,
— Én a mennyről már lemondtam;
De a föld sem ad nyugalmat,
Jobb nekem már a pokolban.

Oh, gyűlölj, utálj meg engem,
Tiporj édes lábaiddal;
Szörnyeteg az én szerelmem,
Mennykövezd le vad haraggal.

Diadalban kaczagjon föl
Rá a világ, — mit én bánom!
Kívüled nem látok, hallok
Semmit, semmit a világon.

Szent György! irtsd ki ezt a sátánt,
Mely szívem lángjából támadt ;
Ne teremjen tüzes ostort
Ennek a jámbor világnak.

Nem való az én szerelmem
Sem az égbe, sem a földre,
Nincsen az teremve csöndes,
Olvadó, szelid gyönyörre.

Pallos és tűzláng kell annak,
Egyik átkos vérét ontja,
Míg a másik szünet nélkül
Megemészti sustorogva.

Gyűlölj hát, — oh csak ne hagyj el!
Szemedben a pallos és tűz,
Öld vele kínért sovárgó
Szívemet, és gyötörj és izz —

Ne hagyj itt a földi kinnak,
A közönynek, a mely nékem
Utálatosb, mint minden kín
Lenni a pokol fenekében, —

S majd ha a kínzást eluntad,
Gyuladjon el szép szemedben
Az Isten gyilkos haragja —
Mert csak te ölhetsz meg engem!

XVIII.

Mikor éj van, sötét, néma —
Oh gonosz, oh szörnyű átok! —
Senki sem lát, senki nem hall,
Csak én hallok, csak én látok!

A mi van, azt látom, hallom,
De nem az fáj, nem az gyilkol.
A mi nincs, az kísért engem.
A mit izzó velőm gondol.

A pillangó szárnya rezdül,
A virág kelyhében alva.
Azt gondolom, ő sohajtott,
Gyönyörökben haldokolva...

És fölöttem a sötét ég
Ketté hasad, nagyot csattan.
Út a villám egyre másra
Vétkes, átkos gondolatban.

Megnyílik a föld alattam.
A pokol rám ölti nyelvét,
Azt a lángot, mitől úgy ég
Lélek és test, — de el nem ég.

Leggonoszabb, legfeketébb
Ördögei a pokolnak,
Kínaimhoz vad zenéül,
Szintúgy harsog, úgy kaczagnak...

Hívok Istent, hívok embert,
De nem segít rajtam semmi.
Egy szelid hang szól a mennyből:
Higyj! — de én nem tudok hinni...

— Oh mért nem mered meg a föld,
S rajta minden úgy, a mint van,
Pillangó, virág maradna
Mindörökre mozdulatlan!...

XIX.

Ha Istenben hinni tudnál,
Mondanám, hogy Isten áldjon;
De az úgy sem hallgat már rám,
Mert te vagy az én bálványom.

Mit kívánjak én neked jót? —
Hogy beteljék legfőbb vágyod?
Isten őrizz! — Én tudom, hogy
Az a legsötétebb átok.

Oh, pedig áldásom fogna,
Érezem, hogy fogna rajtad.
Minden Isten meghallgatja
Áldását a haldoklónak.

Megbocsátnám, hogy hideg vagy,
Mig szívem érted elvérez;
De hiába áldanálak:
Hogy azt érezd, a mi érez.

Mégis, ha áldásom nem kell,
Vedd bucsúmat, vég bucsúmat ;
Azután menj, rátapodva
A vérre, mit szivem hullat.

Majd ha egykor körülötted
Rád nevet és gúnyol a fény,
Fagyosan, mint most te engem :
Akkor jussak eszedbe én.

Ha gyémántod mind elszórtad,
S megátkozta mindazokkal,
Kik hazudták, hogy szeretnek,
Istenkáromló ajakkal :

Ha majd egykor egy igazán
Hűn szerető szivre vágyol,
S keresed, de nem mutatja
Sem a közel, sem a távol :

Akkor emlékezz rám ! s jőjj el
A hová engem temettek,
S hallgasd ott, mit suttog a fű :
Szerettelek, szerettelek.

XX.

Én nem tudom, mi lep meg néha :
A nap az égen úgy ragyog,
Mintha különös kedve volna . . .
És én oly szomorú vagyok.

Oh, pedig énnekem ilyenkor
Oly szépnek látszik a világ!
Az élet egy láncz, melynek minden
Szeme uj üdvösséget ad.

S mégis... szeretnék leborulni,
Hogy meg ne látna senkisémet;
Szeretnék sírni mint a zápor,
Oly nagyon, oly keservesen.

De a falak visszhangozhatnak,
Szél elvihetné sohajom —
S ha tán nem volna szégyen a köny,
Szégyen, gyalázat a bajom.

Megátkozottabbnak Kainnál
Az ember arcza rém nekem.
Gunyos szemfényök a lángostor,
Mely úz, hajt hegyen, völgyeken,

A földet ásom körmeimmel,
Hogy belé rejtsem arczomat —
A föld alá hiába búvok,
A sírok férge is kaczag.

Nincs hely az égben, nincs a földön,
Hol én kisírhatnám magam:
Tengerfenéken, levegőben
A szerelemnek hangja van.

Isten jósága, nagy kegyelme
Megtölte minden kis zugot:

A temetőfüvek tövébe
Boldog fénybogárkát dugott.

Bujdosván, keresem szünetlen,
De nem találok a helyet,
A hol ne volna semmi, semmi,
Hogy kinevessen engemet:

Mert szerettem, nagyon szerettem
S kétségbeestem én azért,
Kíért ha meghalok bár, engem
Soha nem ismer meg, nem ért!..

XXI.

Szeretlek, mert oly szép szemed van,
Hogy nappal van, hol az ragyog:
Még a lelkemben sincsen éjjel,
Pedig én oly sötét vagyok.

Szeretlek, mert fölfoghatlan vagy,
Bűvös-bájos fátyol főd el;
Szeretlek, mert olyan titok vagy,
A miben mégis hinni kell.

Szeretlek, mert bár el nem érlek,
Tégedet látlak mindenütt:
Fűben, virágban, a harmatban,
Amelyre Isten napja süt.

Mert te vagy az Ur, te a *minden*,
Minek nevét nem nevezi,

Kit nem ismer, csak sejt a lelkem,
Mert nagy hatalmad érezi.

Téged szeretlek én, — imádlak,
Egyetlen, örökkévaló!
Oh, engedd el, ha mi bűnöm van,
Tekintsd azt bennem, a mi jó.

Szeretlek én, hiszlek, reméllek,
Mert nagyon büntetsz engemet,
S mert szenvedek, tűnök, hiszem, hogy
Meglátom egykor — mennyemet!

XXII.

Én nekem már nem fáj semmi,
És örömet semmi nem ád.
Csak emléked fáj még... oh hogy
Örökké emlékezem rád!

Elfeledtem én már mindent.
Forog velem ez a világ,
De én nem is mozdulok, csak
Örökké emlékezem rád.

Oly homályos nekem minden,
Mint a ki nehéz álmot lát,
És tünődik, ha való-e?
Örökké emlékezem rád!

Mintha erdőn járnék, éjjel;
Előlem futnának a fák,

És csak egy csillagot látnék...
Orökké emlékezem rád.

Néha kérdem, vagyok én még?
Álom-e ez, vagy valóság?
És tán nem is élek én már —
Csak a sírból emlékszem rád!...

XXIII.

Indulnak már a barna felhők,
Az ég maholnap tiszta lesz.
A nap kisüt, és örömében
Csorogva sír a házeresz.

Majd eljön a víg fecske, gólya
És föllármázzák a falut.
Majd verni kezd az erdő szíve,
Csörg a patak, szól a kakukk.

Majd jelt ad a kis dalkarmester:
A csalogány a lombokon;
És szól a dal, és égen földön
Áll a közös lakodalom.

Majd belerikkant a rigó is,
És mondja: Rajta, rajta, mind,
Siessetek szeretni, élni,
Hamar, hamar, tél lesz megint!

S majd illatoznak a virágok,
Szeretnek mind az emberek;

Szeret majd minden nyakra-főre,
A pillangók és a — legyek...

És ennyi szerelem, gyönyör közt
Csak búsabb száműzött leszek.
Vigasztalan nagy bánatomnak
Nem találok csendes helyet.

XXIV.

Élő virágom, oh szerelmesem,
Immár én alszom nyugton, csendesen
— Hogy nem tudod te, milyen édesen.

Oh, hogyha tudnád, (mért nem mondhatom!)
Mindig csak rólad s egyet álmodom,
Mindig csak egyet, — jaj, de szép nagyon!

Csendes vidék ez. Hallom, mit a szél
Fölöttem a virágokkal beszél,
A fű is oly szép altatót zenél.

Oh én szerelmem, örök életem,
Én teneked csak azt üzenhetem:
Hogy semmi sem fáj itt már énnekem.

Nem fáj már a fejem, szívem se fáj —
Mégis, galambom, még se menj, megállj!
Tégy valamit a derekam alá.

A vér, a mi szivemből kirohant,
Mikor belé ütöttem gyilkomat,
Olyan hideg az ott, úgy borzogat!

Oh az a vér azt sugja egyre még:
Hogy te megcsaltál engem! tudja ég...
Ha nem igaz, jer mosd föl azt a vért.

— Csak légy vidám, járj-kelj a nap alatt.
Légy hűtlen ott, — hisz csak egy pillanat,
Oszk — te is itt vagy már a föld alatt.

Csak azután itt légy te az enyém,
Szeretsz te itt majd engem, tudom én.
Jó híves takaró a szemfödél.

Ó jöjj, siess a tánczczal odafenn.
Mi jó az álom, melyből, édesem,
Nem ébredünk fel többé sohasem!

XXV.

Eltakartam képed', mint kit elítéltem
S emlékezetemből haragom kivégzett.
Gyarló emberboszu igaz istenségen!
Hogy örökké éljen — föltámad emléked.
Hiábavalóság alakoskodásom.
Játszhatom-e hűtlent, ha szívem reped meg?
Nem, nem! Te vagy igaz, egyetlen bálványom;
S én vagyok, én, a ki csak téged szeretlek!

Leveszem a fátyolt ujra és örökre
Fenséges képedről — álljon az oltáron.
A melynek forrását bűnbánat feltörte;
Elfojtott könyeim, hulljatok immáron.

Szeretsz vagy nem szeretsz, megbocsátsz szívemnek,
Látlak-e valaha? — nem tudom, nem kérdem.
Azt se tudom, látsz-e, a hogy itt térdelek;
Nem tudom, hallod-e: itt vagyok, megtértem!

E világ — hiuság örök csatatére! —
Zajával engem is soká fogva tartott.
Biztam magamat is forgó szerencsére,
A világ szájából véve a parancsot.
Napja elvakított! — oh én nehéz vétkem:
Nálad jobb szeretni a szátyár világot!
Hogy hiuságomnál kisebb volt szerelmem,
Kezed rá örökkön égő sebet vágott.

S mégis most, midőn már, tudom, késő minden,
Jól esik bánkódva megütnöm mellemet.
Panaszszal, kinokkal úgy teli már szívem,
Hogy uj seb fájdalma nyújt csak egy kis enyhet.
Leégett hiuság hamva homlokomon,
Szívemben aljas kéj büszke megvetése.
És ha vérem lángol: rólad gondolkozom, —
Tündért veszthe, nem kell földi ölelése!

A tömeg nevensen — akár megszakadjon! —
Megnyugtat, ha látom, hogy csak addig boldog,
A meddig nem érti fájó gondolatom,
A meddig csak sejt, de egészben föl nem fog.
Egyedüliségem zordon átkát higyjék
Mesének, — maradjon az titok előttök.
Ne lássák a sugárt — még megirigyelnék! —
A te emlékedet — mely engem éghez köt.

Oh mert bármi nagy is fájdalmam utánad,
Vigasztal, hogy csak én tudom, mit vesztettem;
Hogy tündérvoltod is titok a világnak,
Hogy az való csupán az én szerelmemben.
Akármerre jársz-kelsz, csak embernek néznek. —
Imádkozza benned a föld legszebb lányát;
Imádsága egész földi nemzedéknek
Föl nem éri tündér látományom báját.

Oh maradj erős és le ne szállj a porba!
Fáj nem bírhatásod, de hitem vigasztal:
Hogy rútul hizelgő hazugok csoportja,
Üres kirakványok álfénye meg nem csal.
Tekintsd, hogy eléggé meg vagyok büntetve,
S ne boszuld meg rajtam magad' — megalázva!
Feledd el sértésem, törd nemes szivedbe.
Nem éget úgy még sem, mint bűnüzlet máza.

Oh mert, bárha tündér, hogy te is csak nő vagy!
Kire mig bukás is ejt parányi mézet,
Szégyenkínja mégis férfiszívben oly nagy,
Minőt az magára maga nem tetézhet!
Vaj, mi haszna volna képed' letipornom,
Megátkozván rajt' az olthatatlan soltot?
Hogy e folt lángjától őrült homlokomon
Kaczagjon, ki rajtad diadalmaskodott?!

Oh ég, véghetetlen! nap, te dicső, fényes!
Magasban szeliden mosolygó csillagok!
Mért hogy a mint létem, vágyam is nem véges?
Noha elismerem: gyarló, szegény vagyok...

E határtalan láng mardosó gyötrelmét,
 Mely kétségbeesik, hogy sebére nincs ír,
 Mely itt vigasztalan átkozza lételét,
 Mert jogos boszúját csak gúnyolja a sír!

Ha ti oltottatok belém, halandóba
 Indulatot, a mely végtelen s tehetlen:
 Ugy-e nem hagytok ti engem itt a porba,
 Hogy siromon békén kaczagjon ellenem?...
 Ha követve magas fényetek intését
 Én e lomban sárban el nem tántorodtam:
 Nem hagyjátok cserbe zászlótok vitézit,
 Ha e földi hüvely majd lefoszlik rólam?

Ugy-e, szép csillaghad, azért vagy számtalan,
 Hogy e lélek benned menhelyre találjon?
 Dicsőséged, ó nap, azért homálytalan,
 Hogy megaranyozd, mi folt van e világon?...
 S te nagy ég, azért vagy ugy-e véghetetlen,
 Hogy ha testem sem nyer e földben nyugalmat,
 A hol a csábító és a hűtlen pihen:
 Csontjaim hamvát is kivesd, szélylyel szórjad?

XXVI.

Oh hogy' panaszkodnak, hogy' bizalmaskodnak,
 Szerencsétleneknek hogy' vallják magokat
 Ezek az egyforma többi emberek.
 Itten egy pohár bor, ott egy csésze kávé,
 Amott egy bűnbánó, áhitatos ávé
 Hogy' megenyhít fájó, gyöngye szíveket!

Apró bajaikat elmondják egymásnak
Jó ízűn, hogy egymás szavába is vágnak,
S még vitatják: melyik baja a nagyobb?
Pedig bizonyos, hogy megvigasztalódnak,
Gyógyszerét találják az ismert bajoknak; —
Mert magára Isten senkit nem hagyott.

Hallgatom, és látom könnyebbüléseket.
Tudja ég, hogy én nem irigyelem őket
A megenyhülésért, örömeikért.
Jól esik, ha látom ujjongni az embert,
Kit a végzet ugysis annyi bajjal megvert,
Örülök, látván, hogy egy jó perczet ért.

Nem gyűlölöm én az embereket, nem, nem!
(Vajha okom volna, magam' jobb szeretnem.
Ám erről már sem ég, sem föld nem tehet.)
De miért tagadnám — balgatagság volna —
Hogy a mások annyi apró baja-búja
Az, mit tőlök mégis úgy irigyelek.

Azok a fájdalmak, a kinszenvedések,
Miket földi sorsuk sziveikbe vésett,
Azok a nagy s mégis szokott panaszok,
Melyeket bús szívök enyhe siralmával,
Könyeik áldásos nagy ajándékával
Keblökön ringatnak, oh azok, azok,

Melyeket lelkeimmel szomjazok s ha hallok,
Gondolom magamban: mi parányi bajok!
Milyen keserédes, jótékony sebek!

Különböző, mégis mind rokon egymással,
Megenyhithető egy kis vigasztalással,
Vagy egy két kapa föld alatt beheged.

Oh mind, mind e testvér kínok szövetsége
Kárhozott szivemben ha pokolt cserélne
Azzal, a mi ottan testvértelenül,
Vigasztalhatlanság bizonyosságával,
Zordon egyetlenség szörnyeteg átkával
Örökös tanyát vert egyes egyedül ;

Teremtőjét magát kaczagván szünetlen
Mért hogy ellenében még az is tehetlen,
Mert a már megtörtént nemmé nem lehet...
Ha, mit lehetlennek hiszek, ez üdv érne :
Borulnék az első ember kebelére,
Mondván : bajom társa, szenvedek veled...

Halld az én panaszom, mondd el a tiédet,
Értem én is, te is az enyimet érted ;
Folyjanak hát egybe rokon könyeink.
Higyjük a szent multat, szeressük a jelent,
Reméljük a jövőt, imádjuk az Istent,
S haljunk meg nyugodtan, ha enyészet int...

— Ah, de mind nem így van, s nem is lehet soha.
Mint két különböző égi test lakója
Élve egymással nem ölelkezhetik :
Ugy választja ketté az embervilágot
Közöttem iszonyú változhatlan átok,
Melyen semmi égi erő nem segít.

Mert e nagy világon mindennek van mása,
Bujdosó üstökös csillagnak van társa;
Még egy gondolat sincs páratlan, tudom;
Társtalan, magában, egyes egyetlenben
Csak két dolog van a szörnyű mindenségben:
Az egy örök Isten, — s az én bánatom!...

XXVII.

Sokat gyötörtél, öltél engem,
S én csak nagyon szerettelek.
Halálos a töröd szivemben,
Mit vértanudként viselek.

Egyetlen zsarnok, szép, dicső vagy,
Kit imádnak alattvalók.
Te ünnepelt, mindenható, nagy,
S én csak szegény hived vagyok.

Dicsőségednek mása nincsen.
Te uralkodol egyedül.
Egy nézésedre hódol minden
Kész örömet, föltétlenül.

Hiába verseng veled a nap,
És pazarol fényt, meleget;
Holt rétegen uralkodik csak;
Te szellemek, élők felett.

Te szép vagy, édes, mondhatatlan;
Imádott, szeretett, csodált.
És mégis — Istenem! — magamban,
Ha nézek elmerengve rád:

Mint fáklyaillat temetőből,
Egy gondolat mély gyászba von.
Megered rá a könny szememből,
S én szá ni kezdelek nagyon.

Mindent felejték ; megbocsátom,
Hogy elhamvasztod szívemet ;
Ah, mert hiszen mi az én átkom,
Ha képzelem a tiedet ?!

Nem is nekem ; — a legdicsőbbnek,
A legnagyobbak végzete :
Bukása magas isteneknek
Nem oly siralmas, fekete...

Mert semmi sem mulandó, minden
Csak ismétlés, elváltozás.
Mi jó, nemes, föntartja itt lenn
Emlékezés, föltámadás.

Mi vagyok én te hozzád képest?
Mi szegények e dalok itt!
Hogy' irhatnék rólad tökélyest,
Kit ragyogásod elvakít?

S mégis, ha nálamnál is gyarlóbb,
Dicsőít majdan a tömeg,
S míg koporsómat dulják pondrók,
Kimélik rimelményimet.

Mindennek, a mi itt remek volt,
Emléke, nyoma fönnmarad.

Ki mi nagyot tett, szépet gondolt,
Örökké él, mert egyre hat.

Maga a rossz, selejtes földben,
Kiirthatlan, mint a taraczk,
Istenről, ördögről, eszményben
A rege képeket maraszt.

Örökre, végkép, menthetetlen
Te mulsz el egyedül magad,
A halhatatlan egyetemben
Mindent fölértő áldozat!

Tán mert irigyed e tárgy-limlom,
A nap legforróbb sugarát,
Fehér arczát a szende liljom,
A rózsza tündér illatát —

Mind követelik vissza tőled,
És vissza kell adnod nekik.
Az ellened lázongó földnek
Zsákmányul trónod elesik.

Hódító szépséged csodája
Még rajtad, élön, elenyész.
Arczod tündöklő szinpompája
Végkép, örökre odavész.

Hóhér idő, ádáz kezével,
Letörli ajkad bíborát.
Bepókhálózza csuf redővel
Főlséges arczod himporát.

Szépséged oltárából, melyhez
A dicsőség hódolni járt,
Gyászával intő pelengér lesz
— Számodra, újabb ifjuság!

Mind, a mi égi egyezményben
Benned remekké egyesül,
Eloszlik, mint felhő az égen,
Örökre föllelhetlenül.

Ledőlt bár, él a képzeletben
Kartágo, fényes Ílion;
Csak szépségedről nem marad fenn
Megközelítő fogalom!

Shakspere, Homér lángszellemének
Kincsei örökkévalók.
Olcsóság: élük ezredévek,
Használják embermilliók.

Csak bűbájod, mi mindezeknél
Valódibb, édesb, istenibb:
Tünékenyebb, semmibb a szélnél,
Mely elhal, alig születik.

Halhatlanság, haszontalanság;
Ne tudna rólam senkisé,em,
Csak szemeidet ragyogtatnád
Odább egy perczczel, édesem!

Ó szörnyű törvény, gyásztétel!
Mit senki nem kerülhet el.

Hogy itt születni oly nagy vétek,
Miért mindennek halni kell.

Hogy az idő szemed lángjától
Nem ifjodik egyszerre meg;
El nem feledkezik magáról,
S nem örökíti kellemed'!

Hogy Isten, alkotód, ki benned
Förlélmulá egyszer magát,
Nem szán megsemmisíteni téged,
S nem osztja véled trónusát!

— Oh csak gyötörj, csak uralkodjál,
Meríts ki minden örömet.
Feledj, élj, csak ne gondolkozzál,
Soha se lásd meg gyász jövőd'.

Tépd a virágot és tipord el,
Hisz uj tavaszra kivirul!
Játszszál sohajjal és könnyekkel,
Mind csak kéjért cserébe hull.

Ne szánd e korcs, önző világot;
Marczangolj emberszíveket.
Nevetik a mulandóságot,
Hervadni látván tégedet!

Minden bűnös, hibás e földön,
És semmi sem lakol meg itt.
Mert hogy te elmulsz mindörökkön,
Eltörlöd a lét bűneit.

És nem marad fenn semmi rólad,
Csak dalomban eszméd, neved.
De, mint az Istent, föl nem fognak,
S imádnak bár, nem értenek.

Elmulsz, eláradsz a mindenben.
Csillagba, napba visszatérsz.
Majd látni fogunk részeidben ;
Egészben, ah, többé nem élsz...!

S művészet, képzelet tehetlen,
Hogy örökítse alakod.
Ki festené való színekben
Verőfényével a napot?

Megosztozik majd ég föld rajtad,
És szebb lesz, ifjabb a világ.
Hőbb a sugár, fénylőbb a harmat,
Illatosabb lesz a virág.

S csak sejtenek majd téged abban,
Midőn már én is hamvadok ;
Mig szemed fénye szép csillagban
Siromra sírva mosolyog...

XXVIII.

Mintha örvény fölött járnék,
Vagy elfödne sötét árnyék ;
Egem végig beborulva
Haragosan villámolna ;
Virágok és falevelek
Ijedtökben reszketnének ;

Rám fekete felhők közül,
 Űzve gonosz sejtelemtül,
 Integetve, esdekelve
 Rémült angyalarcz meredne ;
 És azonban ember, állat
 Szédelegve futosnának,
 Kézkulcsolva, nyöszörögve ;
 Távol orkán már hörögne ;
 Iszonyú nagyot csattanva
 Az égbolt ketté hasadna,
 S hullana a kénközáró...
 Ah pokolkí -kéjes mámor!
 És én ezt mind, mind átérzem,
 Valahányszor rád emlékszem...

Mégis mindig rád emlékszem!

XXIX.

Találkozunk majd még mi jókor,
 Még ide lenn a földön, sokszor.

Ha majd virrasztva őszi éjen,
 Hallsz lépteket a falevélen,
 Holott alaktalan bus árnyak
 — Sír rabjai — sötéten járnak ;
 Lombkarjai a gyászfüzeknek
 Feléd hívólag integetnek ;
 Ásítózó sötét odúkból
 Kelő nehéz, fojtó illattól
 A rózsa, liliom megcsapva
 Szomoruan fejét lehajtja ;

A nagy, döbbentő némaságból
Hozzád rejtelmes szellemhang szól,
S merengve, ringva bús sejtésen,
Gondolsz magast, érezve mélyen ;

Ha végre hosszú vándorlásból,
Éjfél után, sötét borúból,
Nagy tarjagos felhőknek ormán,
Mint fehér szűz a zárda tornyán,
Előjön a hold, s meg-megállva,
Merengve néz a keresztfákra,
Mint csöndes őrült, ki andalgva
Magához jó egy pillanatra,
És szétttekintvén, a mit lát, hall,
Lelkét betölti borzalommal ;
Elméje, sebtelt szive fájdul,
És könye sűrűn megered, hull,
Hull egy hideg fehér halottra,
Mint holdsugár a sirszoborra ;

Aztán nem tudni merről és hol
Valami régi, régi dal szól,
Cseng-bong agyadban és szivedben,
Talán csak úgy az emlékedben...
És tépelődöl, hogy mi nóta?
De egyre távozik, halódva,
Mint búcsuének a tengerben ;
És csak azt érzed a szivedben,
És mind azt sugja vándor felhő,
Hogy a mi elmúlt, vissza nem jó :

Majd éjfelenkint, ilyen perczben,
 Látsz megjelenni közeledben,
 Merengve, emlékezve, szótlan,
 A messze multba varázsoltan ;
 S én majdan újra elmélyedve
 Az egykor gyilkos szép szemekbe,
 Hol máskor a dölyf lángja égett,
 Ott majd csalódott büszkeséged
 S egy késő gondolatfény csillog,
 És ajkadon lebeg, hogy elmondd ;
 S holdfénykarod kitérve indulsz,
 De szived oly nehéz, aláhuz,
 Alá, alásülyedve lassan,
 A hol csendes, hideg, sötét van...

Mert letelik a szellemóra —
 Le, vissza! le a koporsóba!

XXX.

HUSZ ÉV MULVA.

(Gina emlékkönyvébe.)

Mint a Montblanc csucsán a jég,
 Minek nem árt se nap, se szél,
 Csendes szívem, többé nem ég;
 Nem bántja újabb szenvedély.

Körültem csillagmiriád
 Versenyt kaczérkodik, ragyog,
 Fejemre szórja sugarát;
 Azért még föl nem olvadok.

De néha csendes éjszakán
Elálmodozva, egyedül —
Mult ifjuság tündér taván
Hattyúi képed fölmerül.

És ekkor még szívem kigyúl,
Mint hosszú téli éjjelen
Montblanc örök hava, ha túl
A fölkelő nap megjelen...

VEGYES KÖLTEMÉNYEK.

A VIRRASZTÓK.

Itt a nagy halott előttünk,
Kiterítve mereven.
A hideg, a téli éjben,
Csillagoltó sötétségben
Mi vagyunk még éberen.

A sirásban elfáradt már
Valamennyi jó rokon.
Talán mi se volnánk ébren,
Hanem mert a torban, éhen,
Rágódunk a csontokon.

A csontokon sem rágódnánk,
De hát — ez a kenyerünk.
Nem maradt ránk dús örökség;
Fizet minket a nemzetség,
Ha sirunk, énekelünk.

Már maholnap ez se kell majd.
«Elég volt a gyász, a dal.
A mi megholt, föl nem támad.
Haszontalan minden bánat!
Haj rá étel, dal, ital!»

Ilyen szelet hallunk is már.
Ki legtöbbet örökölt,
Annak van a legjobb kedve;
Ott van a mult elfeledve,
És eladva az a föld,

Hol pihennek a nagy ősök,
Kik szerezték vérökön
Azt is, a min ők mulatnak...
Idegenek jól aratnak
Vérben ázott térökön.

Ők alusznak szépen, mélyen;
Ébren már csak mi vagyunk.
Ők alusznak s nem álmodnak;
Mi virrasztunk ébren, haj csak
Ébren is mi — álmodunk.

Álmodunk mi hihetlent,
El se merjük mondani.
A holt szeme félig nyitva;
Hátha meg nem volna halva,
S lehetne még valami...

A nagy tenger éjszakába
Ki-kinézünk olykoron.

Mert nem tudjuk, hány az óra,
Hallgatunk a kakas szóra,
Merengünk egy csillagon,

Jó reménynyel, vak reménynyel,
Hogy ha megvirradna már!
De a hajnal csak nem pirkad,
S a mit látunk, az se csillag;
Bolygó fény, vagy fénybogár!

És csak oly csöndes ne volna!
De ez úgy fojt, úgy ijeszt...
Dalunk is már egyre fárad,
Alig ad még bátorságot...
Égen földön semmi nesz...

Szempillánk is csuklik immár....
S ha az álom elnyomott,
S mi is alszunk, boldog Isten!
Akkor aztán késő minden —
Mozdulhat a tetszhalott!...

KESERŰ ÓRÁBAN.

Én sem éltem egészen hiába:
Fáztam és koplaltam eleget.
Szenvedésim nyomorú díjába
Szánakoztak rajtam emberek.
Nem maradtam adósuk magam sem:
Szerettem e szánó tömeget.
És mivelhogy nem volt egyebem:
Oda adtam érte lelkemet.

No de egyet fordult a kerék.
 Lett gunyám, megevő falatom.
 Bezzeg ölt kiált a csőcselék,
 Fölakad a kenyér torkomon.
 A kik előbb szerettek, hajgálnak
 Kövekkel . . . És már most mit tegyek?
 Legjobb lesz tán, ha a kutyáknak
 Vetem e panaszos kenyeret?!

HAJÓTÖRÖTTEK.

Egy bűborékkal kevesebb
 Az örök semmi tengerén.
 A sir egy lábbal közelebb,
 És távolabb egy szép remény.
 Álljunk meg egy kissé, barátim,
 E zárt sziget mentében itt;
 Nézzünk be jól a végtelenbe:
 Nincs egy hajó, mely közelít?

Az ég borult, s szél még se leng;
 Az ég villámlik szárazon;
 Ha üt, nem hallja senkisé;
 Mézharmat csillog a gazon.
 A habok oly halkan susognak,
 Mint a haldoklók ajkai,
 Kik jobb világ titkába látnak,
 De nem bírják kimondani.

Mentő hajót várjunk-e még,
 Ha durva szirtbe ütközött?
 Választanánk — ha nincs egyéb —
 Halál és örület között?
 Oh a vihar, mely összetört, széjjelszórt,
 Kerülne vissza legalább,
 És ölne el szépen, dicsőn, míg
 Nem őrjit meg a némaság!

De nincs remény, de semmi jel!
 Biztatnak még bátor szivek,
 De már magok se hiszik el.
 Mindegyre fogynak a hivek.
 Nincs mért keressen föl a kalmár,
 S rablócsapat ha ránk talál,
 Csak rabul vinne: a mi ránk vár,
 Koldus halála — éhhalál!

Idő mulik, nap áldozik,
 S szép ifjuságunk oda van.
 Iszap beföd, viz elborít
 És elenyészünk nyomtalan.
 Ajk nem mesél, s mit írna föl könyv?
 Hogy vérünk is volt — hamu lett —
 Ah a bitó is szebb, hisz arról
 Valaki még példát vehet!

WASHINGTON.

Háboru van Amerika földjén.
 Két hires nép: angol s francia
 A népeket koncokul tekintők,

Szokás szerint marakodnak rajta.
 Megesküszik Amerika népe,
 Hogy szabad lesz, bármi legyen ára.
 Megválasztják Washingtont vezérül,
 S szót fogad honának jó polgára.

Áll a harcz, s az együgyű szerencse
 A zsarnok-erőre mosolyog.
 Nemes harag s szégyen futja végig
 Az ifju vitéz tábornokot.
 Be akar rohanni a halálba,
 De föltartja néhány jó barátja,
 S szót fogad, — mert népe úgy akarja —
 Amerika legnemesb polgára.

És mig a tél sötét fátyolával
 Elaltatta ellenségeit,
 Ő szent buzgalommal készítette
 Győzelemre elszánt hőseit.
 És mire a szép tavasz megtermé
 A koszorut győztes homlokára,
 Amerika szabad volt! — Legyőzte
 Zsarnokait legnagyobb polgára.

S elnökéül a szabad hazának
 Megválasztják polgártársai.
 Kétszer elfogadta; harmad ízben
 Nem találták őt barátjai.
 «A hazának gazdálkodni is kell
 S fölépitni, mit ledúlt csatája.»
 S szántott-vetett, épített békében
 Amerika legnagyobb polgára.

— Ezerhétszáz kilenczven kilenczben,
 Bevégzendő a nagy századot,
 «Fáradt vagyok» — gondolá magában —
 «Itt a percz meghalni», és nyugodt
 Elégülten saját két kezével
 Elsötétült szemeit lezárta,
 S meghalt, rá se gondolván, hogy ő volt
 Amerika legnagyobb polgára!

LUZITÁN DAL.

(Midőn vezéreik a rómaiaknak meghódoltak.)

Hazám, hazám, minő uton jársz?
 Mit tartsak immár felüled?
 Szeresselek-e ezután is?
 Megengedi a becsület?

Szerettelek gyász-napjaidban,
 A mig szerencsétlen valál.
 El nem riasztott oldaladtól,
 Bár rémitett börtön, halál.

Szegény valál bár, koldus és rab,
 De bár maradtál volna az;
 Szenvedtünk volna még tovább is,
 Nem jött ajkunkra vád, panasz.

Mert a mi szint' oly drága, mint te,
 Mi szentebb még tán, mint magad,
 Mi nélkül hitvány rongy az élet,
 S haszontalan minden javad:

Megvolt egy kincsed, egy jutalmad,
Egy csodatévő bűvszered,
Mi ismét mindent helyrehozhat,
Mikor már minden elveszett.

Becsületed' — e legfőbb kincsed',
Mit vissza nem hoz semmi sem! —
Eszeveszetten oda dobtad
A szabadulás percziben!

Legjobbjaid hiába kértek,
Hogy várakozz' még keveset:
«Nincs veszve semmi sors alatt az,
Ki soha el nem csüggedett.»

Nem hű fiaid hagytak cserbe,
Te hagytad cserbe azokat.
Ellökted őket, s felölelted,
A kik szerezték gyászodat.

És elcserélted özvegy fátylad',
Mit tisztelet, dics övezett,
A mennyezettel, haj! a honnan
Elköltözött a becsület..!

— Oh én hazám, boldogtalan hon!
Bukott hölgy, eltévedt anya!
Hősök szülője, elkerített
A sok hazudozó banya!

A keblet, mely tejével táplált,
Fertőzi undok idegen;

S ne fussak a földél alól, mely
Szégyent, gyalázatot terem!?

Oh én hazám, minő uton jársz,
Mit tartsak immár felüled?
Szeresselek-e ezután is?...
Megengedi a becsület?...

BÚCSU.

Az ítélet szól a tornyon:
Űt az óra, fönn a horgony;
Menni kell — Isten veled.

Utójára most csókollak...
Oh hogy most érzem, tudom csak,
Mennyire szerettelek!

Néma ajkad oly beszédes,
Soha se volt olyan édes;
Olyan édes — és úgy fáj!

Elhagyom én e vidéket;
De el nem föld soha téged,
Nincsen az a messze táj!

A hajón a könnyű podgyász,
A szivemen a nehéz gyász,
Az égen sötét ború.

Most csöngetnek utójára —
Az ítélet trombitája
Nem lehet oly szomorú!

JÓ BARÁTOK.

Jó barátok voltak mindig,
Maradtak is úgy a sírig.
Két evője egy falatnak.
Együtt éltek, együtt haltak...

Sok dicsőség napsugára
Szállt a bátor bajnokpárra.
Két fiatal sas a napban
Száll magasan, magasabban.

Egy a másikat hírére
El-elhagyta, meg elérte;
Nem irigyelték meg egymást,
Jó barátok voltak folyvást.

Hol egyik ért, hol a másik
A vivott vár kapujáig.
Visszajöttek érdemjellel,
Mellen égő piros sebbel.

Egyszer átrohan az egyik
S a kapunál összeesik.
Rokon nép van a városban,
A kapunál összerobban...

Tesz nagy esküt s összefogva
Az őrséget lekonczolja...
Szabad a vár, nép és sereg
Diadalban ölelkeznek...

Szép leányok fölemelik.
Puha karjaikba veszik
Kemény testét a halottnak,
Sebeire csókot nyomnak.

Koszorút tesznek fejére
És úgy viszik térről térre ;
Vére közé sebeiből
Szép leányok könnye vegyül...

Hangzik a diadalének
Az elesett hős testvérnek :
Éljen a megszabadító !
Olyan eget hasogató...

Jó barát, ki vele küzdött,
Haldokol a többi között.
Neki válik a halálnak,
De neki nem sebek fájnak.

«Isten veled, Isten veled !
Soha se voltam irigyed...
Nem voltam az, jó barátom,
Az leszek a más világon!...»

A TERMÉSZETBŐL.

Lányszív, ha sok a búja, megreped ;
Hős férfié utóbb kővé mered.

Mely szikrává törik, mint a koha,
De meg nem lágyul az többé soha.

Villámot hány az ég, majd megszakad ;
A kemény kőszirt állja — és kaczag.

Hadd üsse, rontsa, — fáradjon bele
Az istennyila — nem gondol vele !

Égesse le a kopár ormokat,
Ugy sem terem többé virágokat !

Ne is kimélje daczos homlokát,
Nem kér kegyelmet tőle, — ő sem ád !

Mert bár ha nincs többé öröme, búja :
Van olthatatlan, égető boszúja,

Mit magzatként rejt, éleszt minden órán
Mélységés méhében, miként a volkán . . .

— Jaj akkor néktek, ellenségei,
Ti környékének pára gőzei !

Kik gyülekezve a felhősereg
Hadában villámokká lettetek,

A védtelenre lerohantatok,
S fölötte állnak palotáitok.

Üszökbe, lángba borul majd a nap,
Egyszerre a tűzláva mind kicsap, —

Alattatok meging, reped a föld,
S ha majd a rémület mindent kiölt:

Csontjaitok' rakásra égeti,
S sirjaitokat is betemeti!

VIZSEGRÁDON.

(Emlékezés Zách Klárára.)

Erre vitték, itt a könnye,
Mit hullajta kemény kőre.
Nem lehet-e letörülni,
Itt marad-e mindörökre?!

És mi leng amott a szélben?
Ékes fürtje, haja szála...
Úgy viódik vele a szél —
Hogy kitépje, de hiába!

Kitekerte rég a tölgyet,
Tornyot, falat romba döntött,
És nem birja elragadni
Ezt a vérre száradt fürtöt.

Rászakad a terhes felhő,
Mint a zápor, hull a villám,

Gyújt a kénkő, ragad az ár ;
Minden pusztúl, fogy a sziklán.

Csak e fürt nem vész el onnan,
Meg az a szép piros szalag,
Hófehér mell piros vére,
Merre a kíséret haladt.

És nem alszik meg az a vér
Feketére soha, soha!
Oly rivó piros maiglan
Mintha most is egyre folyna.

Megorgyilkolt szűz szemérem
Vére az ott, szégyen lángja,
Örök néma panaszával
Az ítéletnapot várva.

És nem vár hiába, oh nem.
Lesz ítélet, nagy ítélet,
Jertek ide hallgatózni
S hinni, hogyha nem hinnétek.

Éjjel, mikor alva jár a
Hold a felhőtornyos égen,
És a föld úgy hallgat, mintha
Féltené őt minden lépten :

Tulvilági némaságban
Integetnek a bús árnyak,
Mintha vajami tilalmas
Nehéz titkot ringatnának.

Nyögnek a fák, reng a felhő,
 Sötét száju barlang mormol
 Nehéz rémes álma közben
 Kisértő véres napokról.

— — — — —
 — — — — —
 — — — — —
 — — — — —

Hallgat a szél, és a várnak
 Vaskapuja még is csattog,
 Eszeveszett öreg ember
 Vagdalja belé a kardot.

És hörögve szórja átkát,
 Mire gúnyosan kaczagnak,
 Az erőszak emlékeül
 Maig álló délczeg falak.

Délczegek, pedig hiába!
 Fogott mégis a sok átok,
 Oda van a hatalom, fény —
 Oda vannak a királyok.

Oda vannak mindörökre,
 És most minden olyan néma,
 Csak a mélyből egy sohajtás,
 Egy nyögés hallatszik néha.

Valami nagy fájdalom van
 Ide élve eltemetve,

A mit el nem fojthat a sír
Örök halma, sötétsége.

Van itt bánat, van itt átok,
S egy megátkozott reménység,
Mely a vastag éjben egyre
Hiteget, hogy megvirrad még.

Szikla, szikla, büszke szikla!
Minek állsz te, mire vársz még?
Oh ha neked lettem volna,
Elsüllyedtem volna már rég!

Fejemem a Duna árja
Összezapott volna régen!
Vagy haragos homlokomat
Szétszakitná a düh, szégyen.

Volna arczom, mint a tied,
Volna bár oly kemény márvány,
Az egek villámesőjét
Csak nevetném, csak kacagnám.

De a szégyen, a gyalázat
Szeplőit el nem viselném,
Dicstelen, de szenytelenül
Alunnám a Duna medrén...

A BEDUIN.

Néma sikon jár a beduin,
Szívében is olyan néma kín.

Néma és tán határtalanabb,
Mint maga a szörnyű sivatag.

Arcza merő tiszta becsület ;
Vajh mi bánthat ily nemes szívet ?

Tán, hogy olyan árva, társtalan,
Ily vadonban így magába van ?

Kérdjük tőle : ember, jó barát,
Mért sanyargod e rideg hazát ?

Mért kerülnöd társas életet,
Szerető családot, tűzhelyet ?

Nézd, e tiszta szem hogy' elborul,
E szelid arcz hogy' elkomorul :

«Városokban békót hordanak,
— De a puszta örökké szabad.»

«Nemes férfiú, felebarát :
Béketűrők nyernek koronát ;

Szenvedőkkel tűr a szenvedő,
Változik és fordul az idő...» —

«Türelem, vigasztaló panasz,
Gyáva lelkek kerítője az.

Túrjon a ki túrhet frank urat,
De az szolga volt és az marad.»

Beduin, véged van, fuss, amott
Közelitnek győztes lovagok.

Egész dárdaerdő vesz körül,
Mi haszna vagy bátrabb — egyedül?

«Egy lábíg kiöltük törzsödet,
Add meg magad, vesd el törödet.»

Már e szóra szóval nem felel,
Életét olcsón nem adja el.

Nyelve helyett kardja válaszol,
S olvashatni holt vonásiról:

Hogy ha nyerne száz új életet,
Mind a százszor ekként halna meg.

MIT KONGNAK-BONGNAK A HARANGOK?

A hogy egyszer Istajerben
Üldözötten bujdokolván,
Egy kis völgyi érnek partján
Szűk bujóska gyalogúton

Mendegélek egymagamban —
Képzelegve szép hazámnak
Istenáldott hegyvölgyéről,
Átokvert sok jó fiáról : —
Hát egyszerre kétfelölről,
Gondolom, hogy azokból a
Nagy fekete vashegyekből,
Megszólalnak láthatatlan,
Földalatti bús harangok,
Zúgva búgva szomorúan ;
Olyan formán, csak hogy annál
Még százszorta szomorúbban,
Mint az a siralomének,
Mit keserves töredelmes
Búcsujáró nép zokogva
Énekel, hogy közbeközbe
A kereszt is hajladoz rá !
A vezeklő gyászos hangok
Mint hömpölygő árhullámok
Az egész, mély, széles völgyet
Elöntötték bús panasszal ;
S mint a délibáb a puszták
Szőke falvait, tanyáit :
Nagy siránkozásaikkal
Fölvették a tornyos várost,
Mely mögöttem kék távolban
A hullámzó hangok árján
Láthatólag ringatózott.
Engem is megállítottak,
És levertek lábaimról.
Ismeretlen bútól-gondtól
Megnehezült szívvel-fővel

Leborultam, hallgatóztam ;
 Lelkem égnek ajánlottam,
 S addig vártam, mig kivártam,
 Megérttettem, megtanultam :
 Mit beszélnek, oly busan mit
 Kongnak-bongnak a harangok.

A legöregebbik (szinte
 Látom, ahogy' csóváltatta
 Ágas bogas koronával
 Koronázott ősz fejét,) így
 Panaszolkodott, kihalló
 Mély, hatalmas, dörgő hangján :

«Ős Budában, Istambulban,
 Perzsiában, Egyiptomban,
 Fekete- és Holt-tengerben,
 Hegyen völgyön pusztaságon,
 Palotákban és kunyhókban,
 Merre nap kél, csillag fénylik :
 Én mindenható úr voltam.
 Embereknek állatoknak,
 Katonáknak és papoknak,
 Fünek-fának parancsoltam ;
 Szempillantásomra földet-
 Ingató hadak forogtak,
 S rohantak biztos haláluk.
 Haragomnak félvilágot
 Végig érő ostorától
 Rettegett és porba omlott
 Nap alatti minden népség.
 Hajh! nagyon elbizakodtam.

Urat, Istent nem ösmertem,
 A halálra nem gondoltam.
 Oh hivatkozó, romolt szív,
 Földi gyarló véges elme!
 A kerek földet ki bírtam,
 Mint nadály, a vérét szíttam,
 Mikor épen teli tölttem,
 Ugy lehulltam, úgy leestem.
 Átkozott a lelkem, testem.
 Vagyok most temetve mélyen,
 Naptalan, kétségbeejtő
 Véghetetlen hosszú éjben,
 Lesve, várva az arkangyal
 Tárogatójának hangját,
 Melyre meghasad majd e föld,
 És kiszór a napvilágra,
 Az utolsó ítéletre;
 Meglehet: az örök lánggra.
 Ah, mi jó lesz benne égni;
 Megszenvedni, meglakolni,
 A gonosztól megtisztulni.
 Hajh, csak jőne, jőne már el
 «Az nap, nagy haragnak napja» —
 Büntetéssel, jutalommal,
 Mennysországgal és pokollal —
 Csak e lassu porladásnak,
 Forgó, fájó zsibbadásnak,
 Lenne egyszer vége, vége.»

A középső férfi-hangon
 Közbe-közbe ilyeténkép
 Bánkodott gyorsabb beszéddel.

«O juvenus, ventus, ventus!
 Dicsőség a magasságban
 A mindenható Istennek!
 Én vagyok a nagy világfi,
 Ki hajamat illatoztam,
 Mandolatóban fürödtem,
 Orczáimra hust kötöztem.
 Tépett rózsapárnán háltam.
 «Mi atyánk»-ot elfeledtem.
 Ártatlanságot vadászva
 Félvilágot befutottam.
 Milliom meg milliókat
 Szűz ajakra elcsókoltam.
 Ezer éjet áttánczoltam,
 Annyi napot átaludtam;
 És egyebet sem miveltem
 Csak sziveket repesztettem;
 Ezreket koldussá tettem;
 Kórodákat, tébolydákat
 Gyámolíték, népesíték.
 És ugyancsak jól siettem:
 Husz éves koromba lettem
 Ifju vénné, élő holtta.
 Azután eszemre tértem,
 Jót mivelni igyekeztem.
 A világnak adtam volna
 Szivemet — ha meg lett volna.
 De kiégett már egészen,
 Még a hamva is hideg lett.
 Csak az agyvelőm maradt meg,
 S benne az emlékezésnek

S öntudatnak irthatatlan
 Férgé öröl e napiglan,
 Örökké, míg vége nem lesz
 E világnak. . . Rázom, rázom,
 De hiába ; nem hasad meg,
 S egyre zúg belőle a kín, —
 Hagy kihallik mély siromból,
 S jajja fönn kísért a földön ;
 De az emberek nem értik,
 Vagy csak épen nem akarják.
 Mert ahogy az érkezőktől
 Hallom, ott künn, emberek közt
 Kárhozatos életemnek
 Követői szaporodnak.
 Jaj azoknak, jaj azoknak.»

Erre, mintha más toronyból
 Szólott volna egy szelídebb
 Érzelemdús hang imígyen :

«Mit beszéltek, panasztok?
 Bűnötök volt — megvalljátok —
 Bűnötök : gonosz, de édes.
 És azért jó megszenvedni.
 Halljátok hajborzasztóbbat,
 Emberész-elállítóbbat,
 S tanuljátok meg belőle,
 Hogy semmit, semmit se tudtok,
 S okosabbat nem tehettek,
 Mint ha arczotokra esve
 Azt mondjátok : Úr, teremő
 Légyen a te akaratod!

Én vagyok a szerencsétlen
Pszamnit, Égyiptom királya.
Szerettem népem' s hazámat.
S népem is becsült, szeretve.
Csak nekik s a jónak éltem.
Ah, de mit használt erényem?
Kámbizesz, a vad hódító,
Hadaimat összetörte
A pelúziumi téren.
Népemet rabszíjra fűzte.
Néznem kelle lánczaim közt
Kövuült szívvel, égő szemmel,
A füstölgő, vért párolgó
Földig rontott Memphisz térén:
Fiaim' hogy' hóhérolták,
Lányomat rabszolgamezben
Hogy' vezették zsoldos örök.
S mert a szégyen és gyalázat
Velőszaggató fájdalma
Elméjét megháborítá:
Hogyan tánczolt, kaczagott, rítt
Tárt kebellem, bomlott hajjal,
Festett arczczal és mezítláb
A legaljasb söpredék közt.
S én nem örültem meg erre.
Tenyerembe rejtém arczom,
És erőmet összeszedve
Ökleimmel összenyomtam
Halántékom kétfelől, hogy
Koponyámat összezúzzam...
De hisz egyiptomi volt az,
Födetlen megedzve jókor

Elemek csatái közben.
Idő mult és kínom enyhült.
Egyszer egy öreg vezérem
— Hona földjén rongyos koldus —
Kéregetve áll előttem,
Koldus a rabtól, — nem ismert,
Világtalan volt, — a boldog!
Megeredt a könnyem árja,
S mint a sebes esső, hosszan
Sírva sirtam, könnyebbültem.
Mindenhatóság hitében
Szeszélyes lón Kámbizesz, s hogy
Hire ment hozzá könnyemnek,
Kalitbörtönömhöz jöve,
Kérdezett az agg felől. Oh,
Annyira fásult valék már,
Hogy válaszra méltatám őt.
Elmondván a szerencsésnek,
Hogy az oly nagy fájdalomnak,
A mit elvesztett hazám, jó
Gyerme kimnek sora keltett,
Könye nincsen, mert el ég az
Még a szívben izzó kintől.
Ez öreg csak régi szolgám,
S azt a jót mivelte vélem
Öntudatlan, hogy szivemnek
Megnyitotta könyforrását,
S most kisírván minden búmat,
Ezután nem érhet több kín...
Ekkor érzem újra gyászom
S inségemnek szörnyű voltát :
Megesett a győző zsarnok

Szíve rajtam! — Esküt véve,
 Hogy boszút nem állok rajta,
 S nem megyek rá gyilkos haddal:
 Országomba küldé vissza
 Koronátlan helytartóul.
 De megszegtem esküvésem',
 Mert hazámat jobb szerettem,
 Mint az ellen becsülését.
 Jobb szerettem (megmutattam)
 Mint magát a dicsőséget.
 De boszúm silány, csekély volt;
 Ám a pusztán szomjuzónak
 Enyhe édes egy csöpp víz is.
 Elveszett a csata újra.
 Nemzetem bágyadt, beteg lőn,
 Fürteim fehérek, ámde
 A pelúziumi téren
 Ottan is még egyre sűrűn
 Fehérlettek a szent csontok.
 Mint boszútesdő kísértet,
 Élve, alva üldött e kép,
 És nem engedett pihennem.
 Már utóbb csak rabló lettem,
 Népemet is megvetettem;
 Mert elkorcsult, aljasult az
 Éhnyomorban, tömlöczlégben.
 Mig utóbb elárultatva,
 Eladatva állok, mint
 Közönséges utonálló
 Végezem be a bitófán.
 Mindazáltal áldás béke
 Földön a jó embereknek.

Minden úgy van jól, a mint van.
Mind az Isten akaratja —
Dicsőség az ő nevének!»

Közbe egy még vékonyabb hang,
Oly sirámos, mint az árvák
Jajgatása sírgödörnél —
Csendített a másikéba :

«Hallgass, hallgass! hát mit szólnak
Én szegény nő, gyöngé lányzó?
Férfinak segít erő, dacz,
A szegény nőnek csak a köny!
Oh szerelmes Jézus Isten,
S te örök dicsfényben, lángban
Ragyogó bölcs atya Isten!
Dicsőség a neveteknek.
Én vagyok a mindeneknél
Szerencsétlenebb teremtés.
Nevem: Beatrice Cenci!
Ide bölcssek, ihlett költők,
Szónokok, törvénybuvárok:
Ki tud megfelelni nékem?
Mit vétettem, mért szenvedtem?
Ah, ti még elmondhatjátok
A mi gyász ért, fakadhattok
Égbekiáltó panaszra.
Véres töviskoszorútok
Dicsősége meghaladja
Diadalmas koronákét.
De az én sorom gyalázat,
Mely a legfehérebb, tisztább

Homlokot szeretette meg, hogy
 Legrivóbb sötét lehessen.
 Ifju voltam, szépnek mondtak,
 De epedtem halni, vélvén
 Hogy a hóhərbárd letörli
 Azt a csókot homlokomról.
 Hasztalan, mert ott ég most is,
 És kiégeté tüzével
 Szemeim látó világát.
 Most vakon, kétségbeesve,
 Mindig a legvastagabb zúrt,
 Néma semmiséget, sűrű
 Siket éjt, magányt keresve
 Iránytalan jobbra balra
 Vérző szárnyakkal repesve,
 Önmagam előtt szégyenben
 Égő arczczal kelek járok,
 Izzó homlokom verdesve,
 Örökös sziklára épült
 Szentegyházak és a mennyek
 Ajtajához... de hiába!
 Csak azt hallom egyre: várj, várj!
 Jó, igen; várok, remélek;
 A világ sem áll örökké.
 Majd megrázza sarkait, és
 Összedönti, újat épít
 Az a kéz, kit én imádok.
 Ottan aztán nem lesz senki,
 A ki itt volt; meghal a mult,
 Az emlékezet kivész és
 Nem letté lesz, a mi megvolt.
 Ott lesz aztán jó nekem majd.

Ott hives lesz s a hús szellő
 Homlokomról és arczomról
 El nem áll fuvallatával.
 Úgy-e édes Isten, úgy lesz?
 Hisz te jó vagy, te igaz vagy.»

Még kisebb hang, csengőbb, vékonyabb
 Lélekharang forma hangon
 Így beszéle szaporázva.

«Én is voltam,
 Szép, nagyon szép
 Hajadonfős
 Kis királyné :
 Koszorúzott
 Bálkirályné!
 Ünnepeltek,
 Irigyeltek,
 Hogy' imádtak!
 Dicsőségem'
 Lantok, hárfák
 Versenyezve
 Énekelték.
 Csalogattam,
 Csábítgattam.
 Szemeimet
 Ragyogtattam.
 Hő sziveket
 Gyujtogattam.
 Bölcs fejeket
 Lázítottam.
 Népeket, nagy

Országokat
Vérbe lángba
Boritottam.
Végre mégis
Én csalódtam.
Meglakoltam.
Ifjan, szűzen,
Csókolatlan,
Megölötten.
Kit szerettem
S hiu szívvél
Esküszegve
Én megcsaltam —
Ah az ölt meg!
Itt gyilkja
A szivemben,
Olyan forró,
Mégis jéggé
Fagyott tőle
A szívem. Jaj!
Ugy remegek,
Úgy didergek,
Még se hull ki.
Mindig ott van.
Oh vegyétek,
Vegyétek ki
Irgalomból,
Hogy mostanság
S mindörökkön
Dicsértessék
A Teremtő!)

Így a gyöngéd hang. Azonban
 Elül a szél — a bús hangok
 Gyorspostája ; — szétoszolnak
 A vízhangos nyári felhők,
 S a dicsőn uralkodó nap
 Délmagas trónjára érvén,
 Leül ott és koronája
 Sugarait szétterjesztvén,
 Ünnepestes mély csöndesség
 Álla bé a kerek földön...

Magam is, elszenderülvén,
 S álmodván a hallottakról,
 A meghűsült esti légben
 Bujdosó utamra tértem.
 És sokáig gondolkodtam
 A harangok mondájáról,
 Kiváltképen, hogy mi hát itt
 Az egészből a tanulság.
 Az egész világ valóban
 Csak egy óriási szinpad ;
 Végre úgy rémlett nekem, hogy
 Ahol a becsületesnek,
 És a gaznak ; szépnek, rutnak
 Személyesítője mind egy
 Célra, egy alapeszmének
 Végleges kivitelére
 Játszik.... és ez alapeszme...?
 Ez a szinpadaikotónak
 A megfoghatlan, láthatlan
 Legnagyobb világköltőnek :
 A Mindenhatónak titka.

És halandó elme e nagy
Titok sűrű fátyolát föl
Soha, soha nem lebbenti...

AZ ÉLET.

Esik az eső csöndesen,
Jer az ölembe, kedvesem.
Hej, a napok úgy lejárnak,
Maholnap vége a nyárnak.

Ugy ázik, kopog a tető,
Oda megint egy esztendő.
Alig van levél a gallyon:
Ölelj meg gyöngyöm, angyalom.

Csikorog a hó, fuj a szél,
Ihol ni, már meg itt a tél!
Szomorún szól a nótája,
Nehéz a szemem pillája.

Mulatság, munka volt elég,
Vesd meg az ágyat, feleség,
Alugyunk szépen, sokáig —
Akár ítélet napjáig.

ÁRTOR ÉS ÍDA.

1.

Oh kedves az élet, szép a világ;
Itt hagyni nehéz nyarad', ifjuság...

De szép Ída nélkül nem élhetek...
Világom, éltem, Isten veletek!

Pokol az éden is pár ne'kül;
Le a sírba, le, csak ne egyedül!
Kevély, daczos Ída ott lesz velem;
Egyszer halok, egyszer megölelem.

Kértem, könnyörögtem; kinevetett.
A halállal szóltam; megegyezett.
Csak vigyem el, ugymond, majd összeád;
Öleljem örökké szűz derekát.

«Ölelni fogom szűz hóderekeit,
Csókolni tüzes parázsajakát.
Rongy életemet így jól eladom,
A halált, a rondát, kikaczagom.»

II.

A sirbolt zárva, a kulcs kihajítva.
«Ketten valahára, ketten Ída!»

««De Isten a harmadik, tudd meg, pór!»»
«S mi mindaketten csak hamu, por!»

««Itt esküszöm, őseim hamvaíra,
Hogy meghalok inkább!»» — «Hahaha!

Hisz magam is épen úgy akarom.
Szerelmet ad ajkam, halált karom.

Ragyogó szép tested úgy égetett ;
Ki nem állhatom már ; legyen hideg !

És lelkedet, azt magamba szívom,
Hogy el még a halál se válaszszon.»

Sírmécs oda fönn, aludj ki hamar ;
Hóváll, ne remegj, az éj betakar.

III.

Tizenkettőt ver az óra,
Vigyázzatok házatokra.
Atya, fiu és szent lélek !
Mondja minden jótét-lélek.

Dúl-ful a szél, szaggat fákat,
Mint valami dühödt állat.
Ablak, ajtó zörg ; a sírbolt
Egyszerre csak nagyot sikolt.

Hirtelen megállapodék
A szél, mintha hallgatóznék.
Még egyet nyög, egyet sóhajt.
Mit jelenthet ? kéjt-e vagy jajt ?

IV.

Szívében a tör, de az ajk meleg
Egy perczig : ez Ártor, ez a tied !

Csak perczig, ugyan minek is tovább ?
Több kéjt az öröklét maga sem ad !

S gyult ajka halóéhoz közelít;
De holtat a holtak nem engedik!

Egyszerre, holott mi zőrej se volt,
Valamennyi előtte áll, a holt.

A lányra eresztik pókkarjokat;
Nem húzza ki száz ló egy ujjokat.

Rángatja el Ártor, sehogy se megy.
Megkondul azonban fölötte: egy!

Eltűnnek a vázak, de már mit ér?
Még tüzel az agy, de már fagy a vér.

És üthet az óra akár hatot,
Mindegy nekiök: az utolsó volt.

V.

Hova lett a kisasszony s a vadász?
Túrt hangyaboly, zúg, forr a grófi ház.

Egyházfi le-föl lót-fut; mi baja?
Orsó a szeme, gereben a haja.

Házát keresi, nem tudja melyik.
Hebeg, sokat is; nem érteni, mit.

Kezében a kriptakulcs: oda hát!
Le a baktert, a szolgált katonát.

Lemegy az, föl is ér ; beszélne már ;
De néma örökre, szegény ; mi kár !

A diák, pedig olyan jó feje volt,
Esze nélkül jött föl : tébolyodott !

Megy harmadik is, nagy ígéretért ;
De mi haszna, az meg már föl sem ért.

Ne senki be többet ! Hivnak papot,
Beszenteli újra a templomot.

A kriptagarádot befalazák.
Azóta, kié volt, kiholt az ág.

Halasztva a pör, temetve titok.
Ugy várja be a vég-ítéletnapot.

S csak sejti, ki hallja, mit beszél,
Mely szökdös az ablakon át, a szél.

MEGHASONLÁS.

(1849. végén.)

A világ hogy elsilányul !
A zaj, mely megkábitott,
Azt hívéd, hogy harcz, pedig csak
Halál vonaglása volt.
Fönn az égen, lenn a földön
Semmi sincs tökéletes.
Hitvány volt és lesz az ember ...
Egyél, igyál és ne vess.

Mit törekszel jobbra, szebbre
Erőszakos útakon?
Öldöklésen vett szelidség:
Káron vásárolt haszon.
Minden úgy van jól, a mint van,
Semmi sincs fölösleges.
Bűnnel telhetetlen ember,
Egyél, igyál és ne vess.

Vágysz alkotni maradandó
Hibátalan műveket?
Melyeket a mulandóság
Jó előre kinevet!
Mig föléje az irigység
Keze szemfödőt keres...
Bélpoklos, gyógyíthatatlan,
Egyél, igyál és ne vess.

Egy magad törekszel arra:
Boldogítani milliót?
S ugyanaz terít a földre,
Kinek vágyol tenni jót.
Jobb bizony, gondold magadra,
S végső nyughelyet keress,
Hova el ne érjen e hang:
Egyél, igyál és ne vess.

A GYLKOS.

Fúj, nyargal a szél hegyen, völgyön át.
A bérczi tölgy veszt köntöst, koronát.
Sikolt az ablak, bömböl a völgy.

Megölte benne valaki magát.
— Mért nem kacsintasz, illepsz, oh hölgy?
Az árok bűg, a barlang csuklik.
Hess áruló, gonosz kuvik!

Fúj, nyargal a szél árkon, berken át.
Hogy földhöz vágta egy fa ott magát!
Olyan sudár, oly fiatal volt.
De még mozog, még fenyeget az ág.
Nem örömet, de mégis megholt.
Bolyg a haraszt, mindent beföd majd.
Ordas csiba! ne fájjon a fogad.

Üvölt, fuj a szél tüskön, bokron át.
A nyár, az ősz elhordja majd magát.
A hó alatt elalszik a föld.
A dühödt lég hadd törje ki nyakát.
Ki érti meg, ki tudja, mit nyög?...
Valami elsuhant emitt fenn...
— Jár a halál, ha kell, ha nem...

Üvölt, fuj a szél a sövényen át.
Megúnta életét a vén világ.
Szerette a napot a golyhó.
Pedig feküdni a lebuja járt.
Ragyogni fenn, alunni lenn jó.
De még a napsugár se szebb, mint a vér...
Ma csak ma, de holnap mi ér!...

EGY SZOLGALELKÜ POÉTÁRA.

I.

Fölrugják az ebet, s hizeleg; te hizelegsz, ha fizetnek.
Benned az is vétek, a mi kutyaiban — erény.

II.

Hogy ha «megénekléd,» díjul még pénzt ad a léha.
Én valamit vetnék, hogy soha «meg ne — ugass.»

SIRBOLTBAN.

Elmulás a földön: ébredés a mennyben.
Égiek sorsán hát szívünk mért kesergjen?
Halandó sirassa a halhatlanokat?
Nem mi vagyunk-e itt inkább a halottak?

SZÉKESFEHÉRVÁROTT.

(Aug. 11. 1869.)

Hát ez ama hely, a holott
Az Árpádok laktak?
Ez a hamva leviharzott
Nyolcz, kilencz századnak?

Valóban, az ős nagyságnak
Itt még romja sincsen.
Képe a mulandóságnak!
Hamu és por minden.

Elnézek a pusztaságon,
Ez utczákon végig.
Régi dicsőségnek — látom —
Csak a bújja él itt.

És mint a hű méh sokáig
Ama lomb körül jár,
Honnan a raj anyja pedig
Régen elszállott már :

Ugy a rege jár e tájon,
Mult idők regéje ;
Alig érthető immáron
Annak is ígéje.

Csak a késő honfi-bánat
Érti még panaszszát,
Midőn a bús éjszakákat
Együtt átvirrasztják.

És egymás karján bejárják
Az egész vidéket ;
És egymásnak mutogatják,
Hogy itt mik történtek.

Itten állott az Elsőnek
Apostoli trónja ;
Jeruzsálemi Endrének
Itt a koporsója.

Ős dicsőség, ősi nagyság
Kezdeté és vége !

Itt minden fűszál, kő, virág
Régi szent ereklye.

Hol e ködös szentegyház van,
Lépdele Szent László,
Aranyos himes palástban,
Körüle sok zászló.

Felhő árnya, szél zugása,
Csörgése az érnek,
Csöndes, méla siratása
Elmult szép időknek.

E hallgatag utczákon itt
Nagy árnyékok járnak;
A harangok nevét zengik
Szent István királynak.

Ezek a fák, melyek itten
Búsan hajladoznak,
Hogy elmúlik végre minden!
Arról álmodoznak.

Nagy királyok széke hajdan
Ős Alba Regia.
Kegyeleles emlék mostan,
Hamvadó múmia.

Itt e vén torony előtttem
Már inog is, látszik;
Egy sóhajtás még belőlem —
S a fejemre omlik...

GYERMEKLEÁNYOK EMLÉKKÖNYVÉBE.

I.

Minden szépség annyit ér csak,
Mire becsüli magát;
Ne add magad egy világért,
S többet érsz, mint egy világ.

II.

Tanulj korán számot vetni;
De ha majd egykor szived ver,
Hallgass rá! — a zérusoknál
Valamivel több az ember.

NEM UGY VAN ÁM...

(1864.)

Nem úgy van ám az, mint mondják,
Sokat beszél a rossz világ.
Mint a nap a felhők közül,
Az igazság majd kiderül.

Szegény haza, te jó anya,
Elámított a sok banya.
Igéretnek, jövendőlnék
— Csak te fizess! — eget-földet.

De ha majd kifogysz a pénzbül,
S csak vér menthet ki a vészbül:
Bezzeg akkor mind eltágul,
Egy se lesz a sok czigánybul!

Én teremtem, én Istenem,
Engedd ez időt megérnem;
Akkor, hazám, megismered,
Ki jó fiad, igaz hived.

MEMORANDUM.

(1864.)

Csordultig telve az örömpohár.
Nyugodni menni — jobb is volna már!
De nem mehetek, mert adós vagyok;
S én várok, mert fizetni akarok.

Egy csillagom biztat még, a tudat:
— Nem olthatá ki annyi kárhozat —
Hogy feljön egyszer még az én napom;
Számot vetek majd én is akkoron.

Ellenség, jó barát, ne féljetek,
Nem maradok adós, megfizetek.
Kinek mivel, jó-rosszal, fogadom,
Bár későn, dús kamattal megadom.

Addig csalékony tenger, sokaság,
Nyelved foroghat! — akar üld vagy áld,
— Ez elégtételt kéri tudatom:
Válaszra egyiket se méltatom.

S ti mai naphősök, széltrombiták!
Babérotok: csinált hamis virág.
Gúnyolódástok közönyös nekem,
S dicséreteiteket — megvetem.

TAVASZ FELÉ.

Én már kijártam, elvégeztem
Az egész életiskolát.
Komédia csak már előttem
Maga a zord valódiság.

A nagy természet csak diszitmény,
És zenekar — az elemek ;
Az élők benne szerepelvén,
A hogy szerzék az istenek.

Nem ismert más világ lakói :
Ezek a tisztelt publikum.
Egy-egy halál a bemenetdíj.
Örökre — nem sok ; — bum bum bum !

Itt egy vigjáték, ott bohózat ;
Választja, a ki mit szeret.
Abban csak illőn mosolyognak,
Ebben röhögni is lehet.

Majd vadregényes rémtörténet,
Vérengező zshivány-darab.
A fő-főrabló sorra köttet
Kontár, szegény tolvajhadat.

Van opera és látványosság.
Villám megüt egy gyereket.
Hol benne a felsőbb igazság?
Koholj ki rá — vagy ne keresd.

Ha vége van a fölvonásnak,
Az éji kárpit leesik.
A nézők bölcsen kritizálnak,
Oszt' az egészet feledik.

Másnap megint csak az a játék.
Hirdetnek uj komédiát,
Pedig csak névben a különbség;
S ez így halad tovább, tovább.

Boldog, ki mindig ujnak látja,
S nem lát a szárnyfalon belül.
Kit csalogat a színi álcza;
Ki a játszókkal sír, örül.

De engem már többé nem ámít
Rémes homály, csalóka fény.
A titkos, örök lény sugásit
Jól hallom a szín fenekén.

Örömnek, fájdalomnak könnye,
Vér, mely ártatlan ömlik el —
Ki van csinálva mind előre;
Mert ennek mind így lenni kell!

Sejtem, hogy eszközök vagyunk csak,
S e gyarló élet nem a czél.
De átka van csak e tudatnak;
Tovább, jobb hitre nem segél.

Mert semmi sem tökélyes itt lenn,
És így lemondásom sem az.

Érzés, tudás bevégezetlen ;
A mit beszéltem, sem igaz...

Hiába mondom : semmik vagytok
Hirfény, dicsőség, hatalom ;
Hogy már szívem csak gazdag sirbolt,
S e féreglétet rég unom...

Hiú szenvelgés, balgatagság,
Hogy már szívemre mi se hat ;
Hogy a mi volna benne hivság,
Kiűzi gúnyos gondolat...

— Ah, mert ha járok a tavaszban,
És látom, hegy-völgy mint virul ;
Szűz rózsabimbó szép hajnalban
Hogyan nyilik ki, hogy' pirul :

Eltörpül szégyenkedve minden
Hiábavaló bölcselet.
Mint aeolhárfa, emlékemben
Zendül bűbájos éneked —

Tündérvilág, bezárult éden :
Gyermekkor, első szerelem !
S egyszerre csak fáj, fáj a szívem,
És könybe lábad a szemem...

TÖMLÖCZTARTÓ LEHETETT.

Tömlöcztartó lehetett az
A ki a sírt föltalálta ;
Vak sötétség kedvelője,
Szolgalelek, vakandpára . . .

Legyen bármi a halálban,
Semmivélét avvagy álom :
A halált nem, de azt a szűk
Sötét börtönt én utálom.

Adjatok vadállatoknak,
Vessetek ki a tengerbe,
Avvagy hagyjatok szabadban
Magas hegytetőn, heverve.

Tegyetek le egy örökzöld,
Ringató fenyő bokorba,
Hol fölöttem tölgycsoportnak
Koronás királya szólna —

Mulandóságról, viharról . . .
A mély völgybe lebámulva,
Hova ő is minden órán
Leszáll örök nyugalomra.

Körülöttem születnének
Földet ingató villámok,
Még föl is ébresztenének
Egy-egy percze csattanások.

— Költőnek, ki egyaránt élt
Hol a földön, hol az égben,
Volna-e szebb sírja, mint ott,
Ég s föld közt, a fellegekben?

ŐSZI ESŐ.

Apró, lanyha, őszi eső,
Sirdogál a vén esztendő ;
Égen, földön szinte látszik,
Hogy egészségére válik.

Alacsony ház, szalmatető,
Veri a szép, csöndes eső ;
Alszik az ég napja, hoidja,
Mintha az is egy pár volna,

Mintha az is egy pár volna.
Mint kik itt lenn a kunyhóba'
Alusznak alacsony házban,
Alacsony ház — magas ágyban.

Mennyezetén magas ágynak
Alszanak, vagy mit csinálnak.
Bizonyos, hogy ők pihennek
Hirével a jó Istennek.

Vége van az esztendőnek,
Nehéz, munkás nyárnak, ősznek,
Kiállották fáradoalmát,
Most veszik el a jutalmát.

Irigyelnéd úgy-e őket?
 De nyaradat hogy' töltötted?
 Ábrándoztam, — megkönnyeztem,
 Kiket most megirigyeltem!

Könyezésed, merengésed
 Mit ér az emberiségnek?
 Jobb, sirasd meg mult idődet,
 Mely nem tér meg soha többet.

Szegény legény szőr gubában
 Az ugaron áll magában;
 Jó pipája vigan füstöl,
 El nem alszik az esőtől.

El nem alszik, mint a kedve,
 Szeretője van eszébe;
 Mert van neki — kinek nincsen?
 — Csak nekem nem ád az Isten!

KÖLTŐ BARÁTOMHOZ.

I.

Nem mondom, hogy barátod vagyok,
 Te se mondd azt soha énnekem.
 A mi a gyöngék közt esküszó,
 Legyen az közöttünk sejtelem.
 Ne legyen szívünknek czégére,
 Mint akármilyen hitvány korcsmának,
 Mit a szél elhord, mit pajkosok
 Göröngyökkel, sárral dobálnak.

Hidd, hogy a világ rossz ; de ne hidd,
 Hogy ne volna párod erényben,
 Meg ne állj sötétült utadon,
 Mig egy csillagot látsz az éjben.
 Gyöngye lelkek vétkes ürügye :
 A világ, az ember hibája.
 Nem a föld sötét, beteg szemük
 Von fekete fátyolt reája.

Kiket hűn szerettél, emberek
 Hagyjanak el bár mind hűtlenül :
 Hidd, hogy él egy távol, ki igaz ;
 S ha hited van, nem vagy egyedül.
 Ha szeretsz és nem tudod, miért ?
 Elhihedd, hogy igazán szeretsz.
 Legyen őrzött, szent ez érzelem !
 Boldogságod drága gyöngye ez.

És ha — mint e fájó életü,
 Kishitű csoport hireszteli —
 Volna e világ valóban oly
 Elvetemült, bűnökkel teli :
 Mi magas, nagy volna a tudat :
 Nála jobbnak lenni, jó barát !
 Egyedül kilátszani a bűn
 Özönéből, mint egy Ararát !

Egy az átok, egy a szenvedés,
 Mely kísérend életünkön át ;
 És ha egy a sor, mely szétszakít,
 Mint az égbolt két szép csillagát :

Legyek csillag, mely ragyog, a mig
 Sötétség borítja az eget,
 S örömömben elhalványodom,
 Ha te majd a hajnalt hirdeted!

II.

Nem ért minket soha senki!
 A mennyit mi gondolunk,
 Mind kevés az, a mit abból
 Kifejez a mi dalunk.
 A minek örülni tud más,
 Szánjuk vagy nevetjük azt;
 S a mi nekünk fáj, nem értik,
 Dehogy értik a panaszt.

Nem ért minket soha senki.
 Mind hijába dalolunk.
 Barátom, mi e világon
 Mindig egyedül vagyunk.
 Forró vulkán a mi szívünk,
 Fagyos hóhegy a fejünk,
 Jaj a földnek, ha kitörnénk;
 És hahogy nem, jaj nekünk!

Nem ért minket soha senki!
 A mennyi a mi bajunk,
 Csak úgy lehet elviselni,
 Hogy magunk rá — kaczagunk.
 Az igaz, hogy e kaczajtól
 Megőrülnénk annyiszor!
 De hogy így se boldoguljunk,
 Átokúl azért a bor!

Nem ért minket soha senki.
 Bujdosunk mi, mint a szél;
 Mint az elátkozott lélek,
 Mely se nem hal, se nem él.
 A viharban, a felhőkben,
 A felzúdult tengeren
 Hallják a mi hangunkat, de
 Meg nem látnak sohasem...

ANNAK SIRJÁN, KIT Ő SZERETETT.

Ki nem irigyeltem királyokat,
 Irigyed voltam, jó halott.
 Kit egyre csalt az élet, a halál
 Nekem elégtételt adott.
 Régen por és árnyék vagy már, a ki
 Szeretve voltál általa;
 Koporsód nyílt meg épen, a midőn
 Nyílt volna mennyed ajtaja.

S én, mint a győztes ellene fölé,
 Sirodra téve lábomat:
 Én élek, és te halva vagy! sivár
 Diadalom e gondolat...
 És mégis... hogyha tán szivembe lát
 Köröttem lengő szellemed,
 És látod benn a kétely ördögét,
 Mely gúnyosan vigyorg, nevet:

Úgy szánakozol e diadalon!
 Mig bujtogat a gyáva ész,

Szivemben őrjög ádáz bosszuvágy,
 Kétségbeesvén, hogy nem élsz!
 Oh szólj, felelj, oszlasd el kételyem!
 Sirodba zárva a titok.
 «Ki hallgat, az megegyezik»... De nem!
 Hiszen nem szólhat a halott!

Ó por, hamu e koporsó alatt...!
 Szél, mely suhansz e hamuval,
 Fű a holt ajkból, ha az összeért
 Az ő legédesb ajkival:
 Im itt egy ifju élet, az enyém!
 Ha elcserélhetnők a sort:
 Éledjetek föl, s legyek én a por,
 Mit a mohó szél messze hord!...

LISZT FERENCZHEZ.

(1857.)

Kit hord örök hír s diadal,
 Kiben szívünk ver s zeng a dal,
 Mit idő el nem öl:
 Honod, mely büszke rád s szeret —
 A Hunyadiak, Zrinyiek
 Hazája — üdvözl!

Légy büszke rá, és ne feledd:
 E föld, mely szülte búszered,
 Hősök, csodák hona;
 E népnek, mely hord néma bút,
 És örömében sirni tud,
 Nincs párja, rokona.

Ó jer közénk, maradj velünk,
Kik még hiszünk, még szeretünk,
Bár reményünk — titok.
Zengd te nekünk a csodadalt,
Mit nem mondhatnak el szavak,
Csak sejtnek milliók....

Vagy ám ha mégysz — hí a világ —
Vidd a haza határin át
E nép hírét tova;
A nép, melynek dalaiban
Nagy, halhatatlan bűja van,
Nem halhat meg soha!

BERTÁNAK.

Hova menjek, meneküljek?
Hogy ne lássam gyötrő képed'?
Hasztalan futok, kerüllek,
Semmi sem bir már tevéled.

Mint az égő hadi gálya
Minél jobban siet partra,
Belsejét emésztő lángja
Annál inkább terjed rajta:

Rajtam sem segít már többé
A ködös, a mesés távol.
Bübájod' csak ingerlőbbé
Varázsolja kaczer fátyol.

A csodaszép május hóban,
Mikor a zöld erdőn járok,
Szemeiddel hát nem onnan
Integetnek gyöngyvirágok?

Csak rád emlékeztet a nap ;
És az éjben, a sötétben,
Mikor minden mélyen hallgat,
Egyedül... ah akkor éppen!

— Elmegyek kétségbeesve
Uram bocsá! szentegyházba,
Percznyi enyhülést keresve ;
Mind hiába, mind hiába!

Karcsu márványoszlopkról
Gondolatom hozzád téved,
Álmodozva karjaidról,
Melyek szintén oly fehérek,

Oly fehérek s éppen oly szép
Gömbölyűek, oly kemények
S hidegek is szintazonkép...
Tőlük mégis majd elégek!

Hogy fohászaim — oh botrány!
Vágyaimtól meggyuladnak,
S a pirongó szobrok arczán
Lángnyelvükkel csókolódnak.

Mig az egyik szent kezében
Korbács lesz az olajágból,

S mint bélpoklost hevenyében
Kikerget a szentegyházból...

S én rohanva lábaidnak
Oltárához, összeesten
Ott könyörgök, esdek — ah csak
Ne kacagnál oly kegyetlen!...

SZEMKÖZT.

A mélységes mély tengerek
Örvénye úgy el nem ragad,
Mint, ha szemedbe mélyedek,
Egy szédületes gondolat.

Mért üdvözithetnél te mást,
Akárkit, csak nem engemet?!
Keresem^{er} a vigasztalást,
S ha megglelem, kétségbe ejt.

Vágyamnak, melyet érezek,
Nagysága ép a kárhozat.
Éleszti kis szél a tüzet,
De már a nagy eloltja azt.

Bár szűm sovárgja untalan,
De mert Istennek lát szemem,
Hogy' mondja neked ajakam:
Jövel, égj, kárhozz el velem?!

Ha birhatnám szerelmedet!
Tudod-e már, mi volna az?

Hogy ez az egy mért nem lehet?
Mert képzelem és szent igaz,

Hogy akkor ott megáll a nap,
S — lélekzet nélkül — a világ;
Az idő még egyet sohajt,
Végsőt: «Eddig volt, nincs tovább!»

HA SZÉPET LÁTOK.

Ha szépet látok a világon,
Én mindig csak rád gondolok,
És rád gondolva, napvilágom!
Egyszerre szép minden dolog.

A vadon erdő, virágok, fák,
Magába mind üres keret.
Gyönyörűséges tündérország,
Ha benne látom képedet.

A szép tavasz, a tündöklő nyár,
A fényes ég, mind mennyi kék!
Hát még veled! mikor, sötét bár,
Ah, kedvesebb tán még az éj!

És nélküled, árván, magamban?
Azok az égő csillagok
Megannyi gyertyafény, mely búsan
A ravatal körül lobog...

BOLDOG SZERELEM.

Kedvesem, gyönyörűségem,
Könyörülj már rajtam, kérlek ;
Én kimondhatatlanom, hogy
Nem tudok eltelni véled !

Nézlek, bámullak, csodállak ;
Szemeim kéjtelve usznak
Bájaid fényözönében,
A mig végre belefulnak.

Mert hiszen ki tudna nézni
Hosszasan a fényes napra ?
Megvakulok így hát én is
Egy pár perczre, pillanatra.

Szépségednek örvényétől
Elkapatva, fuldokolva
El-elmerülök, azonban
Fölvet a hab, félig halva.

Azután eszemre térek,
Az hogy elnyom enyhe álom.
Haj de ott is megjelensz te,
S nyugtom abban sem találom.

Fölbredve, rád pillantva,
Bájaid megint gyötörnek ;
Alig birom már a terhét
Ennyi isteni gyönyörnek.

Mert, én édesem, szerelmem,
 A mi sok, az mégis csak sok ;
 Ha a mennyország szakad rám,
 Az alatt én leroskadok.

Karjaid közé fonódom...
 Arczodon ég a hívó pir ;
 Fürteidnek denevére —
 Szívom ajkad', mint a vampir...

És öllelek, és csókollak,
 Besohajtlak, belehellem ;
 S nem elég! Ugyan mondd, édes,
 Hova legyek én már veled?

PÁSZTOR-ÓRÁK.

Már igazán dühbe jövök
 Szépséges kedvesem, miattad,
 Hogy kerek ég és föld között
 Nem lelek tárgyat hasonlatnak.

Hiába, szó ide oda,
 Végtére is csak azt kell látnom,
 Te vagy a legnagyobb csoda
 Ezen a szép tündér-világon.

Mint igazi mohamedán
 Próféta szent könyvéről tartja :
 Te vagy előttem a Korán ;
 Minden szépségnek foglalátja.

Mi itt körültünk egyedül,
Külön-külön, megfoghatatlan :
Mint ellentét mind egyesül
Benned, csodálatos összhangban.

Szemedben, mely felém ragyog,
Együtt van éjféli és a hó dél.
Szebb vagy, mint mind az angyalok,
És csábítóbb az ördögöknél.

A vállad oly hideg, fehér,
Mint a szűz hó a Kárpátokban.
És mégis gyújt, ha közel ér,
Perzsel, mint villám olthatatlan...

Bájad nem ismer éjt, napot.
Hatalma nincs rajtad sötétnek.
Sötétben is... ah, még csak ott!
Úgy sütsz, lobogsz, hogy majd elégek.

S az üdv izzó kohója, hol
A csók terem, mi bűvösb annál?
Az tüzezebb, mint a pokol,
És édesebb a menyországnál...!

IDYLL.

Szobánkban heverészve pihenünk.
Az etikett most nem parancs nekünk.
Künn zúg a téli szél; magunk vagyunk,
S ott a sarokban egy pár czirmosunk.

Egymással ők is épen játszanak.
Nem látnak ők se most, se hallanak.
Nézzük csak, mit csinál e két hamis.
Vagy nem tanul-e holtig a pap is?

Majd szembe áll, hemperg, majd megszalad,
Pofozkodik a hím az ágy alatt,
De oly hizelgőn, kérőn, kecsesen...
— Ha mi is így? mit gondolsz kedvesem?

Csak nincs is édesb lelki élvezet,
Mint megfigyelni a természetet.
Tanulni tőle filozófiát:
Mienk, míg elfeledjük, a világ!

Az állatokban is, ha nyár, ha tél,
Hozzánk az Isten példákkal beszél.
Gyönyörűen dalol a csalogány,
Azért szeretni nem csak ő tud ám.

Szivünk gyönyörrel oly teljes tele,
Hogy szinte elfáradtunk már bele.
Mit most nekünk a más izlése itt?
Kövessük, a mi nekünk jól esik.

Mi mindent nem míveltem már veled!
A szemeimmel majd megettelek;
Aztán izenkint harapdáltalak,
És rágicsáltam a kis ujjadat.

És mégis érzem, ez mind nem elég!
Jó volna tán egy kis keserűség?

Jer kis bolondom, jer hamar, te kis
Cziczus, pofozzuk egymást el mi is!

MÁKSZEMEK.

I.

Ez a világ, e földi élet
Mi más az ifjunak s a vénnek!
Előbb arany, utóbb csak talmi,
S a vége az, hogy meg kell halni...

II.

Szomorú-vigság földi létünk!
Csak akkor lettünk boldogok,
A midőn éppen elvesztettünk
Egy földi paradicsomot.

III.

Ledér pillangó a betelt vágy:
Hálátlan és hamar feled.
Sokszor tovább emlékezik rád,
Ki hön sovárgva egyszer meglát
S aztán — nem is szólhat veled.

IV.

(Segítség.)

Mit a szegénynek a dúsgazdagok
Vetnek, megírják a napi lapok,
Oszd másnap az egésznet feledik.
Mit koldus a másik koldusnak ad,
Isten könyvébe írva a falat,
És ott marad a — végítéletig.

MINDENT ELFELEDTEM.

(V. Georginának.)

Ugy tetszik, mindent elfeledtem.
Mögöttem minden ellapult.
Ha visszanézek, egy kietlen
Szomoru sivatag a mult.

Csak a te képed él még benne
Csodás, ködös távolba, mint
A Saharában, messze, messze,
A még kilátszó piramíd,

Mit el nem ér a fáradt vándor,
De képe lelkén megmarad
Még akkor is, ha teste már por
A fövény szemfödél alatt...

UTOLSÓ DAL, GINÁHOZ.

Ha eljövend a búcsu-óra,
Ha majd e szív végsőt dobog,
A perczben, mely létem kioltja,
Majd akkor is rád gondolok.

És jól tudom, előre látom,
Mi bú, öröm van itt ezen
S az ismeretlen tulvilágon:
Egyszerre mind átérezem.

Eszembe jut majd minden átok,
Mind, a mi történt s a mi nem;
Mely felgyújtotta a világot,
Mást üdvöztvén, az «igen».

Mit lelke eddig félve sejtett,
Előttem áll a nagy titok,
Hogy csak az halt meg, a mi nem lett,
S az él örökké, a mi volt.

És nem tudom, mi fáj majd jobban:
Mi itt örökre elveszett,
Vagy a mi él a múltban, s onnan
Kivenni többé nem lehet?

A gondolat, hogy e mindenség
Nem lesz se több, se kevesebb,
S Isten se törli azt le végkép,
Mi egyszer itten megesett...

Vagy hogy nem halt meg voltaképp itt
Csak az a perc, mely elrepült;
A bimbó, mely nekem ki nem nyílt,
A vágy, a mely nem teljesült?

A FELEDHETLENHÖZ.

Vigasztalást a földön, emberekben
Nem lelve, már az éghöz fordulok.
Hiszen ha örökkévaló, végetlen,
Számomra is kell lenni írtnak ott.

De hol van az, ki belőled kitörné
 Elmult idő! egy órád', minutád'?
 Meg nem történtté tenné, a mi történt?
 Mi haszna lenne ujjá a világ!

Mit ér nekem a felséges menyország
 Képzелhetetlen örömeivel?
 Kétségbeejtő örökkévalóság
 Emlékedet nem törölheti el!

Az angyalok nem tüárnének meg ottan,
 Ki nem találánám ott se helyemet,
 Siratva amaz örömcarnokokban
 Mi ide lenn örökre elveszett!

VÉGTELENSÉG.

Ha járok a sírok között,
 — S mikor nem ott jár a halandó?
 Van-e a földön talpalatnyi tér,
 Hol sirhalom nem domborult?
 Van-e fűszál, virág a réten,
 Mely hullá nem volt egykoron,
 S ki tudja hányszor, mily alakban,
 Mily szörnyű lét után?
 Mert hát mi volna itt lehetlen
 Az örökkétartó időben?

— — — — —
 Örökké, mindörökkön, mindörökké!
 Mily iszonyú, rettentő eszme!
 Igen, ha járok a sírok között,

E feneketlen, pokolfekete,
 Borzasztó eszme mély örvénye
 Szédíti képzetem',
 Kétségbe, rémületbe ejt.
 Valóba', nem az elmulás, enyészet —
 Az örök létnek gondolatja az,
 Mi borzalommal tölti lelkem' el...

Ó ember, ember! ki szeretteid
 Emlékkövére, temető-kapukra
 Aranybetűkkel írod s hirdeted
 Vigasztalásképen: «Föltámadunk!»
 A melyre azután, hited szerint
 Az örökkévaló élet következik;
 Ember, boldogtalan szegény féreg te,
 Meggondolád-e, mit jelent e szó,
 E gondolatkisértet, fogalomszörny:
 Örökkévalóság, halhatatlanság?
 Meddig hatoltál, esve, kelve e
 Kétségbeejtő eszme gádján,
 E végtelen, sötét, vak folyosón?

Nem gondolád-e meg, hogy az idő,
 Az örökkétartó idő kohója
 Mindent megolvaszt; a kínt, a gyönyört,
 A mennyországot, poklot egyaránt?
 Hogy ezeket úgy összekeveri,
 Ki-kicseréli, mint álomtalan
 Játékos a kártyát, melyet kiosztott?
 Van-e öröm, gyönyör, mit az idő
 Unottá, gyötrelemmé, — s fájdalom,

Mit megszokottá, kéjjé nem tehet,
S annál előbb pedig, minél nagyobb az?

Azt a vérforraló gyönyört, a mely
A holt anyagba életet lehell,
Tedd örökkévalóvá s ezredév
— Az öröklét egy röpke pillanatja —
Múlván, talán előbb gyehennai
Kiállhatatlan kinná változik.

Igaz, hogy áll ez megfordítva is.
És e szerint a kín is megpihen.
De hajh! minő vigasztalás! Megunni,
Megszokni a pokol tűzét! A kint,
Melyből most, ebben a kegyelmesen
Mulandó létben, e kíváncsú
Utóbbi tünde életváltoztatban
Egy pillanatnyi is könnyörülő
Halált hoz, — ezt a száraz vén dadát,
Ki mozdulatlan, néma és sötét
Sírölcsejébe rejt, hol egy időre
Elring a fájdalom, elalszik a
Vergődő öntudat s szünete van
A kétségbeesésnek. —

Ugyan úgy-e?
Elring? — Vajon? — És egy időre bár?
Ki mondja ezt? — A hitvallás, a vak,
A tudománynak, e világtalan
Koldusnak, a ki kéregetni
Jár a sirokhöz és be-bekiált;
De hasztalan! nem kap sötét

Örökből egy szikrányi fényt soha.
 Hiába járok én is itt. Hiába
 Bolyongok éjjel-nappal hallgatózva,
 A sír fűvére hajtva fejemet.
 Hiába vájom körmeimmal a
 Penészes hantokat, virrasztom a
 Boncztermek büzhödő halottjait,
 Vigyázva, lesve választ, jeleket,
 Hogy van-e bennük képzelem, tudat...?
 Hallgatnak vérfagyasztón.

És csak egy

Az, a mi bizonyos, kétségtelen,
 S hajh! ép ez egy, a mi kétségbejt.
 Az, hogy vagyok, leszek. Nem létezővé
 Immár nem válhatok többé soha.
 Történhetik velem, mit agyvelőm
 Gondolni képtelen; lehet belőlem
 Örök zsidó, Prometheusz, pokol
 Tüzére, miljom esztendőkön át
 Halálkinokra ítélt szenvedő.
 Csak egy dolog, a mi bizonyos itt:
 Hogy többé meg nem semmisülhetek.
 Örök s végetlen e habarcz világ.
 Nem veszhet el belőle semmi sem.
 Minden, mi megvan: megvolt és marad.
 Elváltozunk; forgunk, keveredünk
 E nagy kazánban, sülve főve, majd
 Láthatlan légharányokká oszolva;
 Rohanva a szelekkel, megpihenve,
 Suttogva búsan, földieknek
 Megfejtethetlen tulvilági nyelven,

Zokogva rablétünk panaszait,
Hogy lenni, lenni kell szünetlen ;
Hogy nem örök a sír, nincs benn örök
Nyugodalom ; nem menhely az, csupán
Szemfényvesztő csalárd sülyesztő
A világegyetemnek színpadán.
Hogy a mi itten leltározva van,
E lomkamara lajstromából egy
Láthatlan porszemet ki nem vakarhat,
El nem sikkaszthat maga a mindenség
Mindenhatónak vélt leltárnoka.
Mert hát a végtelenség itt az úr,
Bár önmagával ő is tehetetlen.
Hajh ! rettentő nevét, természetét
Ha akarná sem tagadhatja meg...
Igen, igen, nincs másként, nem lehet.
A végtelenség maga itt az úr,
Vagy ám ha tetszik, úr a végtelenség.
És eszerint teremtés, alkotás,
Teremtő, alkotó nincs, nem lehet.
Ha volt öröktől fogva e világ,
Azt akkor senki nem teremtheté.
S ha volt öröktől fogva önmagától,
Örökké tartónak kell lennie.
Mint semmisíthetné meg önmagát?
Mi végtelen, az csonka nem lehet ;
Annak, természeteskép, vége nincs,
Sem itt sem ott, sem hátul sem elől.
Ha végtelen a kezdet, végtelennek
Kell lenni a következésnek is.

S mi nem történhetik meg és mi nem
 Történhetett meg már velem ezen
 Neveket, számokat, ember fogalmat
 Kinevető, e kifejezhetetlen
 Időben? Am képzeljük el kitöltve
 Földünk s a szélső naprendszer közét
 Esztendőszámok millióival,
 Az egyetem szédítő üreit
 Megannyi miriád évezredet
 Jelentő összegekkel, és ugyan
 Hová jutottunk el... mi áll előttünk?
 Az örökkévalóság összegének
 Egy észrevétlenül parányi... az hogy
 Egyáltalán mit sem jelentő száma,
 A melylyel ama kifejezhetetlen
 Összeg se több, se kevesebb...
 Irtóztató, irtóztató!
 Mivé leszünk, hová leszünk? Mi van
 A koporsók, a sírok fenekén?
 Nem csal-e a halálnak látszata;
 Nem álnok tettetés-e a merev
 Élettelenység? Vajjon a halál
 Nem oly szünetidő-e, mint minőt
 A vallató bíró kőpadra vont
 Vonagló rabnak ad, hogy újból
 Életre hozza, s gyógykezelgeti,
 Jól tartja, hogy kénképessé tegye?
 Egy ellenőrizetlen kényerő,
 A mindenség hatalmában vagyunk.
 Tehetlen birkák a vágóhidon,
 Kik jótevő kegynek tekinthetik,
 Hogy nem tudják, mi végre vannak ott?

Igen, mi végre, mi jagon leszünk
S alkottatunk megkérdőzetlenül?

Mert szép e földi lét, tagadhatatlan.
Van itten szenvedés, sok itt a baj,
De mennyivel több a bű és a báj!
Tündérvilág ez, és kíváncsú
E siralomvölgy! Vajh ki nem maradna
Itt még jóval tovább? Mily iszonyú
A léttel szemben a halál! mi szörnyű
Az arany napvilágból a sötét, szűk
Féregházába szállni le! Ki nem
Ragaszkodik e léthöz görcsösen,
Habár elaggott, bár szerencse nem
Mosolyg reá, mezitláb, szegény?
A mindenség itt összehalmozá
Csecsebecséinek szépét javát;
És oly rövidre szabta és csalókán
Hajszálra függeszté ajándokát,
Hogy, már ha egyszer itt vagyunk, szeretnénk
Tovább maradni, és egyszerre fáj a
Halál és öröklét eszméje is...
És a midőn átéltük életünk
Tündöklő délszakát, a sirhoz érve,
Kétségbe, örületbe ejtő kinnal,
Villámcsapásként járja át velőnket
A gondolat, hogy mégis jobb leende:
Nem lenni, nem születni sohasem!
Vagy hogy ha már meglettünk, itt vagyunk:
Elmulni, elenyészni mindörökre,
Mind, mindörökre!... Sirba szállani,
A honnan többé nincs föltámadás;

Hol nincsen érzés, nincsen gondolat
 És öntudatja ébredés soha —
 Soha, soha!

De hát mit ér, mi haszna
 Kopognom a lehetlenség konok
 Vaskapuján? Mi haszna verdesem
 Fájdó, törékeny fejem' e kemény,
 Áthatlan óriás aczéltömegbe?
 Széttúzik ottan észrevétlenül,
 Mint egy galambtojás, mit a magasból
 Ragadozó vad ejt le kősziklára.
 Hiába, minden lehetséges itt, csak
 Nem lenni nem lehet. Voltam, vagyok
 Öröktől fogva, és leszek, parányi
 Porszem, de egykoru magával az
 Örök idővel, a csodálatos,
 Megfoghatatlan véghetetlenséggel.
 Hurczol, ragad magával egyre, lobogó
 Sörénynyel, mint az elragadt fiut
 Eszeveszett vad paripa, szünetlen
 Világok és idők tünedező
 Rengetegének tüskén-bokrain...
 S mert útjának határa nincs sehol,
 Nem állapodhatik meg, nem pihenhet,
 Nem fáradhat, nem ülhet el soha,
 Mint léglakó parány...

És e szerint

A sírhalom, e forgó gömb sömörje,
 Mely itten domborul, meg elsimul, mint
 Egymást üző, egymásba olvadó

Tünékeny játszi hab az oczeánon :
E sír örökkévalósága csak
Fiókja a nagy véghetetlenségnek ;
Csak felvonásköz ama nagyszerű
Drámában, melynek vége nincs, a melynek
Szerzője ismeretlen, és a kit
Hiába hívunk, ő meg nem jelen...
E sírnak éje hát csak emberi
Szűk látkörű szemünk előtt örök, holott
E nagy világon semmi sincs örök,
Csak maga az egész, az egyetem,
Az idő és az anyagmennység.
Minden, mi ennek része, alakot vált,
Szerepet, életet cserél, időben
S térben kimért létfordulójaként...
Születnek, halnak csillagok, napok,
De eltűnésük még nem elmulás,
Csupán az anyag s alakváltozásnak
Nagyobb idő s térközre mért neme
Annál, melyet saját testünk parányi
Mindenségében végbemenni látunk...

Igen igen! jó jó! tudom, tudom...
Ez így van, így lehet; de hát mit ér?
Mi mindezekben a megnyugtató?
A végtelenség kinja e szerint
Csak az egésze volna hát csupán, a
Végösszegé, a mely nem változik.
A részlegek számára megnyílik
A síri ágy hosszan pihentető,
Létfeledő, jótékony éjszakája.
De hajh! igen, megnyílik, az való;

És hosszú is lesz annak éjjele ;
 Több, mint elég, hogy benne a vonagló
 Kétségbeesés kínos görcseit
 Gyönyörre változtassa át örök
 Egyformaság unalma ; ki felel,
 Ki mondja meg, hogy mi történik ott,
 Ama sötét üregben azután
 Hogy koporsónkra hányják a göröngyöt
 S magunkra hagynak onnan távozó,
 Siránkozó szeretteink ? Ki mondja meg
 Mi van a sírban, a halál után ?

A sír mélyébe hasztalan kiáltasz ;
 Hiába itt minden rimánkodás,
 Sirás-rivás és fogcsikorgatás... e
 Gyógyithatatlan siketnéma hallgat.
 A tudomány tántorgva, szédelegve
 Tapogatózik ez örök sötétben.
 Olthatlan szomja kutatásra készti
 A világrend még föl nem fedezett
 Nagy titkainak hegygerinczein ;
 Mig végre ismeretvágy, mint merész
 Szirtkalauz fölviszi őt oda,
 A végtelenség örvényszélire,
 A honnan aztán azon az uton,
 Melyen fölért, nem térhet vissza már...
 És ekkor aztán martaléka lesz
 A kétségbeesésnek, és csupán csak
 Egy menedéke, visszautja van :
 Ha megragadja azt a kötelet,
 A melylyel a vakhit kínálja meg,
 És leereszkedik rajt a sötéten

Tátongó mély örvény fölött, a szűk
 De biztos, csendes völgybe, honnan a
 Magas égboltra van csupán kilátás,
 A melynek aztán nem kutatja többé,
 Csupán imádja titkait, belátva, hogy
 Korlátatlan hatalmak a tehetlen
 Lényektől, kik még el sem érhetik,
 Föl sem foghatják őket, egyedül
 Föltétlen megadást fogadnak el.
 Hisz és remél tehát föltétlenül,
 Megnyugszik és ugyanazon kötélén
 Ereszkedik le boldog áhitattal
 Sírjába, melynek éjjele előbb
 Kétségbeejté a kételkedőt.

Hajh, hát igen, nincs visszavezető
 Ösvény egyéb számomra sem, sehol!
 Haszontalan és hiábavaló
 Minden halandó emberi törekvés:
 Bevenni ama titkok várait,
 A melyek kapuin kétségbeesés,
 Halál és örület vad szörnyei
 Riasztják vissza véges emberi
 Elbizakodott képzelem merész,
 Öngyilkos rohanásait...

El, vissza innen, e rémületes
 Szédítő meredélynek pereméről!
 Inogni érzem a talajt, — megindul
 A föld alattam; forog a világ;
 Szakadozik az égbolt, hullanak
 És lenn a mélységben tündöklenek

A csillagok és integetnek
Fenyegetőleg: ember, ember,
Ki ide tévedél, ragadd kezedbe
A hit koporsókötelét szilárdul,
S el ne bocsásd többé soha!

A KÁRHOZAT HELYÉN.

Ez a terem, a melyben történt.
Mondják, beszélük a falak.
Látom forogni a vad örvényt,
Mely elmerített, fényalak!
A teremtésnek delelőjén
Itt született a pillanat,
A mely után visszafelé mén
A lét, s hasonlót már nem ad.

S hajh! mielőtt aláhaladna
— Hol majd a zúrbe nyugoszik —
Az örökkévalóság napja
Mintha megállott volna itt:
E perczet élem szakadatlan;
Agyamban ez a jelenet
Kering szünetlen, változatlan,
Mint befagyott emlékezet.

Itt, eme függöny éjjelében,
Mint egy-egy villogó gyilok,
Röpködnek, fuldokolva kéjben,
Tüzet lehellő sohajok.

Megelevenül tőlük itten
 S remeg minden butordarab ;
 Árulkodik, suttog szememben,
 Hátam mögött föl-fölkaczag :

«Hogy gyalázatfolt ég a napban,
 Virágkehelyben ronda pók.
 Nincs szemérem a csillagokban,
 Zsibáru lett a szűzi csók.
 Hogy koldussá szegényült a lét ;
 Leélte tündöklő nyarát.
 Ures a végetlen mindenség,
 Ki van rabolva a világ!»

— Ah, úgy van úgy, itten veszett el
 A második paradicsom.
 Szép Éva, téged csábitott el
 Ott egy kigyó, itt egy majom.
 Igen bizony, hitvány majom volt ;
 God dam ! vörös frakkot viselt.
 Chic-kel kötött nyakára csokrot,
 S ezzel Waterloot nyert e helyt.

Ugy kell neked, szivem ! mit fellengsz ?
 Ez itten a világfolyás.
 A fellegekben a mig jársz kelsz,
 A virágot letépi más.
 Mért nem tanultál Jupitertől ?
 Elég fényes példát adott :
 Ismerve Európát, cselből
 Előbb ökörré változott.

A VAÁLI ERDŐBEN.

Odabenn a mély vadonban,
A csalános iharosban,
Félreeső völgy ölében,
Sűrű árnyak enyhelyében ;

Oh milyen jó volna ottan,
Abban a kis házikóban,
Élni, éldegélni szépen,
Békességben, csöndességben !..

Nem törődni a világgal,
A világ ezer bajával.
Meggondolni háborítlan,
A mi immár közelebb van...

Illatos hegy oldalában,
A tavaszi napsugárban,
Nézni illanó felhőkbe,
Mult időkbe, jövőidőkbe...

És azután, utóvégre,
Észrevétlenül, megérve,
Lehullani önmagától
A kiszáradt életfárról...

S ismeretlen sirgödörbe'
Elalunni mindörökre...
S ott egyebet mit se tenni,
Csak pihenni, csak pihenni...

A NYUGTALAN ZARÁNDOK.

Amoda a kék hegyekbe'
— Utasok mondják remegve —
Kerülve embert, világot,
Él egy nyugtalan zarándok.

Mintha félne önmagától,
Futna ki e nagy világból,
Mig lerogy kétségb' esetten :
«Oh hogy vagyok, oh hogy lettem !»

Meredek szirt hasadéka
Sirja inkább, mint hajléka.
Ott beszélget rémes éjjel
Egy kiásott halálfejjel.

Kopogatja, kérdezgeti,
Esdekelve térden neki.
Rá-ráhajol és hallgatja :
Nincs-e vajjon «gondolatja?»

Egyetlen butora, olcsó
Ágya egy fenyőkoporsó.
Belefekszik szemlehunyvva,
Födélét magára vonva.

Ki-kifut a temetőbe,
Bekiált a sirgödörbe.
«Sötét ür, van-é hatalmad :
Adni örök nyugodalmat?!»

Éji szellő kél zokogva.
«Ez az idő monológja.
Mit sug a virág fülébe?
Van-e neki, van-e vége?

Mennyi bolygó egy rakáson!
Örökké forog a nyárson?
Rajta ember, állat, féreg,
Meghal-e vagy újra éled?»

— Pajkos gyermekhad, nyomába,
Nevet halk, szelid szavába:
«Őrizkedjetek betűktől;
Gyilkol ez, hajh! és még sem öl.»

Az öregek félnek tőle.
Messze térnek ki előle,
Mély fohászszal: «Igy jár itten,
Ki nem hisz a jó Istenben.»

Oh mi bántja, háborgatja,
Mi lehet a «gondolatja?»
Ismeretlen sírja halma
Vajh — ha tudja — nyugosztalja!

VÉGE VAN...

Vége van, mindennek vége.
Oh lelkem gyönyörűsége,
Boldogságom menedéke,
Szülőföldem szép vidéke —

Szép fiatal sűrű erdő,
Illatot, bűbájt lehellő,
Tündérek, csodák tanyája,
— Oh hogy' bánt most a pompája!

Egykor itten, réges régen,
Hogy' örültem, hogy' reméltem!
Gyöngy a fűben, lomb az ágon,
Csupa öröm a világon.

Most is úgy van, minden úgy van,
A hogy' akkor, változatlan.
Csak az ágon a madár szól
Elveszett tündérországról!...

Nem is arról, a mi megvolt;
Az egészen többé nem holt.
Szeget vert a mult időbe,
Él az ottan mindörökre...

Ifju erdő, arany keret,
Benne édes emlék helyett
Kisértetek, hazajárók,
Soha el nem ért ábrándok:

Álmaikban meggyilkoltak,
Le nem zárt szemű halottak.
Elszalasztott óra üdvét
Meg nem hozza egy öröklét!

Vége van, mindennek vége.
Be oda a sűrűségbe —

Leborulva, elfeledten
Megsiratni, hogy születtem!

ŐSZI TAJÉK.

Az égen a felhő egymást üzi hajtja.
Suhogva a parton hajlong a sikár.
Csóválja fejét a hegyélen a makkfa:
Hogy oda megint az örömteli nyár!
Gyülemlik a holló, varjú kavarogva.
A czinege fázik a túskebokorba'.
A kerti haraszton zokogja a szél:
Elhervad a rózsza, lehull a levél.

Elhervad a rózsza, lehull a levél!
Ezért születünk hát, ez az életi cél?
Csak eddig a pálya, semmit se tovább,
Vagy itten az ember csak öltözik át?
Mi itten örök: a halál-e, vagy a lét?
Hol itten a kezdet, hol, és van-e vég?
Mi itt a csalódás, hol itten az álom,
Vajh innen-e, avvagy túl a határon?

Az égen a felhő egymást üzi hajtja.
Bujdosni a tarlón indul a katang.
Elnémul az erdő, elszállt a galambja.
Siránkozik a falubéli harang.
Mezőkön az árnyék, tengereken hab
Múlik, születik, mint mára a holnap.
A szemfödelet rángatja hideg szél:
Elhervad a rózsza, lehull a levél.

Elhervad a rózsza, lehull a levél!
 Hiába hisz ember, hiába remél?
 Hát semmi, de semmi, a mi vigasztal,
 Ott túl amaz árkon újra, tavasszal?
 Ereszkedik a ravatal a gödörbe.
 Dörögnek a hantok: örökre, örökre.
 A sírra borul le hű szerető:
 Semmit soha vissza a temető?!

Az égen a felhő egymást üzi-hajtja.
 Lemegy a nap. A nyáj hazatér.
 Távolba vesz el halk, méla kolompja.
 Kiált a kuvik, száll a denevér.
 Sirhalmot ölelve az anya zokog.
 — Majd kigyul a csillag, kisüt a hold.
 S ott fenn a keresztfán suttogja a szél:
 Kinyílik a rózsza, kihajt a levél!

A VÁROSLIGETBEN.

Ha a városligetben járok,
 S az ég derült, a nap ragyog,
 Oly szépnek látom a világot!
 Oly boldog, oly vidám vagyok.

Mint hánytvetett hajós a révben,
 A gyermek anyja kebelén,
 Sebzett vad a tó gyógyvizében:
 Magamat itt úgy érzem én.

Itthon vagyok; ez az én fészke.
 Füpamlagomra heverek.

Olyan vagyok, (és voltaképen
Ki boldogabb?) mint a gyerek.

Egyszerre örülök a létnek,
És szinte nem fogy a csodám :
Hogy' is láthattam oly sötétnek ?
S magamba gondolom, no lám,

Van, van igazság mégis itten !
A földi sors mértéke jó.
Bár neked itten semmid sincsen
Mindabból, a mi elmuló ;

Sajátod e véges határban
Nincs egy arasnyi földdarab :
A mindenség közbirtokában
Mégis te vagy leggazdagabb.

Tán a vagyontul függ itt minden,
Hogy a mivel birsch, mennyit ér ?
A telekkönyv itt sziveinkben ;
A fő, hogy abba mennyi tér ?

Mi haszna süt a nap a tóba,
Ha ronda, sáros a színe ?
Mit ér a vaknak a szinpompa,
Süketnek összhang, dal, zene ?

Minek neked parányi részlet,
Ha tied az egész világ ?
Téged, felséges szép természet,
Oly dicsőnek, mint én, ki lát ?

E tiszta szív kristálytükrében
Te örömet nézed magad.
Gyönyörködöl, hogy olyan épen,
Oly hűn, a mint vagy, visszaad.

Nem, többé nem panaszkodom rád,
Hogy mért neveltet fiadat
Olyan hasonlatosnak hozzád,
Oly nyílt, igaznak, mint magad.

Az élet álnok versenyében
Volt e miatt sok, sok bajom.
De megvan érte, látom, érzem,
A mérhetetlen jutalom.

Mi egymásé vagyunk. Egymásban
Élünk, találjuk örömünk'.
Ismerjük egymást; fény-s homályban
Találkozunk, ölelkezünk.

Itt van egészen — a szememben
Megannyi gyémánt harmatod.
Aranyhajával itt szívemben
Fürdik, szűz meztelen, napod!

Legdrágább kincseid' kínálod,
Szemérmes kebled' fölnyitod;
Elrejtett bájaid' föltárod,
Nincs köztünk semmi fész, titok.

Mi értjük egymást; ez az erdő
Az én királyi palotám;

E mennyezetes mohos csertő
Trón, bölcső, páholy, nyoszolyám.

Virág — illatlehelletével,
Fényével a meleg sugár,
Köszöngető lomb néma jellel,
Édes bús dallal a madár ;

Ölelgetésében a pázsit,
Pillangó játszi röptiben,
A szél, mely fürteim közt játszik,
Csókjaiban beszél velem.

A nyári égbolt arenája
Vándor-színész felhőivel,
Az üstökös lovar pályája
Tündéri szinműt játsznak el...

— Így mulatunk, így édelgünk mi
Ketten, magunkban, egyedül ;
Vigyázva, hogy ne lásson senki,
És a multság sikerül.

Mert persze, persze a ligetbe
Én rendesen korán megyek ;
Mikor még nincs megfertőztetve ;
Nem járnak ott még — emberek...

HAJON.

Ülök a hajófüdélén.
Száll a füst, zug a kerék.
Haladunk vigan, serényen.
Fut mögöttem a vidék.

Ringatózom e csalképen
A keringő táj felett.
Hogy' sietnek szembe vélem,
S tűnnek el fák, ligetek.

Így foly egybe mult, jövőendő ;
És a lelkem révedez :
Idő, idő, örök idő —
Nem-e a te képed ez ?

Hátha nem is az idő múl,
Ez csak úgy tetszik nekünk.
Örök a lét innen és túl ;
Elmuló csak életünk.

Hátha csak látásunk téved ?
Az idő áll, mint a nap,
S csak a hátán bolyg az élet,
Fölszínén a sugarak ?

Hátha az a mulandóság,
Mit mi annak képzelünk,
A valódi állandóság ?
S csak a lét játszik velünk ?

Hátha úgy van, hátha úgy van...
 Az idő is, mint a part,
 Változik, de mozdulatlan...
 Mi megyünk csak, ő marad?...

ARABELLA.

Mert lelkem oly tükör, a melyben
 Legszebbnek látod magadat;
 Gyönyörködöl az istenképben,
 Minőnek szerelmem mutat;
 Mert szép vagy ott, mint a dicsőség,
 Hódító, mint a diadal;
 Tekintetemben angyalfőnség,
 Mitől imává lesz a dal:

Ezért lejársz hozzám az égből,
 Hogy ez arany vissz-sugarak
 Rád özönölve a lelkemből
 Füröszszék hiuságodat.
 Oh hát e kölcsönös fényesség
 Legyen választó átok itt,
 Mely arczodon s szívem mélyén ég,
 Engem megöl, téged vakít?

Hát csak butor, bár kedves, drága,
 Tükröd maradjak én neked,
 Kit soha, bármi hön sovárgja,
 Félvén, nem ér lehelled?

Hát lelkelem fénye, tisztasága
 Legyen számomra kárhozat,
 S ki Isten-voltodat nem látja,
 Szerelmedet majd annak add?

Ez hát a rend a mindenségben!
 Te is olyan vagy, mint a nap,
 Tündöklő a végetlenségben,
 Melytől minden fényt visszakup;
 De kebléhöz nem fér, csak az, ki
 Reá homályt vet, léha folt;
 Mig hátul a föld megkeríti,
 Arczára csúsz a satnya hold?!

CSILLAGOK.

Ha illatos, ábrándos éjen
 Elnézem a sok csillagot;
 Merengve a végetlenségen,
 Elgondolom, döbbenve érzem,
 Mi semmiség, parány vagyok!

E ragyogó napok fénytete
 Mily óriási, szertelen.
 Nagyságuk titkait keresve,
 Hogy' rémül el kétségbeesve
 A legmerészebb képzelem!

Csigává törpülök ijedten;
 Féreggé őrl a gondolat:
 Mi ez a lét, mi maga itten

E vergődő rabképzeletben
Az öröklét — egy pillanat?

Ti ott a fölséges égbolton
Tündöklő fényes csillagok,
Nagyok, dicsők!... de én azt mondom,
Az én szerelmes kis galambom
Szemében szebb, jobb fény ragyog.

Oh!... mikor én azokba nézek,
Hogy' éledek, hogy' áradok!
Egyszerre nőni kezd a féreg;
Azt gondolom, az égig érek,
S uram bocsá! — isten vagyok!

Enyim e szép világ, mely itten
Én értem, kedvemért forog.
Én vagyok itt czél, központ, minden;
A nap, hold, a tejút, körültem
Csak eszköz, ékszer, butorok...

... Ti csillagok a magas égbe'
Elbujhattok mind, bujjatok!
Isten jósága, bölcsesége
Az én galambom szép szemébe'
— Higyjétek el, — ott legnagyobb!

A BIKOLI FÁK ALATT.

Akármikor, ha reggel, este,
Maraszt, vonz engem a vadon.
Rejtelmes sugdosásit lesve,
Hő áhitattal hallgatom.

Sok kérdésemre mélyen hallgat;
De a mit mond, az mind igaz.
(Hazudni, csalni, szabadalmad
Csupán neked van, emberarcz!)

Még akkor is, sőt legfőképen,
Ha rekkenő a nyári dél,
Álmában, önfeledve, épen
Legmélyebb titkokat beszél.

E szentegyházi néma csöndben
Neszt hallva a falevelen,
Azt gondolom, no most előttem
Az Isten egybe megjelen.

Bár hasztalan, mert csak alkatja
Egyetemében létez ő.
Szárnyfal mögött van, nem mutatja
Soha magát a rendező.

Sőt halhatatlan költeménye,
E mérhetlen világ nekünk
Örök talány; főszméjébe
Nem hat rövid tekintetünk.

Miért vagyunk, mi és e minden?
 Hogy' véghetetlen, ha egész?
 És ha egész, hogy' véghetetlen?
 Soha nem érti földi ész.

Az ember e világra mért jött?
 Mért tűn el oly hamar, hova?
 Mi itten a kétségbeejtőbb:
 Az örök-e vagy a soha?

Elnézek e tündöklő tájon.
 Mi szép világ, arany világ!
 És kérdezem magamba fájón:
 Mért nem maradni itt tovább?

És felel a hegy oldalából
 Lezuhanó vidám patak:
 Elmúl-e testem e világból,
 Mert az Oczeánba szakad?

A lángoló nap elhunyása
 Ott ama kék hegyek mögött
 Csak földiségünk csalódása.
 Rész változik; a mind: örök.

Csak mi maradunk a sötétben,
 Mig itt vagyunk, életrabok;
 Velünk, amott a mindenségben,
 A nap örökké ég, ragyog.

... De majd a szélben, mely a gallyon
 Suttogva röpked szanaszét,

A bús idő fohászát hallom,
Hogy miért nincs számára vég?

Örökzsídó-szakállát rázza
Ott a sikáros part fölött:
«Az egyetemnek tárházába'
Nincs rém, csak ez a szó: örök!»

És száll a holló éj a fákra;
Holdfényben zörren a haraszt;
Lelkemre gyötrő kétely árnya:
Honnan meritsem a vigaszt?

Egyszerre mintha feneketlen
Örvényed' látnám: végtelen.
Leborulok kétségbesetten,
Szivem szorul, szédül fejem.

Majd mintha gyóntató oltárnál,
Csak hallok még egy gyöngé neszt:
«Erről, fiam, ne gondolkozzál;
Jobb lesz neked nem tudni ezt!»

A SZOMORÚ SZERZETES.

(Lenau után.)

Svéd földön áll egy ó torony,
Kesely bagoly szállója;
Eső, vihar játékszere
Jó három száz év óta.
Az emberek, kik egykor benne laktak,
Örömmel, fájdalommal — oda vannak.

Záporban egy lovag közelg,
Sarkantyut ad lovának.
Merengés közt eltévedett,
Jöttén az est homálynak.
A szélviharban orditozva reszket
A rengeteg, mint megkorbácsolt gyermek.

Elhiresztelt volt a torony,
Hogy fényvilágban, éjjel,
Egy csuklyás szellem jár oda
Oly bánatos bús képpel,
Hogy a ki egyszer a szemébe nézett,
Bú szállja meg — s nem kell neki az élet.

Megy iszony nélkül a lovag,
S a toronyboltozatban
Beállított lovához igy
Szól könnyeden, vidáman :
«Nos ugy-e jobb itt — jöjjön bár kísértet,
Mint oda künn kiállni a szélvésznek?»

Az ázott nyerget, zabolát
A lovon megereszti ;
A zord helyen köpenyegét
A földre leteríti.
S még áldást mond porára a kezeknek,
Kik ily erős egy tornyot építettek.

És a mint szenderg, álmodik,
Az éjfél idejében
Horkol, kapál ijedt lova,

A torony boltja fényben.
Villog a fal, mikéntha égni látnád.
A lovag szedi össze bátorságát.

Kitágult orral hortyog az
Ijedt mén és vicsorgat,
És nézi a kísértetet,
Hosszú sörénye borzad.
S a mint a lelket a lovag meglátja,
Szokás szerint körösztot vet magára.

Elébe állt a szerzetes
Panasztelt, rémes halkan,
Némán sirt arczán egy világ,
Oly búsán — o mi búsán!
A lovag nézi mereven e képet,
És szive gyengül, érezőn részvétet.

Nagy, titkos fájdalom, mitől
Átborzad a természet;
Mit sejt egy vérző sziv, a kit
Kétségbeesés kerget,
De el nem ér: e fájdalom jelen meg
Szemében a szomorú szerzetesnek.

«Oh mondd, mi bánt? mi lehet az,
Mi olyan mélyen hat rád?»
Lecsüggő fejjel a barát
Megnyitja halvány ajkát,
Hogy szörnyűséget mondjon el — az útas
Rémülten rákiállt: oh hallgass, hallgass!

— Eltűnt a szerzetes, virad.
Tovább halad a vándor,
De többé egy hangot sem ad,
Elmélkedik halálról...
A paripának sem kell többé abrak;
A lónak vége, vége a lovagnak.

S midőn a nap nyugvóra száll,
Sziveik elfogódnak.
Minden bokorból a barát
Int, levelek zokognak...
Merő sebet lát, jajszót hall a légbe...
— A ló betántorg a tenger vizébe...

A VÉN MOSÓNŐ.

(Chamisso után.)

Nézzétek ott a munka mellett
Ama fehér haju anyót.
A mosónők közt legerősebb
És hetven éves már az ott.
Ilyen keserves veritékkel
Kereste mindig kenyerét,
Betöltve a kört hű iparral,
Mit Isten számára kimért.

Mint ifju ő is szeretett és
Remélt, aztán férjhez mene.
Viselte női sorsa terhét
Gondokkal, bajokkal tele.

Férjének három magzatot szült,
Ápolta híven betegét.
És eltemette tisztességgel.
És tovább hitt, tovább remélt.

Aztán nevelte a fiúkat ;
Jó kedvvel tette ezt nagyon,
Becsületben és fegyelemben ;
Örökségük rend, szorgalom.
Aztán megáldva elbocsájtá,
Hogy kenyeret keressenek.
Igy agg korára egyedül lőn,
Csupán jó kedvét tartva meg.

Gondos takargató volt ; lent vett,
S átvirrasztván sok éjszakát,
A lent finom fonállá fonta,
Ugy a takácsnak adta át.
Megszőtte az vászonnak, ő meg
Forgatva tűjét, ollaját,
Megvarrta szépen önkezelével
A tisztos koporsóruhát !

Ezt a ruhát nagy becsben tartja,
Szekrényében, első helyen.
Ez első és utolsó kincse,
Egyetlen éke ide lenn.
Felölti minden ünnep reggel,
Ebben hallgatja a misét.
Azután újra beakasztja . . .
Hogy benne majdan kivigyék.

Oh!... vajha éltem alkonyáig,
 Miként e tisztos agg anya,
 Megtegyem azt, mit tennem kellend,
 Mi tisztom és gondom vala.
 Vajh annyi kedvvel üritném ki
 Mint ő, az élet poharát,
 S nézhetném egykedvűn, miként ő,
 Előre a halottruhát!

AZ APAGYILKOS.

(Hugó Viktor után.)

Egyszer éjjel, mikor a sötét ég alatt
 Édes álmom minden szemet lezár, altat;
 Midőn tanuja csak a nagy, a vak éj volt,
 Kanut, a mint látja alvó apját, Szvénót,
 A tehetlen aggot, örök, ebek nélkül,
 Megölé: «Hisz (úgymond) ő mit se tud errül.»
 Aztán nagy király lett.

Harczolt, mindig győzve;
 Végig a szerencse lett hű követője.
 A diadalbabért kéveszám aratta,
 S ha magát a vének gyűlésén mutatta,
 A legzordonabb arcz kiderült, sugárza.
 Ős erény, bölcs törvény volt hódító láncza.
 Húsz szigetet, s Fiont, Arnhut, Folstert, Monát
 Megvevén, ezekkel nagyobbítá honát.

Hűbéri kövekből állított dicső trónt.
 Legyőzött szászt, piktet, vandalt, a mennyi volt,

Le a czeltát, poroszt és vonagló szlávot,
Erdőkben üvöltő sok vad lakosságot.
Babonás iszonyt és rúnákat kiírta ;
A nagy Caesarról csak «mi ketten» úgy szóla.
Szerte áradt a fény sarki forgójáról,
Pusztultak a szörnyek ő nagy haragjától.
Husz álló éven át, a meddig uralgott,
Hatalmas ijász és felséges lovas volt.
Lábával tiporta a kiveszett hydrát ;
Életét egyszerre rettegék s áldották.
Nemzete sokáig büszkén emlegette :
Azon egy telen át hogy megsemmisíte
Három skót sárkányt s két királyt Skaniában.
Hős volt, óriás volt, s lángész egymagában.
Sorsához egy világ sorsa vala kötve.
... Apagyilkosságát azonban feledte.
Meghalt. Tetemét kő ravatalba zárták.
Az árhuzsi érsek elmondván imáját,
S hymnuszt énekelvén, akként nyilatkozott,
Hogy Kanut király nagy, Kanut király szent volt,
Hogy emlékezete égi illattá vált,
S hogy a dicsőültet ők, a papok, látták,
Mint prófétát ülni Isten jobbja felől.

Este lőn ; csönd gyászolt a templomon belől.
Elhagyván a székesegyházat a papok,
Síri nyugalomban a királyi halott.
Majd azonban fölkél, szemeit kinyitja,
Indul a sírboltból, kezében a kardja,
Mivel ajtó és fal csak köd a léleknek.
Átmegy a tengeren, melyben tükröződnek

Elzenőr-, altona- és árhuzsi házak.
 A sötét ur léptét figyelik az árnyak.
 De ő nesztelen járt, lévén csak egy álom.
 Szavo, időrongált bérczhez ért immáron.
 Ottan Kanut e nagy vadon őshez fordul:
 «Te, Szavo hegy, mondván, kit a szélvihar dúl,
 Halott-takaróra vagyon most szükségem,
 Hópalástodból adj egy darabot nekem.»
 Ráösmére a hegy s ellenállni nem mert.
 Kanut fogta kardját, az eltörhetetlent.
 Összerezzen a bércz az ádáz hős előtt,
 S az magának szele havából szemfedőt,
 Azalatt így szólván: «Rosszul látok, öreg,
 Szólj hát, az Istenhöz merre vón közelebb?»
 A szakadt bordáju, rekedt torku szikla,
 Sötét felhők örök fátylával boritva,
 Sötéten, szomorún, nem tudommal felelt.
 Fagytól gémberedve Kanut csak tovább ment,
 Emelt fővel, fehér leplében, fehérén
 Haladott Izlandon és Norvégián át,
 Háta mögött eltűnt a homályos világ.
 Ő az országtalan király, lélek, szellem,
 Szemben a mindenség árnyával, meztelen,
 Járt a végtelenben, e rémes csarnokban,
 Hol a villám elhal szomorún, lankadtan.
 Járt az éjgerinczes sötétség hydráján,
 A feketeségben éktelen mozogván.
 Csillag sehol; mégis rémlik, mintha rája
 A vad, merev zűrben valaki vigyázna.
 Semmi zaj, csak a mély, siket sötétségnek
 Végtelen hullámi szomorún rezegnek.

Megy előre, mondván: «Itt ez a sír; ott a Mindenható» — s hármát lépven, szólította,
De az éj oly néma, akár a temető.
Még szemfedőjén sem lebben meg a redő.
Csak előre halad; fátyla fehér fénye
A síri vándornak kalauz reménye.
Mendegél; egyszerre valami a fátylat
Éri, és ott nő, mint egy fekete csillag,
Azután szétterjed lassan; tapogatja
Kisérteti kézzel Kanut, s tapasztalja,
Hogy oda vér csöppent; félre kapta fejét,
Melyet meg nem hajta soha féltében még.
Szemmeresztve bámult a vak éjszakába,
De fekete a tér, s csendes: mit se látta.
«Előre!» mond s büszkén felemeli fejét.
Amaz első mellé egy újabb folt esék,
Az is szétterjedvén; és a czimber főnök
Néz, néz, de csak sűrű éjt lát maga előtt.
Mogorván, kutatva, mint csapázó véreb,
Megint útnak indul; és a harmadik csepp
Hull a takaróra; még sohase hátrált,
De most abbahagyja egyenes irányát,
S kardos jobb karával fedezőbe fordul.
Álmodik-e vajon? Megint egy csöpp vér hull
Fátyolára, keze fejét elborítván.
Ujra s másod izben változtata utján.
Mint ki könyvet olvas, levelét forgatja,
Egyet-egyet fordul, s megindula balra.
Egy csöpp vér esik le fehér lepelére;
Visszarezzzen s gondol egyedüllétére.
És már visszamenne kő ravatalába;
Egy csöpp piros vér hull a takarójára.

Most megállapodik, sápad hősi arcza,
 S imádkozni készül fejét lelankasztva.
 Egy csöpp vér esik rá. Félve imádkozván,
 Fuldokló imája rángva elhal ajkán.
 Szomorun, habozva elindul lassankint,
 S jár e fehér szellem, és pillanatonkint
 Leválik egy-egy csöpp vér a nagy homályból
 S menthetetlen barnul a fehér szemfátyol.
 Remegvén, miként a nyárfalevél, látja,
 Hogy' terjed el rajt a foltok sokasága.
 Egy másik, egy másik, egy más... ó gyász egek!
 Utja átvöröslük homályán az éjnek.
 Fátyola redőjén ezek a vércsöppek
 Elkeveredvén, már vérfelhővé nőttek.
 Megy, megy ő, de egyre, csöppenként esik, hull
 É vér a végetlen, sötét boltozatrul.
 Zajtalan, szünetlen, mint a hogy' a vér foly
 Bitón függő hulla fekete lábáról.
 Hajh! ki sirhatja e rettentő könyeket?
 A végtelen. — Kanut többé nem tekintget;
 Apály s dagálytalan tengerén az éjnek
 Halad széke felé mennyei törvénynek.
 A homálygomolyban mendegélvén, végre
 Sok járás után egy zárt kapuhoz ére,
 Honnan csodálatos napvilág fényle ki.
 Itten szemeit föl s fátyolára veti.
 Az volt ama szent hely, a rettenetes hely,
 Honnan Isten csodás fénye szerte lövell.
 Belül a hozsannát hallja énekelni.

A lepel vörös volt s Kanut kezd remegni.

És ez okból Kanut visszatántorogván,
 Nem mert megjelenni — a hajnaltól futván, —
 Isten előtt, kinek homlokán nap ragyog.
 Ezért a bús király az éjjelben bolyong,
 S nem nyerhetvén vissza régi tisztaságát,
 Midőn közelíti ég világosságát,
 Mindig érezi a fátylára eső vért,
 S járja a fekete, szörnyű, végtelen tért.

MAGÁNY.

Az emberek beszélnek fájdalomról,
 Rakásra hordva sok bút, bánatot;
 És mondja mindenik a magáéről,
 Hogy már a földön az a legnagyobb.

Hallgatva némán ennyi bút, keservet,
 A magamét én el nem mondhatom.
 Keresem a magányt, a véghetetlent,
 Csak ottan önthetem ki bánatom'.

Hol legsűrűbb az erdő, legsötétebb,
 S a szél elalszik a falevelen,
 Mintha megállna perczre idő, élet, —
 Leborulok sohajtva: «Istenem,

Hát e világon semmi sem tökélyes!
 Nincs alkotásod kifogástalan.
 Ha fogyatékos minden, a mi véges,
 Teljes talán, a mi határtalan?

Te, a ki ülsz ott arany fellegrónon,
Teremt, változtat, öl vezényszavad;
Mig lényeid itt hánykolódnak gyarlón,
Elégedett volnál te egymagad?»

És láthatatlan elborul az égbolt.
Valami árny vonul el odafönt.
A mozdulatlan levegő meredt, holt.
Mintha befagyna, dermedtő a csönd.

És mintha megszólamlanék az Isten,
És hallanék fohászt, mélyet, nagyot:
«Hozzám hasonló e világon nincsen;
Mindig magamban, egyedül vagyok!»

TANÁCS

ELKESEREDETT, VILÁGFÁJDALMAS LELKEKNEK.

(Jovanovics János után szerb eredetiből.)

Élő fájdalom e világ;
Kemény próba test, léleknek,
Nincsen itten békessége
Se városnak, se vidéknek.

Ez a világ örök zsibaj;
Föl se veszi érzelminket.
Boldog a ki elrejtőzik,
Boldogok a szerzetesek.

Amig ifju vagy csak küzdesz ;
 De midőn erőd elhagyott,
 Csodásan, hivatólag
 Szólnak a zárdaharangok.

A világ lök, rád nehezül,
 Egyre csak sért, gyötör téged ;
 Hogyha neki hátat forditsz,
 Ki venné rossz néven tőled ?

Hát bizony csak fordits hátat,
 Hisz ő sem törődik véled ;
 Ha lát, megvet, és ha dicsér,
 Akkor épen megcsal téged.

Ha a terhek összezuztak,
 Lelkedre sötétség borul.
 Hát csak eredj kolostorba,
 — S igyál buzgón a jó borbul.

AZ ÜSTÖKÖS.

Az égen fényes üstökös ; uszálya
 Az ég felétől le a földre ér.
 Mondják, ez ama «nagy», melynek pályája
 Egyenes ; vissza hát soha se tér.

Csillagvilágok fénylő táborán át
 A végtelenséggel versenyt rohan.
 Forogni körbe nem tud, nem akar, hát
 Örökké társtalan, boldogtalan !

Imádja más a változékony holdat,
A kaczéron keringő csillagot;
Fenséges Niobéja az égboltnak,
Lobogó gyász, én neked hódolok.

Szomoru csillag, életátkom képe,
Sugár ecset, mely festi végzetem',
Akárhová mégysz a mérhetlen égbe,
Te mindenütt egyetlen, idegen!...

MEGNYUGVÁS.

(Egy költő monológja. Teljesen önálló része egy nagyobb költeménynek.)

«Hiszek az örök igazságban.
Hiszem, hogy ő maga a nap.
Körén örök forgandóság van,
De ő nem változik, marad.

Egy gyűrű ez a végetlenség.
Kerek a sors, a tér, idő.
Csak fejeinkben a képzelt vég,
Az egyetemben nincs meg ő.

Velünk e múltó földi létben
Ez a kerék forog, forog;
Korongján mennyi a «föl», épen
Csak annyi az «alá» is ott.

Az éjre nap, a napra éjjel,
A télre megjön a tavasz.

Ki elborít keserüséggel,
Ne félj, meg is vigasztal az.

Isten vezérli a világot,
Kinek mindenre gondja van.
Ki rózsabimbót, szép lányt alkot,
Nem lehet rossz, igaztalan.

Te porba vérezőn tiport szív,
Nyugodj meg hát te is, szívem.
Itélet napja, mely előhív
Onnan, rád is virad, hiszem.

Hogy' is kívánod, hogy neked már
Itt most igazat adjanak?
A századokba nyuljanak, bár
Létük forgása pillanat?

Van itt igazság e világon;
Arány mérettel egyező.
Vegyétek a jelent, nem bánom,
Enyém a végetlen jövő.

Kik csak azért nem öltök testet,
Mert nincs reá hatalmatok;
Mert biztosabb és nektek édesb
A lelket orgyilkolnotok;

A bujdosóvá lett igazság
Nyomában csaholó kopók;
A józan ész nyaka-csigáját
Kitekerő szellembakók;

Országkerítők, népzsebvágók,
Kiváltságolt heresereg,
Fölbérelt becsület-síráók,
A hazugságban mesterek :

Mint déli nap lángözönében
Fönlebegő kevély sasok,
Ti mostan usztok a dicsfényben,
Dúsak, nagyok, hatalmasok.

Arczképetek kirakatokban
Koszoruzottan tündököl ;
Robogtok címeres hintókban,
Rám a sarat, port verve föl.

Titeket bámul kegysovár nép ;
Nevetek mindenütt ragyog.
Mellettetek most én csak árnyék,
Vagy annál is kevesb vagyok.

Learattok, habzsoltok mindent ;
Nyomaitokban nő a gaz.
A szegény, ki nem látja Istent,
Azt képzeli, ti vagytok az.

A multakat megtagadjátok
A jelen örömeiért.
Ez a ti istentek, bálványtok,
Az áruló judási bér.

De a jövőt bár gunyoljátok,
Ahítja titkon szívetek.

Ah, ha megvásárolhatnátok !
De mindhiába, nem lehet.

Ez átkotok, ez büntetéstek.
Mi nektek elmulás, halál,
A ponton, hol ti véget értek,
Kezdetre létem ott talál.

Hiába ércz, márvány emléktek.
Lesz rajt' írás, fényes (hamis ;
Jó emberek jó pénzért nektek
Hazudnak még a sirban is.)

De majd ha az ismerettárból,
Hová nevetek halni tér,
A pár sort, mely még rólatok szól,
Kirágta a könyvtár-egér,

S nem lesz e földön semmi többé,
Se nyomotok, se árnyatok,
Mi egykor itten azt jelölné,
Hogy éltetek, hogy voltatok ;

A messze, mérhetlen jövőben
Siromon is, rég omladó
Porom fölött, habos mezőben
Dus rendet vág¹ az arató ;

A nap alatt, e szép világon
Elváltozik sok minden itt ;
«Abroncsszekér», sok ákom-bákom
Hieroglifjét feledik.

Országhatárok összefolyva ;
Sok szer, ma ünneplő divat,
Muzeumok ereklyelomja —
Ott porladoz üveg alatt...

De mig ez a világ világ lesz,
Megújul benne a tavasz,
Emberkebelben egy szív érez,
És dobban arra, mi igaz ;

Erdő a visszhangos hegyekben,
Mezőkön líliom terem :
Lesz illat a virágkehelyben,
És a szivekben szerelem.

És addig élek én is, ottan
E hő szivekben lesz sirom.
Mint illat az albumokban,
Mit ott hagy egy hervadt szirom ;

Mint lánczolat a szellemlétben,
Egy hang, mely örök, mert igaz.
És széllyelomló földi lényem —
Az én lelkemnek része az !

Majd pázsitos ligetnek alján
Patak fölött, előtte könyv,
Ábrándos ifju, merengő lány,
Szívébe' kéj, szemébe' köny,

Velem mulat, rám gondol, lelkén
Mint a villámlás, átrezeg,

Ifjui kor tavaszlehelltn
Mit lelkem egykor érezett.

És elborong, mereng magában,
Elálmodozva széttelint:
Mikor még én e földön jártam,
Minő világ lehete itt?

Mult századok, holt nemzedékek
Szerelme, mint egy távirat.
Rég mult, jövő dalomban élnek
S egymással csókot váltanak.

Ti fényes szappanbuborékok,
Most hát ti csak ragyogjatok;
Kit föld porába letiportok,
Én csak parányi mag vagyok.

De napja feljön, kifakad, hajt
És szerte árad el dalom.
Virágától benépesül majd
Tenger mezőség, völgy, halom.

Oh sok, nagyon sok, mondhatatlan,
Mit én e földön szenvedék.
S nincs vigaszom, csak e tudatban,
De legyen! — ez nekem elég.

Pásztortüzednek, hó barátság,
Szép rózsafádnak, szerelem,
Csak töviseit, csak szilánkját,
Bimbóit én nem ismerem.

Bár leghivebbjét, emlőjétől
Gorombán elrugott hazám.
Se baj! azért ne panaszold föl,
Szivem, csak valld meg igazán:

Van-e a földnek annyi kincse,
Mely elbillentse mérleged',
Czim, hatalom, vagyon, miért te
Cserébe adnád e hited' ?»

ÉLETBÖLCSELEM.

Akármit mondotok, beszéltek,
Tudom én jól, a mit tudok.
Halhatatlanság, örök élet,
Megengedem, mind szép dolog.

De mindamellettt én azt látom,
Hogy végre is csak az a jó,
Csak az a drága e világon,
Mi itt örökre elmuló.

Odadnék én jó szívvél mindent,
Mi maradandót nyerhetek,
Szép Éva! csak e földi édent
Veszithetném itt el veled...

Az üdv az örök fényességben
Kivánatos, de angyalom!
Ha elkárhoznám szűz öledben,
Jobb lenne, én azt gondolom...

Fukar királynál, ki csak gyűjtött
Országokat, kincset, babért :
Egy paradicsomból kiűzött
Mezitlen Ádám többet élt...

A BALATON PARTJÁN.

Illanó felhők az égen,
Játszi árnyak a mezőn.
Jár a szellő körülöttem
Szeliden, lengedezőn.

Közbe-közbe sebesebben
Suhan el a habokon,
Odaszólva érthetetlen
Tulvilági hangokon.

Hidegen, verőfény nélkül,
Haloványan, álmatag
Ki-kipillant a felhőkből,
Majd meg elbólint a nap.

Nézem e játékot, nézem,
Hallgatom e halk morajt.
Mit jelent az árny a réten,
Szél a habra mit sohajt?

Azt jelenti az az árnyék :
Ember, nézz meg engemet.
Földi lét — tűnő árnyjáték ;
Ma nekem, holnap neked.

Nincsen itten állandóság;
A mi él, mind elmuló.
Csak maga a mulandóság,
Az az örökkévaló.

És az a türemlő hullám,
Kis bujár hab mit gagyog?
«Ember, ember, ide nézz rám,
Lettem és már nem vagyok.»

És a ringó, kergetőző
Millió hab a tavon,
Váltakozva majd egy bölcső,
Majd meg egy-egy sirhalom.

És ez így megy mindörökkön
Mindörökké, föl-alá.
Így ölelkezik a földön
Születéssel a halál.

És csak egyszer! és csak egyszer?
Az idő, tér végtelen,
S újra többé itt az ember
Soha többé nem jelen?

Kiderül a felleget ég,
Visszatér a szép tavasz,
S soha e mindenségben két
Falevél nem ugyanaz?

Hát ha mégis, újra itten,
Így a hogy most, valaha...

Az örök idő-keréken
Visszafordul a «soha»?

Soha többé, soha többé!
Sziv, hogy ezt elviseled!
Emberagy, a «mindörökké»
Órületbe hogy' nem ejt?

Megnyugvást, vigaszt mi adhat?
Kérdezed, mi volna jobb?
De hiába, tenger és nap
Nem felel, csak mosolyog.

Mintha mosolyogna rajtam,
Gondolván: szegény bohó,
Arny után kapkodsz, azonban
Fut előled a való.

Hasztalan a mult, jövődő
Titkai mit keresed?
Feleded, hogy mindakettő
A jelenben csak tied.

A terített asztal itt áll,
Rajta a sok jó malaszt:
Lesve várva, jön-e több tál?
Még utóbb éhen maradsz....

OTTHON.

Panaszra mék a természethez.
Hol legsötétebb a vadon,
Föltárva keblemet, mely vérez,
Minden sebét fölszaggatom.

«Ti lenge fák, ti völgyek, halmok,
Ti napsugáros ligetek,
Kik lelkeket elringattátok,
Ti csaltatok meg engemet!

Ti engemet fölnevelétek
Szent együgyűk, ártatlanok,
Oly nyílt szívűnek, őszintének,
Épen miként ti magatok.

Táplálva csókkal, tejjel, mézzel,
Megtöltve csordultig, hiven,
Az igaznak szeretetével
Gyanútalan, mohó szívem' ;

Nem sejtve hajh! hogy több leende
Nekem e jóbul kevesebb.
Nem volna ütve most szívembe
Világ kezétől annyi seb!

Hogy' tanitnátok a hazugság —
Szerencse-hajhász emberek
Ez általános tolvajkulcsát?
Ha magatok sem értitek!

Ó szent természet, szép szülőföld,
 Feledtél volna bármi mást,
 Csak ne egészen — a mi legfőbb —
 A színlelést, képmutatást!»

S a lenge fák, a völgyek-halmok,
 A napsugáros ligetek,
 A réten legelésző barmok
 Szelíden rám tekintenek.

És kérdik bús panasszal eltelt
 Beszédes néma szemeik:
 Hát kellett a világba menned,
 Nem jobb leende neked itt?

EMLÉKEK.

1.

Mikor ottan andalogva
 Álmodoztunk a ligetben...
 Bár felednem jobb is volna,
 Mindhiába, nem felejttem.

Ugy néztél rám, oly szerényen,
 Mintha mégis ember volnál...
 És ha tündér? — voltaképen
 Jobb a többi halandónál.

Jól esett így édelegnem;
 Bár utólag egyre bánom,
 Hogy — ha már ily Tamás lettem —
 Nem volt annyi bátorságom:

A kis gödröt ajakadban,
Játszi fürtöd' a hó vállon
Miért meg nem tapogattam;
Hogy mi vagy, való, vagy álom?

II.

Csak ki vele most szaporán,
Ez a titkos hajnalóra.
Most megy a tündérr királylány
Megfürödni le a tóra.

Orgazdád lesz a sötét lomb,
És ne félj a kerge szélről.
Fű, fa, levél mind megbomlott
S reszket az mind esze nélkül.

És a víz vonagló kéjjel
Csókolgatja holdfény-testét.
Te se nézhedd ép elmével...
És ez lesz még a szerencséd.

Elnémulva, bámészkodva,
Mint a többi kövült béka —
Legalább nem bögsz, torkodba
Rekedvén a «Heuréka!»

III.

Az erdőn a csalogányok
Vigan élnek szerelemnek.
A pipiskék, a sármányok
Az utakon egybekelnek.

A padon, a fasor alján
 Üldögél az ifju vándor.
 Bólogató levél a fán
 Majd leszédül sóhajától.

Haja mint a szomorufűz
 Lóg alá a somfabotra.
 Párzó veréb játékot úz,
 Ő meg írogat a porba:

«Kis madárcák, könnyü nektek!
 Egyitek sem olyan dőre
 Kérdeni: a vőlegénynek
 Van-e rangja, kutya-bőre?»

GYERMEKKOROM TÁJÉKA.

Elmennék én még egyszer hozzád,
 Ha újra itt a kikelet.
 Még egy utolsó tekintet rád,
 És azután — Isten veled!

Szeretnék ott megnézni mindent,
 A hegyet, völgyet, kis lakot.
 Hisz nekem ott mind egyenkint szent,
 Csodás a legkisebb dolog.

Majd elmennék ki a csalitba;
 Ugy van-e ott még mostan is?
 Igaz-e az, hogy a patakba'
 Arany-ezüstből a kavics?

Igaz-e az, hogy medreikben
Fölváltva tej, méz folydogál?
És ott a pázsitos ligetben
Selyem-bársonyból a fűszál?

Való-e, hogy tündérek járnak
A rejtelmes vadonban ott?
Érezni a szivárvány lábak
Nyomán a bűvös illatot?

Majd leborulnék a határon,
Megállnék úton-utfelen,
És megölelném mint barátom',
Ki találkozna ott velem.

A kis kertajtót, minden bokrot,
A szederfát az udvaron,
A «Hattyut», a hű vén komondort,
Ki nekem ugranék, tudom,

És ott maradna a nyakamban,
Belém fogózva hevesen,
És zokognánk mindketten, halkan,
Szótlan, soká, keservesen...

Ó tán fölöttem, megörülve;
Én? — sirdogálva magamon,
Hogy elveszítve, semmisülve
Örökre a paradicsom...

Mert hasztalan! köny, bú mit érnek?
Nem az már ez mind, a mi volt;

Nekem nem az ; nem a tündérek,
Az én szívem, az itt a holt!

Az ég, az most is oly tündöklő,
Mérhetlen arany oczeán.
De lelkem tükörén a felhő,
Visszfénytelen, bus ingovány.

Nem, nem, ne menj, minek? Hiába
Hulló levélnek a tavasz!
Tündérmesés bölcső danája
A temetőnek — fájna az...

Elmult az ifjuság, dicsőség,
Az élet ragyogó dele!
Fejed fölött sötétülő ég,
Körülted ősz baljós szele.

A légen át siró harangszó,
Fekete hollók raja száll.
Szárnyuk verésének hallatszó
Ütemje is: halál, halál...

Olyan nagyot minek kerülnél?
Előtted a sötét rekesz...
Még egy csuszamlás a gödörnél
S mindennek egybe' vége lesz...

A LEÁNY A KÚTNÁL.

(Radicsevics Sándortól. Szerb eredetiből.)

Ahogy' tegnap este itten
 Egy kis vizet meritettem,
 Fürge paripán élém
 Fekete szemü legény
 Szökken és beszélni kezd:
 «Hugom, adj egy kis vizet!»
 E szók, nyilak — édesek —
 Átverték a szívemet.
 Közeledem hirtelen,
 Ah, de reszket a kezem.
 A korsómat ejtem földre
 Három négy darabra törve.
 Még mind itt a sok cserép,
 Hajh, de hol van ő, a szép?
 Jönne bár most ide, hej!
 Másik is hadd törne el...!

KÖRÚTON.

Csupa öröm a stajer föld,
 Hogy ha rajta utazol.
 Erdő mező ilyen szép zöld
 A világon nincs sehol.

Változatos a táj képe.
 Jó a hintó, jó az út.
 Becsületes, jó a népe,
 Csak a himje szörnyü rút.

Tartsa Isten valamennyit,
'Sz ép így jobb ez is talán;
Mert, mivelhogy... tudniillik —
A stajer nő kedves ám.

Mikor még leány kiváltkép,
Arcza mint a líliom.
Hogy ez a virág milyen szép,
Igazán csak most tudom.

Hol az erdők boltozatja
Mint egy Isten-trónterem,
Nap is lopva kacsintgatja —
Ily virág csak ott terem.

Szemeit oly áhitattal
Oly szeliden emeli,
Mintha csupa imádsággal
Volnának mindég teli.

Csupa ábránd, mint az erdő.
Kenetes ajkán a hang,
Mint a völgyből égbe rengő
Mélabus, halk estharang.

Szép stajer leány a boltban,
Szivem édes kinja nagy.
Szép hazádnak te valóban
Leghívebb eszménye vagy.

Egyet mondanék; tudod mit?
De mi haszna, oh mi kár!

A kegyetlen, kósza sors int,
Künn a postakocsi vár...

Menni kell, hát Isten áldjon!
Kéjkörútas végezet:
Au revoir jövő nyáron!
Addig add — fényképedet...

VASÚTON.

Megindult a föld alattunk,
Vagy magunk előre hajtunk?
Hol vagyunk most, a pokolban?
Hosszu barlang szája horkan.
Csattog, fölsikolt a sárkány,
Tarjagos füstfelleget hány.
Rajzik a szállongó szikra.
Hogy' forog az izzó szikla!
A sötéttel küzdve langal
Végig a függő bazalt fal.
Mintha régi füstös képek
Alakjai élednének...
Angyalok, kövült barátok
Morogják a miatyánkot,
Olvasót pörgetve ottan
A meredek szirttorokban.
Vagy talán csak víz esése
Bércz öléből a mélységbe?

Most a sikra ereszkedtünk.
Mi robog, zúg el mellettünk,

Vissza örülten mi csörtet,
 Összelánczolt sor kísértet?
 Mi jövünk magunkkal szembe,
 Megfordulva vagy kerengve?
 Itt egy város, ott egy zárda
 Tornyai rohannak hátra.
 Milyen álom, milyen élet!
 Hogy' szorulnak perczbe évek!

Hallga, hóha! most megállunk.
 Itt kiszállunk, ott beszállunk.
 Tölgyei a rengetegnek
 Álmaikból fölrezzennek.
 És a csöndes erdőn a fák
 Mélabúba
 Összesúgva
 Társaiknak mondogatják:

«Hegyeink méhéből — kérded —
 Hova lettek a tündérek?
 Gnómok, rémek, gyiksárkányok,
 Óriások, tüzet hányók?
 Szörnyeinkről már maholnap
 Még a dajkák sem danolnak.
 Emberek nyeregbe fogták,
 Nézzed — imhol lovagolják...»

PANASZOK.

1.

Ha csak szeretsz, bár viszonzatlan,
 De térdelhetsz hő áhitatban

Bálványod lábai előtt,
S hogy végtelen szereted őt,
Hogy érte élsz, bevallhatod.
E sorsodat még áldhatod.

De ha szeretsz, s nincs egyébvágyad
Mint Neki e forró imádat
Elmondani egy pillanatban,
És azután meghalni ottan, —
S még ezt is tiltja csillagod:
Hogy mi az átok, tudhatod.

II.

Nem bírok már a szivemmel,
Ugy teli van szerelemmel.
Ha valahol ki nem öntöm,
Maradásom nincs e földön.

Elmegyek a zöld erdőbe,
Bekiáltok a sűrűbe,
Vigasztaló szóra várva;
De hiába, mindhiába!

Fái némák a vadonnak,
Szelid őzek szánakoznak.
S utjain a rengetegnek
A verebek kinevetnek...

III.

Sugalmas, rejtelmes éjjel.
Kéjtől rezzen a bokor.

Fönn az égen bűvös fénynyel
Robban el a meteor.

Ámulattal nézve rája,
Elmerengsz, gondolkodol.
Bölcs, tudós ki nem találja,
De szívem rég sejti jól.

Csillag az, fut végzetétül,
Mely mint kárhozat, sötét.
Szív, melyben reménység nélkül
Olthatlan vágy tüze ég.

Lény, kit egy kimondhatatlan,
Elviselhetlen titok
Addig égetett, míg ottan
Darabokra szakított...

ÉJJELEK.

1.

Végetlen, örök éj!
Az utczán méla csönd.
Fülembe égi kék
Tündérharangja csöng.
Remegve két kezem'
Szívem fölé teszem:
Aludj', szívem!

Csillag ragyog, kacsint,
Egymásnak integet.
Mit látnak vajjon itt

E szemérmes szemek?
Mindenki üdvezül,
Csak te vagy egyedül.
Pihenj, szívem!

A sötétség kigyúl,
Elhallgat a madár.
Felhő irul-pirul;
Minden vágy telve már?
Mely kéjbe fuldokol,
Az éj neked pokol.
Hallgass, szívem!

Az ég, föld egy kerek
Boldogság-oczeán.
Tajtékban fürdenek
Tü dérfi, habléány.
Pár mindnek itt akad,
Kintől csak te magad
Szakadj, szívem?!

II.

Ti villámlós szemek,
Te csattanós ajak;
Ti delejdus kezek,
Tüzáramos hajak...
Ha csak kísértetek,
Elérhetetlenek —
Mért lássalak?

Ti mondhatlan gyönyört
Lehelő sóhajok:

Vonagló kéjgyötört
 Ajkról kelő jajok;
 Méhszárnyu gyönges nesz,
 Ha mind más üdve ez —
 Mért halljalak ?!

KISÉRTETEK.

Kik éjfelente sirkertekből
 Holt halavány emelkednek föl;
 Kik, mert e földön mennyet éltek,
 Mint megszedett virágra méhek,
 E földre vágyva visszajárnak,
 E nyugtalan, ártatlan árnyak,
 E létsovár, bolyongó lelkek —
 Nem ők, a kik kétségbeejtnek.

Nem azok az igazi holtak,
 Kik egyszer itten éltek, voltak.
 Nem úgy van az, mint hiszik, tartják.
 A porban a halhatatlanság.
 Nem vész el innen semmi, semmi,
 Csak a mi nem birt megszületni.

Üdvözítő csók, mely elcsattan,
 Mi megesett, lett, halhatatlan.
 Csak a testet nem öltött ábránd,
 Be nem telt vágy, el nem lobbant láng,
 Az elszalasztott meddő óra
 Nem fordul itten vissza jóra ;

Csak az van halva itt örökké,
A mult nem hozza vissza többé.
Soha többé!

Ha van tudat a tulvilágon,
Én mindig ezt az órát látom.
E hézagot a mult időben,
Mit ki nem tölt a teremtmő sem,
Mely visszaásit onnan rája,
Mint a halott leesett álla...
És látom, hogy vigyorgja a szót,
Mit a halál belé fagyasztott,
Gunynyal, kárörvendőn, örökké:
Soha — tudod-e? — soha többé!

Kit örök ifju hajnal képe,
Megújulás bibor mezébe
Öltözködő vidám tavasszal
Az ébredés meg nem vigasztal;
Ha fényes égen ragyogó nap
Arany szegélyt fest a lomboknak,
S alattuk néma a madár,
Mert vágya, üdve telve már,
S csak néha tör ki kebeléből
Egy halk nyögés a fojtó kéjtől;
Ha lábhegyen jár, hallgatózva
A titkokat rejtő bozótba'
A hőn sohajtó lebke szél,
És mint a méz a méheszárnyon,
Már csak az ingó játszi árnyon
Szállongó illatár beszél

Az isteni gyönyörrel, melybe'
Erdő mező alél pihegve ;

Ha attól, a mi neked fáj itt,
Emléked egy nagyot villámlik,
S egyszerre mind föltűnni látod,
Mit elveszített ifjúságod ;
A tünde lényt aranyhajával,
Halhatlanító ajakával,
Honnan feléd mosolyogva, nyitva
Az örök üdv csodája, titka ;
S a vágytól, mert azt el nem érted,
Ujból, örökké forr a véred,
Forr itt a földön, lenn sirodban,
A mennyországban, a pokolban ;
Csillag, nap válnak porló röggé,
E tüztől nem menekszel többé ;
Ha vagy, ki földön e sort érted,
Im, ládd, mi az örök kísértet...

JUBILÁTE!

Minő világ, mi nép! Örök hatalmak!
Mint hazatérő csürhe, hogy' rohannak —
Moslék szagát ha szél orrukba hozza,
Egymást elütve, sírva, orditozva,
Hogy ki legyen előbb a vályunál,
A melybe aztán menten beleáll ;
Mert neki asztal-, konyhahulladék,
Tányérnyál mind nem elég ronda még,
Beléfürösztöi mocskos körmeit ;
Fűszere a piszok, mely édesít —

Rohannak ezek is, pedig talán,
Ugy látom, emberek; és mi után?
Kenyér, fügelevél, tápszer, ruházat?
Hisz neki ebből van több, mint elég.
Mind szükséges dolog; piha, gyalázat!
Keresse ezt a pór, hitvány cseléd:
De pár hüvelyknyi hitvány rongy után,
Mely még hitványabb rongy szívét takarja,
És neki büszke kiváltságot ad,
Jogot: megvetni mélyen másokat,
Kiknek «komisz» dologban fárad karja.

Mert ásni, vájni a termő talajt,
Hogy mindennapra lenne bő falat;
Megvédni vérrel azt az ellenségtől,
Meghalni névtelen, dicsőség nélkül,
Izzadni másokért — igavonó,
Buta baromnak, parasztnak való.

S a veriték is büzlik, becstelen;
Tenyér, ha kerges, szalonképtelen.
Vad, hosszú körmöt sem nevelhet rajta
— Előkelők mellőzhetlen divatja —
Mit annak jelvényeül visel ő,
Hogy ime ő is munkakerülő...

Minek keresse ő azt, a mi van?
Dicső, nemes csak, a mi hasztalan.
Kenyér? Fi donc! ebe sem rágja azt.
Keressen, a kinek nincs, a paraszt.
De egy szalag, csillaggal vagy kereszttel,
A mellre tűzve, ah! ez megkeresztel,

Előkelővé, a kinek szabad
 Kergetni, a mi még szebb föladat,
 Mert hát bizonynyal még érthetlenebb :
 Gázolni azt, mit a szegény vetett,
 Vörös kabátban, — nemde martialis?
 S novemberben! kaphatnának náthát is! —
 Egy falut érő drága paripán,
 — S ha ez kidől, az még a «stikli» ám —
 S ugyan miért? Miért! hát csak keresd,
 Mi semmitérőbb, mi fölöslegesb,
 És megtalálod: egy leharapott
 Megtépett róka- vagy csak nyulfarok!

Ti gyermekded olympi istenek!
 Mik voltatok ti? Ide nézzetek!
 Nem érzitek, hogy le vagytok pipálva?
 Im a nagyuri juxok ne-továbbja!

Nos, szív, hazafi-szív, te telhetetlen!
 Nem hiszed-e, hogy győzni fogsz e jelben?
 Vagy nem tudnád, hogy mit jelentene:
 Hogy im hazádnak van már mindene!
 Vasút, országos és családi — «görbe» —
 Mint mondogatják némely «mokra» körbe';
 Közép-, fő- és népiskolád, a melyben
 Tanítanak három-, négyféle nyelven,
 Megannyi szebbnél szebb hazafiságot;
 Több nem lehet már államadósságod.

És a mit nem látott még a világ,
 Országod őrzik idegen fíák;

S még önmagadtól is nem véd-e meg
A németül vezényelt hadsereg?
Van mindened, népem, vagy még se látod,
Hogy csak a nyúl és róka fark hiányzott?
Hát ezt meg ők — bár átkozottul drága —
Leteszik ím a — haza oltárára...

Csak ne legyünk³ duræ capacitatis!
Nem pártfogolják ők már a czigányt is?
Rajzot, festészetet a makaón,
A mozgó plasztikát a szinpadon;
A klasszikust, a meddig meztelen,
Megtoldva azzal még, hogy eleven;
A könyvet? — annak két hibája van:
Hogy nem mulékony, nem haszontalan,
És a mi fő, hogy olcsó is neki,
A dsentri, polgár is megveheti.

A dsentri, úgy-e? a nemes gyerek?
Abrándozó szegény! Nem ismered
Ezt a kamasz növésű napraforgót,
Kinek léte célja: nézni Maxi grófot,
Hogy mit hogyan csinál? Eltört a lába?
Mankón biczegve megy az uri bálba?
Megvan! hahó — mankót vesz mindenik.
A tánczterem sántával megtelik.
S van, a ki, hogy legyen komoly fitor,
Ép lábát eltöré — excelsior!

S a polgár? Ah, de hát van ez? Barátom,
Harminczhat éven át aludtál, látom.

Van itt, ki mondja büszkén: ő paraszt.
 Hajh! e hazában ez az egy — igaz.
 És voltakép, nézvén nyugot felől,
 A többi is csak még nagyobb, belől;
 A különbség csak, hogy van czimeres,
 És a kinek még ez nincs, erre les...

Megérthetetlen, fölfordult világ!
 Majom utánóz embert legalább;
 Itt egy majom a másikat majmolja,
 Az hogy nem is — ha még csak ennyi volna!
 De fényözönből porba száll a sas,
 Nem kell neki a fenséges magas.
 Ott fürdik mint a csirpelő veréb.
 A költőnek babérja nem elég.
 Eszét veszíti elsőrendű csillag:
 Egy fénybogár után eped, kacsintgat.
 Elhagyja dicskörös helyét, nem boldog,
 Mig nem kap innen egy fületlen gombot...
 Abdéra ez vagy Sodoma förtelme?
 S én, — én is! — élek, élni tudok benne?!

De hát nem volna itt már semmi ép?
 Az nem lehet! Van, igenis, a nép.
 A nemzet ős fájának törzse még jó,
 Csak lombjait pusztítja ronda hernyó,
 Mit megnövelt a mostoha idő.
 De kertészkes levágja majd, s kinő...
 Vagy eljövend a jótékony vihar,
 Élősdí férget letipor, kimar;
 Az ezeréves tölgy ki hajt még újra,
 Egy fényesebb, dicsőbb nagy fordulóra.

Virulni fog a második ezerben,
 Meglombosodva gazdagabban, szebben...
 — Hazám, eged bár egyre csak sötétül,
 Én nem tudok meghalni e hit nélkül!...

A VÉGRENDELET.

A főuri kör díszépületén
 Zászló bejelent nagy gyászt feketén:
 Hogy sirhat a nemzet, mert ime holt,
 Ki köztük a jobbak egyike volt.

A nagy ur után se kicsi, se nagy.
 Vajh ennyi vagyont ugyan kire hagy?
 Bizonynyal urává teszi e hont,
 Hiszen ő a jobbak egyike volt.

Előveszik a végrendeletét.
 Szabályszerű az, rá ütve pecsét.
 Sugallta nyugodt órán hideg ész,
 Tanuk előtt. Csak két sor az egész.

Forgatja a jegyző a levelet.
 Nem volna egyéb? az nem lehet!
 Fürkészi papírját ablakon át.
 De többet ugyan nagyitón se lát.

«A melyben a rókát kergettem én»
 — Kárminnal írott pénzmas levelén
 Ez villog elő, mint Mene Tekel —:
 «Vörös frakkomban temessetek el.»

És ezzel vége; se több, se kevesb.
 Szegény haza testén ezernyi seb
 Fölsajg ujjal, alig földi rongy,
 Rángatja sok éhes, árva poronty.

Igy ő a nemes, a dús, a dicső.
 Utána özönvíz — bánja is ő!
 A frakk, a vörös frakk, s benne maga —
 Egyetlen, utolsó gondolata.

Mig új Európát rázza kacaj,
 Itt honfi kebelből nem fogy a jaj.
 Ajkába harap Budán a király.
 Kör tagjai mondják: «Ah, zseniál!»

NYÁRI LES.

Immár a hegyélen száll le a nap.
 Fák árnyai nyulnak előre.
 Rejtek sűrüből most indul a vad
 Ki, párja után, legelőre.

Most egybe az erdő, mint a pokol
 Rémmel telik el, besötétül.
 Mint síri lehellet, száll a bagoly,
 Káprázat a lég denevértül.

Bus éji királyné, fénymezű hold
 Ül trónra, lenézve merengőn.
 Ébrednek a lelkek, mozdul a lomb.
 Lovagolnak az árnyak a szellőn.

Vig torku rigó most bujva elül.
Ökrészfiu füttyöt eresztget.
Tévedt utazó bolygván egyedül,
Bezzeg veti most a keresztet.

De az ördögtől sem fél a vadász,
Ő egymaga áll ki merészen.
Némán egerész, neszelve vigyáz,
Nem ötlik-e vad ki a résen?

Rí a csalogány, — ott valami jár...
Hah végre, szerencse... talántán...
Ugy ám... de elugrik az őz, mi kár!
Hogy a menykő szántson a hátán:

Ott jár a dezentor, félve kitér
Előle parasztgyerek, asszony;
Szegénybe' pedig meg-megfagy a vér,
Ha zörren a szél a haraszton...

ALBUMBA.

Szép leányok, kedves hölgyek,
Kik egy lelkesítő csókot
Nem adnátok a költőnek,
Mégis egyre ostromoltok

Pár rimelt sorért, emlékül
Fehér könyvetekbe írva.
Minden édes emlék nélkül —
Mire jó e száraz firka?

Mi rimelne össze szebben,
Mint két szívnek dobbanása?
A költő csak énekeljen,
És a mennyet soh' se lássa?

Csak a mi a szívbe írva
Szerелеmben égő vérrel,
Az a halhatatlan szikra
Még a sírban sem enyész el.

Elmosódik emlékünkből
Minden bölcs írásunk, tettünk;
Csak az óra feledhetlen,
A melyben — elfeledkeztünk...

DE PROFUNDIS.

Mint az árva holt anyára,
Ugy borulok rád, hazám.
Hideg vagy, fekete, sárga;
Alszol-e, vagy valahára
Meg vagy halva igazán?

A csatában el nem estél,
Csak leraktad fegyvered'.
Jó sokáig szenderegteél;
Halkan álmodban beszéltél,
Látva fényes képeket

Eljövendő nagy napokról...
«Leszen úgy, mint régen volt.»

Vagy talán már nem is alszol,
Csak pihensz, vársz, hallgatózol,
Hogy ki híved, árulód?

Fiaid már vetkőztetnek,
Osztoznak ruháidon.
«Ez az enyim, ez a tied»
S e fölött hogy' verekednek! —
Vagy talán én álmodom?

Neked éltem, érted éltem,
Önfeledten, igazán.
A mi tűz, láng volt szívemben,
Oltárodon elégettem;
Mindenem' fölláldozám.

Jutalmul mást nem kívánva:
A te dicsőségedet.
Szenvedésem mind nem fájna;
A csalódás, hogy hiába!
Őrüléssel fenyeget.

A nagyobbak, erősebbek
Tőled eltaszítanak.
Álomporral hintegetnek,
Altató dalt zengedeznek,
Hogy ne halljad hangomat.

Kétségbeesett örvöngő
Sikojával költelek.
Félek, minden órán késő...

Kapzsi, éhes, prédaleső
Banda élve eltemet.

Még azt mondják, hazudozzák,
Hogy magadnak gyöngé vagy.
De ha kell harcolni másért,
Szolgai liberáért —
Erőd óriási, nagy!

Önjavadra semmid sincsen.
Idegennek telivér.
Meztelen vagy, mint az Isten,
Kinek testét eszik itten,
És a papja mind kövér.

De mig élek, én remélek,
Hiszem az Istenemet:
Leszáll az a keresztfáról,
S újra egyszer elkorbácsol
Templomából titeket.

— És ha meghalsz, ha csalódom,
S szellemed elköltözött:
Tetemedén, koporsódon
Mint a féreg, nem rágódom,
Ott halok tested fölött,

Megkövülve, mindörökre,
Aeolhangu sírjeled' ...
Zengve ősz dicsőségdről,
Legalább a feledéstől
Megmentem hired', neved' ...

FÜRDŐI EMLÉKEK.

1.

Az emelvényen, simitványon
Találkozunk minduntalan.
Nézlek sováron, szólni vágyón,
De mindamellett szóttalan.

Ha eltűnsz egy-egy pillanatra,
S nem látlak, majd elolvadok.
Szemeidet rám ragyogtatva,
Ajkam, szívem dermedt, fagyott.

Irigylett, boldog átlag-lelkek
Vesznek körül, — könnyű nekik!
A vallomást, hogyan szeretnek,
Levelező-könyvből szedik.

Mit mondjak én?! — Oh e dolognak
A vége még botrány leszen...
A lábaim már úgy inognak...
Atlas se bírja el szívem'!

Kétségbeesve, elbolyongva,
Hol senki nem jár, egyedül,
Szerelmem a sűrű vadonba
Vigaszt keresve menekül.

Csendes, homályos rengetegbe
Egy régi várnak romja, im
Leülök a profán jelenbe
Mélázó omladékain.

Elmélyedek a messze multba,
 Midőn telt szívü lovagok
 A szépek lábához borulva
 Nyögték: szeress vagy meghalok!

És elég volt a szépnek ennyi;
 A lovag is czélt ért vele.
 Ki nem nevette érte senki,
 S a rendőr sem fülelte le...

II.

Szegény fejem, mit is viódol,
 Hogy honnan e nagy fájdalom?
 Hisz tudhatod te azt nagyon jól,
 Mi voltakép az én bajom.

Hogy nem tudok szeretni lanyhán,
 Csak szertelen, szörnyen, nagyon.
 Úgy ég a vérem, mint a kátrány
 A tengeren kigyúlt hajón.

Mint a salétromos rakéta,
 Mely égbe vágyva, sustorog.
 Erőlködését mosolyogva
 Nézik le fényes csillagok,

A kiket meg se közelíthet,
 S még le sem ért, elég a láng...
 Elvesztve üdve az egeknek
 S a földi kéjnek egyaránt...!

TÜNEMÉNYEK.

Puszták örök lakója néha lát
Feje fölött, tündöklő légen át,
Vonulni egy különös madarat,
Minőt nem látott még ez ég alatt.

Jó ismerőse mind a mennyi van,
Erdőkön, lápok ingoványiban,
Egyszerre kitalálja név szerint,
Melyik mi fajta, hogyha rátekint.

De ezt az egygyet — ezt nem látta még.
Sovár kíváncsin lesi, várja rég,
Hogy ha fölötte újra elhalad,
Megnézi jobban, megcsodálja majd.

És várja, várja sok, sok ideig,
Mig maga is beléöregedik.
Hó a szakálla már, gyér fürtje len,
— Az a madár többé meg nem jelen.

Eszébe jut, álmában látja még;
Nincs lelke tükrén már csak ez a kép.
S végperczein, midőn már szinte holt,
Csak akkor tudja meg, mi *ritka* volt.

A költőnek, ti többi emberek,
Emelni szobrot ne siessetek.
Mert úgy lehet, még áll a büszke emlék,
Midőn dalát már régen elfeledték...

Halhatlanok bírása az idő.
Csak akkor tudjátok meg, hogy mi ő,
Ha elmerültek hosszú századok,
S hozzá hasonlót még nem láttatok...

A KÖRÖNDNÉL.

Ünnep délután van ; nézem,
A szegény nép hogy' mulat.
A ligetben, forgó gépen
Hogy' üli meg a lovat.

Pörg a dob, cseng a réztányér ;
Boltinas, szobaleány,
Cselédség, ki most mind ráér,
Lovagol faparipán.

Alakok vigan, gond nélkül
Váltakoznak, és pedig
Többnyire mind beleszédül,
Mig az óra letelik.

Eltünődöm, e dologban
Mi lehet a czél, a jó ?
Végre meggondolva jobban.
Az egész nem oly bohó...

Vagy nem így kering-e itten
Ez a nagy, kerek világ ?
Földi élet, nem e épen
Ez a te komédiád ?

Az idő, mint e nagy orsó,
 Forg, de nem halad tova.
 A jelen egy csodakorsó,
 Fogy, de nem fogy el soha.

Csillagok, felhők, világok
 Jönnek, mennek szüntelen.
 Csóváltatja, mint egy zsákot,
 Ismeretlen ős elem.

És letűnnek, ahogy' utjuk,
 Létük egyszer véget ért;
 S róluk is csak úgy nem tudjuk,
 Mint magunkról, hogy miért.

LENNI VAGY NEM LENNI.

Ó népem, jó magyar nép, drága vérem,
 Mit kell felőled hallanom, megérnem!
 A kik uraltak egykor, mind a népek,
 Most mit beszélnek, vagy nem is beszélnek?!
 Hogy te vagy az utolsó; mind szabad már,
 Csipetnyi szerb, rumán, az lesz a bolgár,
 S szokás szerint segíted is majd őket,
 Nem nézve, hogy mi vagy, mi lesz belőled?
 Te egymagad vagy itt inas ruhában.
 Pedig ahol ezer veszély, halál van,
 Te jársz elől, dicsőséget, hatalmat
 Szerezve másnak, rablánczot magadnak.
 Immár nem is magyar, csak István-ország.
 Zászlódat horvát csatlósod tiporják.

Ős czimered', szineid' megtagadva,
Nem a magad nevével indulsz hadba.
S hogy lelkesülj, első parancsolat:
Hazádnak nyelvén szólnod nem szabad!
Érthetlen, természetelen világ!
Ilyet mesében is vajon ki lát?
Oroszlánt, melynek abba teljék kedve,
Hogy a számborbört hordja tetszelegve?
S te tűröd ezt mind, tűröd, viseled.
Tehet akárki akármit veled,
Veled, kit egykor oly dicsőnek láttam
Világszabadságért vivott csatákban,
Midőn nagy lelked oly lángot vetett,
Hogy bevilágította az eget,
Mely már nyugotról végig besötétült,
Az emberek lelkén zsarnok lidércz ült...
És ébredezve a nyomás álmából,
A névtelen hősök csatazajától,
Megszégyenülve, álmélkodva néztek
Köröskörül rád mind a többi népek,
A hiresebb, erősebb, rátartóbbak,
Kik mindazáltal már megfutamodtak
S a szabadság, dicsőség lobogóját
Mikor már ők, a nagyok, sárba dobták,
S vészkiáltásaikkal fölkeltek —
Te egymagad azt onnan fölemelted,
Mezetlen, pusztá kézzel, készületlen,
— Fegyvert, úgy mondád, azt hoz majd az ellen,
És kapva lóra szórén, a kezedbe
Karikás ostoroddal, kieresztve,
Vagdaltad őket képen, s hajszolád,
Mint pásztor a tilosba ment gulyát.

Gyalog ha voltál, a lovast kergetted,
Te fogtad el, a kik bekeritettek.
És dárdaerdőt, ágyusort, várbástyát
— Soha világ nem látta ennek mását —
Ököllet ostromoltál és vettél be...
Mi vagy te most? Im a szerep cserélve:
Az adja a hőst és huzatja a tust,
Kinek te monád: ik huszár, du Hanswurst...

Ó népem, mit gondoljak már felőled,
Higyjem, ne higyjem áhitott jövődet?
Meg vagy talán most rontva, babonázva,
Vagy alkotását Isten meggyalázza?
Urrá leszen, mert szapora a féreg?
Turul, kesely szolgája a verébnek?
Nem járna többé a szabadban, pusztán,
Csak rabkalitban csenevész oroszlán?
Vagy csak pihen a sivatag királya,
Mig sorlövők csapatja körülállva
Rettentő fekhelyét rezgő inakkal,
Gunyolja, szidja, eleinte halkkal,
Majd önzajától neki bátorodva,
Arczátlanabbá válik bős csoportja;
Dobálja és ingerli mindenképen,
Ki ereje — méltóságérzetében
Oda se néz hitvány beszédnek, kőnek;
Nem mozdul ő, a mig belé nem lőnek,
De akkor azután van ne mulass!
Hiába ottan puska, dárda, vas,
Egy-két golyótól ő mindjárt le nem dől.
Egyszerre vérzik bár tizenkét sebből,

Jaj annak, a kit ő letenyere!
 Egy pofonátul tízen esnek el.
 Van, a ki megmered tekintetétül;
 Legokosabb, ki elfut esze nélkül,
 És valahol, valami zsibvásáron,
 Megveszi a bőrét fölvert nagy áron
 A rettegett, a nagyszerű állatnak,
 Kit éjnek idején verembe csaltak,
 És viszi el, nagy messze, mutogatja.
 Hogyan esett remek lövése rajta?

Világbiró nagy ősök nemzedéke,
 Én nemzetem, ez a te *multad* képe.
 Hogy szám szerint kevés vagy, ritkaság,
 Meg-megrohant a gyáva sokaság.
 Hogy kis szigetként állsz e néptengerben,
 Páratlanul, rokontalan, egyetlen,
 Segítve még mást, soha senki téged —
 Ha mégis élsz, ez méltó büszkeséged.

De hajh, mi írva a *jövő* könyvébe?
 Ki a nemesnek voltál mintaképe,
 Im ellened fordult idő, világ.
 Mi ős erényed volt, az most hibád.
 Vérmes hited', pazar nagylelkűséged'
 Titkon nevetve zsebelik üzérek.
 Nem nyers vitézség dönti a csatát:
 Géppé fegyelmezett nagy sokaság,
 Hangyák erénye, munka, szorgalom.
 Kalmár a hős a világszinpadon.
 A csatatér koczkája voltaképen
 Előre már a béke versenyében

Mindenfelé azok javára dől el,
Kik előkészítették jól a röffel.

De hát ha így van — s így tagadhatatlan —
Ki nagy valál, hol halni kell, a hadban,
Gyöngébbek most a könnyebb föladat,
Lét küzdterén rajtad kifogjanak?
Ne tudna győzni itt erős karod,
A munka versenyén, ha akarod?
Ki a hazáért bőven ontod véred',
Ne tudnál adni érte veritéket?
E kirabolt, de ifju szép anyát,
Ki szégyenkezve, esdve néz reád,
Mint kéregető özvegy utfelen,
Mert harczban elrongyollott, meztelen,
Felöltöztetni *uj divat* szerint,
Hogy irigyen csodálják őt megint,
Kik most lenézik, piperés banyák, —
E föladat méltó ne volna rád?
Ha e magasztos czél nem lelkesít,
Élned tovább vajh érdemes-e itt?

Benépesíteni a vadon pusztákat,
Hol most rideg tanyák, bitófák állnak,
Mosolygó kertek nyájas kéjlakok
Végetlen gyöngysorával, és amott
Bozontjait a Kárpát és Bakonynak
Hol most bűn, inség férgei bolyongnak,
Fésülve, mosva, kivasalva szépen,
— Völgyén csatorna; mozdony a hegyélen —
Gyáarak sugár minaretjeivel
Megannyi templommá avatni fel,

Hol messze zúgva a gép orgonája
Arany esőt hullajt alá a tájra...

Ah, úgy van, úgy lesz, úgy kell lennie!
Beteljesülni látlak, jós ige:
«Nem volt, de lesz.» S rá a királyi szót
A Phönix hamvain «szébb lesz, mint volt!»
Én nemzetem, napod még fölragyog.
Nem tudsz te tenni, csak mindig nagyot.
Közelre várni ellenségedet,
S a saját fegyverével verni meg.
Hát munka kell csak? furfang, lelemény?
Csodát mivelsz te ott is, hiszem én.
El-elpihen, szenderg önérzeted.
El kell magad kissé szégyenlened.
Sőt néha, bizván szertelen magadba,
El-elmaradsz, megkésel készakarva.
Fölbátorodni az ellent hagyod,
Diadalod hogy lenne még nagyobb.
De ha megindulsz telivér hevedben,
Nincs akkor, a ki neked állna ellen.
Világhíres, félelmes rohamod
Egyszerre lép át egy félszázadot.
Kit ei nem öltek karddal óriások,
Fogd meg sörényen a kapát, az ásót.
Dologra is, ha ember kell a gáton,
Te légy az első az egész világon!

AZ ÁLLATKERTBEN.

Szűk palotáddal szemben meg-megállva,
Elnézem olykor szenvedésedet,
Állatvilág nemes, fogoly királya!
Amint szabadulásod' keresed.

Jársz kelsz, forogsz alá-föl szakadatlan,
Fürkészve egyre a nyílásokon,
Mint befogott ló a száraz malomban,
Nem tudva megnyugodni sorsodon.

Vigasztalódjál...! itt e földi létben
Megannyi élők mind rabok vagyunk.
Mint neked itt a vég, nekünk meg épen
A végtelenség gyötri bús agyunk.

Gyorsabban, mint te ádáz börtönödnék
Rázod kérlelhetetlen rácsait,
Képzelmem rezgő szárnyai verődnek
A halovány tejút határaig.

És még azon túl, messze, mondhatatlan
Távolságok felé röppenve el,
Kérdéseimre, hol a vég azokban?
Kétségbeejtő némaság felel.

És mégis, tudva bár, hogy mind hiába,
Elátkozott lélekként, hittelen,
Rémtelt, örök, siket, vak éjszakába
Úz hajt a kétely, fojtó sejtelem...

Mig mindenütt szédületes örvényszél
 Ásít felém, ijesztve: ne tovább!
 — Lelkemnek, im ládd, a te rekeszednél
 Nem tágasabb e mérhetlen világ!

NÁDAS TAVON.

Fönn az égen ragyogó nap.
 Csillanó tükrén a tónak,
 Mint az árnyék, leng a csónak.

Mint az árnyék, olyan halkan,
 Észrevétlen, mondhatatlan
 Andalító hangulatban.

A vad alszik a berekben.
 Fegyveremmel az ölemben
 Ringatózom önfeledten.

Nézem ezt a szép világot.
 Mennyi bű-báj, mily talányok!
 Mind a mit körültem látok.

Nap alattam, nap fölöttem,
 Aranyos tüzes felhőben,
 Lenn a fénylő víztükörben.

Itt az ég a földet éri.
 Tán szerelme csókját kéri...
 Minden oly csodás, tündéri.

Mi megyünk-e vagy a felhő,
Vagy a lenge déli szellő,
A szelíden rám lehellő?

Gondolatom messze téved
Kék ürén a semmiségnek.
Földi élet, hol a réved?

Szélei nádligeteknek
Tünedeznek, megjelennek.
Képe a forgó jelennek...

Most a nap megáll az égen,
Dicsőség fényözönében,
Csöndessége fönségében.

S minden olyan mozdulatlan...
Mult s jövődő tán együtt van
Ebben az egy pillanatban?

A levegő meg se lebben,
Minden alszik... és a lelkem
Ring egy méla sejtelemben:

Hátha minden e világon,
Földi életem, halálom
Csak mese, csalódás, álom?...

A MEYERLINGI HALOTT.

I.

Egy királyfi, szép, jó, kedves,
Eszményképe ifjuságnak,
A minőt olykor szerelmes
Szűzek álmaikban látnak...

Ép, erős testben, lélekben.
Leventék virága, éke.
Sok nagy ország, nép egyetlen
Reménysége, büszkesége.

A mi drága e világon,
Mit kívánhat epedő szem,
A mi sok másnak csak álom :
Birja mind valóban, bőven.

Szép fiatal felesége
Szende, mint husvéti bárány.
Egy kis lány repes feléje,
Angyal, templomok oltárán.

Gazdagsága mérhetetlen.
Fellegvára, palotája
Édeni kert közepében
Annyi, hogy se szere száma.

Ott az arany, ékszer, gyöngysor,
A sok gyémánt szemfényvesztőn
Ugy hever, mint jó terméskor
A vadalma, tilos erdőn.

Ott a koronák csoportja,
Bűvös fényt lövellve szerte.
Ha tizenkét feje volna,
Jutna egy-egy mindegyikre.

Látva ezt, fájón merengőn
Hajh mi sokan elgondolják:
Van bizony, van itt e földön —
Nem mese a tündérország.

S ennyi kincsnek, földi jónak,
Dicsőségnek öröklője,
— Ó csodája szörnyű sorsnak! —
Halva fekszik im, megölve.

Halva fekszik a királyfi;
Öngolyója furta testét.
Népek vándorolnak látni,
Hogy valóban elhihessék.

Ó csak jertek is, csak jertek,
Nézzétek meg e koporsót,
Dús, szegény, aggastyán, gyermek,
Világbölcsek és tudósok;

Megtanulni, megkönyezni,
Hogy mi hát e földi élet?!
Van-e sír, hol dics, fény, ennyi,
Összeomlott, semmivé lett?

S jertek ide sorba mind ti,
A haláltól kik irtóztok,

És aztán nevéssétek ki
E kimerült vén birkózót,

A ki itten eljátszotta
Legmerészebb mutatványát;
Kinek eztán a kunyhókba
Hanyatlását csak kaczagják...

Nézzetek e hamvvederre
És ha jön a végső óra,
Jusson e kép eszetekbe,
S haljatok meg mosolyogva...

II.

Egy nagy név, utána pontnak
Egy golyó, és ezzel vége.
Ennyi áll majd írva rólad
A történetek könyvébe.

De azért nem léssz feledve.
Csak dohos sirbolt a könyvtár.
Múmiát rejt pergamenje.
Szebb, dicsőbb sor, a mi rád vár.

Hogy kifosztva egy félszázad,
Hadd sirassa a történet
Veszteségét a világnak —
De te örvendj a cserének.

Szárnyain tündérregének
Neved a földet bejárja.

Rólad zúg majd a szeleknek
Méla bánatos hárfája.

Költők énekelnek rólad
Versenyezve váltig, dalban,
S a kit emleget dalnok-lant,
Az igazi halhatatlan.

Boltozatos titkos erdő
Halkan csörrenő patakja
Zengedez majd rejtelkedről
Szaggatott hangon, zokogva.

Arató lányok, legények
Haza menve éjszakára,
Adogatják át regényed
Unokáról-unokákra.

Mialatt a nyári égen
Hallgatózó csillagoknak
Reszketeg szelid fényében
Nagy, nehéz könyek ragyognak.

Várak omlanak, bedőlnek
Koronás fejek kriptái ;
A rege még szól felőled :
«Egyszer volt egy szép királyfi,

Kinek ágát rózsakelyhek
S líliomokból vetették ;
Kinek oly korán meg kellett
Halni, mert nagyon szerették»...

BORONGÁS.

A szél odakünn birkózik a fákkal,
És zörgeti, rázza az ablakot.
Itt benn a falon egyhangu zajával
Az örök idő halk lépte kopog.
Lép erre egyet, lép egygyet amarra,
És tolja odább a perczmutatót,
Mig teljes a kör; aztán üt az óra,
És kezdi, a hol végzé, ugyanott.

A szél odakünn dul ful szakadatlan;
Sebes eső veri a födelet.
Mint nyáj, ha komondor úzi avarban,
Szaladoznak a hamvas fellegek,
Egymásra nyomulva, eltűnedezve,
Mint lelken át a gondolatok...
És nézem az ingát, hallgatom egyre,
Nem szólal e benne egy nagy titok?

Szirmok, levelek röpködnek a légben.
Körtánczban az élet és a halál.
S e nagy mindenség végtelenében
Soha egyenlő két gyöngé fűszál!
Végkép elenyészők csak mi vagyunk hát?
Jár, jár az idő és még se halad,
Csak tolja muló létünk mutatóját,
S lejárja, de ő maga helybe marad.

Viódik a fény a homálylyal az erdőn.
Egy percznyi derűt vált hosszú ború.

Sikoltva a szél üzenget a kürtön ;
Akár a kuvikhang, oly szomorú !
E földi világon, fellegeken túl
Halhatlan az, a mi soha nem él.
Mi lett, született, mind eltűnik, elmúl :
Ember, fü, virág ; árnyék, falevél . . .

A szél odakünn birkózik a fákkal,
És zörgeti, rázza az ablakot.
Itt benn a falon egyhangu zajával
Az örök idő halk lépte kopog.
Lép erre egyet, lép egygyet amarra,
És tolja odább a perczmutatót,
Mig teljes a kör ; aztán üt az óra,
És kezdi megint, hol hagyta, amott . . .

SODOMA.

Javában áll a vásár ; a zsivajban
Megsiketül a lelkiismeret.
A czég föloszlik ; im végeladóban
Árverelik a kerületeket.
Kapós az árú ; hogyne ! sokat ér,
S potomság, mit a boltos érte kér :
«Ki hazudik nagyobbat?» E sivár
Föltétel a kikiáltási ár.

Föl és alá ki tud hizelegni szebben
A mennynek és pokolnak egyaránt?
Ah könnyű sor ! mi drága még részletben —
Egészben szinte semmit ér hazánk . . .

Lemondott róla régen mindenik,
Adó, vevő, hivén, hogy sirba tért.
Csak még a bőre! ezt adják, veszik,
Igaz, hogy olcsón: egy üveg borért...

Mint mikor a hajó a vitzölcsérben,
Haj rá, neki! hol a pezsgős palaczk?
Pokolba őrült becsület, szemérem!
Föl a kabinba, hol a szűz ajak?
Nyerít a kéjvágy, bóg a hiúság,
Vonít az irigy önzés éhesen.
Itt már hiába átok és imádság!
Én már csak a kénkö-esőt lesem.

És eljön az, hah, itt is a határon;
Én látom azt, mint Lót, rég, egyedül.
De nem megyek, nem mozdulok... bevárom...
Hiába a sugallat: menekülj!
Kéj lesz nekem e gyilkos tűz-zuhany;
Szemlélni, hogy' rémül a gyáva gaz!
Diadalom, ha ők mindannyian
Látják, hogy' hal meg köztük egy igaz.

Mint egykor Herkulanum és Pompeji
Végnapján, láva-temető alatt,
Volt még egy hű, valódi római,
Ki mozdulatlan, őrhelyén maradt;
Ha majd kiásnak a hamu-özönből
Álmélkodó késő évezredek,
Találnak ott — s majd rám ismernek erről —
Egy fölemelt főt s egy üres kezet!...

UTÓIRAT.

Bezárom én is már a boltot.
Napomnak vége; kész a mérleg:
Nem maradok, hazám, adósod.
Mi tőlem telt, megtettem érted.

És te nekem nem adtál semmit.
Bár csak szívem volt minden kincsem.
De azt od' adtam kicsinyenkint,
Ott már, úgy tetszik, semmi sincsen.

Kimért, inséges volt a kosztod,
Mint fegyenczházi gazdasszonynak.
Frankfurtiakban ettem kóczot,
A melylyel puskát tisztítottak.

Nem tartozom leányaidnak,
Kiket dicsőíték versekben.
E földi édenből enyim csak
Ugy festve volt s azt — megfizettem.

Aszúd helyett, mitől a holtak
Egy pillanatra föltámadnak,
Ihattam rendszerint csak ollyat,
Mitől gyöngébbek szörnyet haltak.

Szó a mi szó, tagadhatatlan,
Nem kényeztettél semmiképen.
Azért ki még se fogtál rajtam:
Nem renditettél meg hűségben.

De engedd, adjak egy tanácsot.
Kinek mit adsz, tartsd jobban számon.
Mert végre, nem lehetlen, mások
Elrettenhetnének példámon,

Hogy úgy eresztesz el magadtól,
Mint gazdag ház fukar gazdája,
Ki a szegény utast még egy jó
Pohár borával sem kínálja...

AZ ELSŐ.

Egyszer, vadász-asztal körül,
Hol tréfa, élcz közt folynak perczek,
Egygyé kerül véletlenül
Sok fejedelmi vérü herczeg

Nagy házak sarja és komák mind,
Bár trónjuk másfelé ragyog.
Leülnének, ám a bolond int:
«Hohó! de melyitek nagyobb?»

Terítve dúsan, ékesen,
Mint ez magától értetődik.
De éhesen bár, sebtiben
Kell döntení, ki ül elől itt?

«Hát, — szól az egyik kérkedőn —
Az én családom a legrégibb.
Király volt őszám, még midőn
Csatlósok voltak a tiéid.»

Szomszédja spleenes göggel ásít :
 «Ki úr a legtöbb nép fölött?»
 Dörmögve vágja rá a másik :
 «Egy tagba' nálam több a föld.»

Így árverelnek egyre-másra,
 És már elhúlna a leves,
 Mert már csak épen egy van hátra,
 De szólni már most ez se rest.

«Szó a mi szó, csak teremtmények,
 Jött-mentek vagytok jó urak.
 Nektek fölmondnak, mint cselédnek,
 Mint a ruhát fölváltanak.

Sok népetek, nagy földetek ;
 De meg volt már előbb, s úgy látom,
 El is lehet nélkületek,
 Ha megunva a járom.

Ám a dolog fordítva nálam.
 A melyen én uralkodom
 — Ez a különbség köztünk — házam
 Szülötte az egyuralom.

Népek tejutját egyedül
 Tartjuk, mint Atlasz az eget.
 Házam nekül úgy szétrepül,
 Mint az anyányi verebek.»

Összenéz a víg komaság ;
 Ez a beszéd sehogy se dőre.
 A legidősebb fölkiált :
 «Öcsém, kerülj előre.»

A LEGSZEBBNEK.

Szép nyári éj. A parkban ültünk.
A mennybolt ragyogott fölöttünk.
Sűrű jegenyesor, platán
Csoport nézett le ránk középén,
Nyugalma, csöndje fönségében
Sötéten, mint a Notredame.

Az égi tündöklő betűkben
Sokáig némán elmerülten
Kutattuk sorsunk titkait.
Hogy vaj mi rend, mi törvény ottan,
Az-e, vagy más a csillagokban,
Mint a mi itt uralkodik?

Elmélkedénk a távolságról,
A melyről a számtudomány szól
Dadogva, miglen elakad,
Mint gyermek, ki az éjszakába
Csodás, kísértő rémet látva,
Ajkára fagynak a szavak.

Széditő mélyein az ürnek
Parányi emberértelmünket
Erőltetők, — mi haszna van?!
Minél tovább elévelődtünk,
Annál sötétebb lett köröttünk,
Ijesztőbb a határtalan!

Mig végre aztán észre jőve,
Szemedbe néztem eltűnődve,

S a kérdés egybe oldva lőn.
Minden világos lett előttem.
Ez egyetemes kis tükörben
Láttam, mi írva oda fön.

Különböző csupán a méret.
Nagyban, kicsinyben a ledérnek
Áll a világ, most már tudom!
Az égen, földön egy a végzet.
Állhatlanok szedik a mézet;
A hiveké a fájdalom.

Ha majd a kik bűbájaidnak
Üdvözítő fényéből ittak,
Rég elfeledt a léha had;
Kinek elérhetlen vagy, messze,
Lelkében mint halhatlan eszme
Emléked él és fönmarad.

Ez a világi sor! Ha egyszer
Elmult, kihajt egy-egy naprendszer,
És udvarának keretén
Boldog, kegyelt holdak csoportja,
A kikre lángját pazarolta,
Függnek kihűlten, feketén;

Hová egy eltévedt sugára
Az ég egy árva csillagára
Reménytelen, későn hatott:
Az a sugár e mérhetetlen
Távol bolyongó égi testen
Még azután soká ragyog...

SZERELEM HATALMA.

Hiába lettél nagy, dicső hős,
Padisah vagy orosz czár, dölyfös,
Ki nabucoi érzetében
Nem tudja már, hogy hova lépjen.

Szivedben ujuló tavasszal
Találkozol egy gyermekarczczal,
Ki rózsalánczot vet nyakadba,
Bár láthatatlant, 's meg vagy fogva.

Ki ura vagy a seregeknek,
Kit népek, országok rettegnek,
E szép szemeknek sugarától
Remegsz, a földön csúszol-mászol.

Nyögsz térdre esve, jársz négy-kéz-
Nyom a fejedre csörgő sipkát. [láb.
Csinál belőled nagy bolondot,
És okosan, mert így vagy boldog.

Ne bánd, akárki vagy, barátom,
Hogy így van itt e szép világon.
Hogy e kicsiny bársony kezecskék
E földön sorsodat vezessék.

Hogy egy parányi, láthatatlan
Szikrában oly nagy hatalom van.
A dinamitnak egy morzsája
Nagyobb úr, mint a Himalája.

Tövébe, hogy ha akna fúrva,
Egy öntudatlan gyermek újja
Érintse meg és hurrah, egyben
A Csimborasszo légbe röppen.

ŐSZI HANGULAT.

Vége már a szép napoknak.
A virágok hervadoznak.
Bágyadoz a nap sugára.
Lombjai a rengetegnek
Mélabúsan integetnek;
El kell menni, úgy-e, nem sokára?

Közelebb megyek hozzájuk,
Hallgatom a suttogásuk,
Ha nekem is felelnének.
Ülök a füves bozótba,
Mint ki virraszt, hallgatózva,
Ágya mellett vonagló betegnek.

Az erdőnek érverése,
Hegyi patak csörrenése
Egyre lágyabb, egyre lankad.
Odafönn a gyászfelhőbe
Készül már a szemfedője,
És egyszerre majd eláll, elhallgat.

Elmerengve tépelődöm,
Mi az ember itt e földön,
És a nagy rejtély, a lélek?

E csodás, e képzelhetlen
Vég nélkül való mindenben
Elenyész-e csak e percnyi élet?

A levegő halkan mozdul,
És a haldokló falombrul
Egy levélke hull a földre.
Ez talán az égi válasz,
E halott kép, néma, száraz?
Hátha mégis... nézem eltűnődve.

Mintha irva volna rája:
E világ egy játék kártya;
Elkeverik, meg kiosztják.
Porszem, ember, falevél, mind
Megannyi pillangó lény itt.
Újulásban forgó mulandóság...

EMLÉKKÖNYVBE.

(Rögtönzet.)

Az óriás nap képe elfér
Egy harmatcsöppben, hogyha tiszta.
Ágaskodó, hánykódó tenger
Egy sugarát nem adja vissza.

Tanulj az égi, szende gyöngyharmattól!
Csak egynek add át szerető szived'.
Lehetsz egész világé, ámde abból
Egészen semmi sem lesz a tied.

HALÁL.

Beszélhet a hit és a bölcsélet;
Rút a halál, szépíteni nem lehet.
Undort, iszonyt kelt borzasztó alakja.
'S ki tudja, vaj' mi lappang még alatta?

Álom talán, tudat- s álomtalan;
Embernek végre csöndes nyugta van?
Örökre minden elmúlt, elenyészett?
Szomorú bár, ez voln' a jobbik végzet.

De hátha újabb gyötrelmem, pokol;
Az ember még aztán is fuldokol;
Egymásután, lassankint, atómonkint
Szenvedve át tovább a haldokló kint?

Fekete sárga rém, ádáz halál,
Rejtély, mit földi ész ki nem talál;
Istennek büntetése vagy kegyelme,
Jó vagy gonosz, meg kell nyugodni benne.

De lenne bár a legszörnyűbb eset:
Utálatosabb, rémületesebb,
A mit belőle emberek csinálnak:
Az ágy, a mit kezük vet a halálnak.

Oh hogy az ember, élve szolga, rab,
Még hullájában sem lehet szabad!
Hogy nemcsak a lét versenyén egymásnak —
Még a halál után is vermet ásnak!

Mert nem elég ijesztő a halott ;
Megörökítik e rémalakot.
Hallhassa, tehetetlen, mozdulatlan,
Mint rágja undok féreg, örli halkan.

A tömeg haza várja lelkedet.
Hogy mint kísértet kelj föl, eltemet.
Leszögeli, lezárja koporsóba
Magát az Istent, a ki megváltotta.

Gyógyíthatatlan, rögzött bárgyuság!
Nem fog ki rajta a nagy tanuság,
Hogy a ki mint hős halt meg a kereszten,
Nem birt maradni e sötét rekeszben.

Oh boldogok, kik a máglyán elégttek,
Mint visszaröppenő láng, szálltok égnek,
A végtelen, szabad légoczeánban,
Hol örök fény, örök világosság van!

Oh mily dicső, mi fönséges lehet
Ragyogó ég, penészes rög helyett!
Megtérni egyenest, egyszerre abba,
Mely minden éltet, üdvöt oszt, a napba!

.... Ti emberek, ti többi emberek!
Vesszőfutás volt létem köztetek.
Mi enyhített, fönntartott életemben,
Csak a saját lelkemből meritettem.

Ha majd megölnék a kapott sebek,
Maradjatok következetesek.

Egyetlen egyszer, a nagy pillanatban
Tehettek jót velem, bár akaratlan:

A keveretlen öröm, nyugalom
Szűz mosolyával dermedt ajkamon
Égessetek meg, mint egy átkozottat —
És legyetek mindannyian áldottak!...

MESSZE INNEN!

Oh hogy én e förtelmek helyéről
Nem tudok elmenni valahára!
Ide vagyok én bős végezettől
Tolvajok, csalók közé bezárva.

E tömegben nincsen mit keresnem.
Hajh, hogy immár késő is belátnom...
Futni kedvem nincs e bünversenyben,
S nincs hitem fordítani e világon.

Mire várni itt? — Vad állatokba
Menekült az egyenes jámborság.
Kerge gőg, hitványság összefogva,
A szerény igazt lábbal tapossák.

Itt, hol örjögő hiúság szörnye
Agyarát egymásra csattogatja,
Itt vagyok én igazán, e körbe',
Egyedül, magamban, elhagyatva.

... Lombos erdők ábrándos homálya,
Áhitatra készítő csöndessége;

Rajta átlövellő nap sugára...
Ott, csak ott a sebhegesztő béke.

Boltozatos, titkos sűrűk mélyén
Háborítlan alacsony kis hajlék;
Oh, ha ottan élhetném le békén,
A mi napjaimból hátra van még!

... Homlokát omló hajába rejtve
Ama sziklán ül a méla bánat,
Téveteg szemekkel, elmerengve
Képein az elmulandóságnak.

Ott lehetnék én jó társaságban.
Hallgatózva, mit beszél az Isten
Suttogó szellőben, illatárban...
— Mással úgy sincs immár számvetésem.

S álmodozva álmodó virággal,
Hervadozva hervadó levéllel,
Mig fölöttem elhaló madárdal
A bucsuztató imát zengné el:

Ott, hol a világi lárma elfogy,
Várni rád utolsó, örök álom...
Elfeledve végkép teljesen, hogy
Emberek is vannak a világon...

ELMÚLT IDŐ.

1.

Mikor a szél a hűs észak felül
Az erdőn oly szomorun hegedül,
Hogy a fák borzongnak, a gally remeg,
Tánczolnak a légben falevelek;

Mikor az égbolt felhővel tele
Egy leszögelt koporsó födele;
Miként ha az idő, az ég, a föld
Kétségbe esnék önmaga fölött;

Kiviszem a szabadba szívemet,
Hogy a mit emberek közt nem lelek,
A messze ég alatt találhatok
Az övénel is nagyobb bánatot.

A fák alatt járok, találgatom,
Miért zokog, mit nyög e zord vadon?
A suhogó avarba borulok.
Multat, jövőt, mindent elgondolok.

Hogy minden elmúl, elmúlt Napoleon...
És elmulunk mind innen egykoron...
Megfeszítették az Isten fiát!
El van hibázva az egész világ...

Te elhaló, megújuló sohaj,
Nagy az bizonynyal, mit siratsz, a baj.
De még is egyet mondok én neked,
Ha volna arra nálad felelet.

Lehet-e nem történtté, a mi lett,
 Betöltve mással az a jelenet..?
 Múló idő, lehet-e mutatód'
 Előre hátra igazítani, mondd?!

Tábládon égni látok egy sebet.
 Törülhető-e, a mi megesett,
 Mitől az égi zárdaszűz, a hold,
 Izzó haragra lobban, — az a folt?

Lehet-e szűzzé újra az ajak,
 Megtér e vissza az a pillanat,
 Mi nekem akkor... ottan... elveszett?
 Tehetlen ebben Isten, végezet?

De hasztalan kérdezgetek tovább,
 A felelet dermesztő némaság.
 Mint az adós, fizetni képtelen.
 Szégyenkezőn süket a végtelen.

S hozzá az éj is társul érkezik,
 Kárpítja lassan rám ereszkedik.
 S gyászom diadalában egymagam
 Állok reménytelen, vigasztalan...!

II.

Képzelfetek csak lángoló napot,
 Hogy nincsenek körülte csillagok.
 Mi haszna ég el benne annyi láng?
 Neki sötét gyász a kerek világ.

Nem ragyoghat a fény, nem melegít.
Ha mások azt rá vissza nem verik.
Viszhangtalan az üres végtelen...
— Ez a te földi átkod, én szívem.

S ha a ligetbe kimegyek veled,
Mit sugnak ott a hulló levelek?
Hogy nincsen erre más vigasztalás,
Mint bús enyészet, örök elmulás...

Várhadd te már — hiába — a tavaszt!
Neked virágot többé nem fakaszt,
Megsemmisülni! rád ez volna ír;
De hajh! ki fejt meg, mit rejt a sír?

Nem csalfa hazug álarcz a halál?
A lélek él, nyugalmat nem talál.
És visszatér a bős emlékezet
Az üdvre, mely örökre elveszett!!

Sajgó szegény szív! im hogy cserbe hagy
Erőködő, vergődő emberagy!
A végtelen világ, az egyetem
Hallgat közömbösen, részvétlenül.

Tehetlen, véges minden gondolat.
Teremts magadnak egy istent magad,
S higgy benne buzgón, esztelen, vakon.
— A teremtésben nincsen irgalom...!

EMLÉKSOROK.

Elmulni ily pillangó lét után
Eltűnni és nem tudni, hogy hova?
Megsemmisülni, mindörökre tán;
Nem látni többé a napot soha!

Ember, mulandó, koldus vagy király,
Emeld föl és hordd magasan fejed!
Hős vagy, fenséges, mind, ki a halál
Gondolatát agyadban viseled! — —

HARMINCZ ÉV UTÁN.

Mi hátra volt még, elkövetkezett.
E földi létben gyász sorunk betölt.
Találkozunk — irgalmas végezet! —
Utolszor, egyszer még, a — sír előtt.
Hittem, hogy lesz idő, midőn megömersz,
S helyet cserél bennünk a fájdalom;
És folyni látom, majd ha már késő lesz,
A megbánásnak könnyét arczodon.

Mert a mit én vesztettem, óriás,
Hozzá az ég adott erőt nekem.
Én látok itt olyant, mit senki más;
Csodákat mivel emlékezetem.
A multból fölmerül egy pillanat,
Mint oczeánból elsülyedt sziget;
És látom újra ifju arczodat,
Mikor még másért nem dobbant szived.

És e varázslat rád is visszahat.
 E lélek a te Veszta-templomod.
 Oltára képében látod magad;
 Mi vagyok én neked, most már tudod:
 Ha majd e földi élettől megváltam,
 Imába, dalba foglalt szerelem
 Örökkévalósága a halálban...
 Az ég, ládd, mégis eljegyzett velem!

Ki bájaiddból méltatlan vadakra
 Pazaroltál nem értett kincseket;
 Én, a hideg bálvány vezeklő rabja,
 Ki minden kéjt szívébe temetett:
 Most itt ülünk, siralomházi lelkek,
 És nézzük egymást hosszan, szótalán...
 Tekintetünkben hajh! nem az elvesztett —
 Az el nem nyert éden fájdalma van.

Igy ül a hold ádáz vihar után
 Elcsöndesült nagy, tornyos felleget,
 És néz alá a méla éjszakán
 Bánatosan, de szenvedélytelen,
 Hallgatva a sirbolti csöndességet
 A rémteli sötét erdő alatt,
 Amíg a fákról nagy, nehéz könnycseppek
 Hervadt levélre halkán hullanak...

CREDO.

Ha neve sem lesz a régi vármegyének;
Kerületek-, körökről szól az ének,
Melyek közérdekűleg mért határát
Már nem «bogár» után keringve járták;
Lesz ki parancsol és ki megfogadja,
Törvénynek általános foganatja;
A szolgabírók rémmesében élnek,
Mágnás nem áll fölötte a törvénynek;
Az árvapénztárnok többé nem sikkaszt,
Mert cselekedni már nem úri «sikk» azt;

Ha az adó lesz kétszerannyi, mint ma,
De kulcs, arány csalatkozhatlan minta,
És e cserével mindakettő jól jár:
Hatalmas ország és jómódu polgár;
Mert államát igaznak, szentnek tudva,
Adózó mit keres, el nem hazudja;
Munkás jutalma méltó bér dicsének,
Közmegvetés árnyéka a herének,
Rangot, czimet nem koldult rend szalagja:
A szellem és erkölcs fensége adja;

Ha mint megannyi Cortez Nándor, multunk
Hajóit eltökélten folygyujtottuk,
Hogy itt ez új világot, melyhöz értünk,
Meghódítjuk, de vissza már nem térünk;
Nem pislogunk a sirba dicsőségér';
Csak szent ereklye már az ősi czégér.

Eltűnt s új diszbe öltözött a puszta,
Szebb délibáb — jólét fényében uszva;
Kinvallató pandur s futó betyár
Helyén sűrűn a mozdony griffje jár;

Ha németek hozzánk tanulni járnak,
Magyar leányt keresnek gouvernantenak;
Csikós mulat vasárnap frakkot öltve,
Utolsó antisemita kitömve;
Nadrágszija, csáti bot, cigányok sátra,
Nemesség bibliája: ferbli kártya,
És — tisztesség nem eshetik kimondva —
Rojtos gatyája... kerülnek muzeumba:
Akkor telik be jószág, Széchényi!
Dicsőség, boldogság lesz itten élni...

NYÁRI ÉJJEL.

1.

Innen föl a Szíriusz csillagáig,
E képzelemtárasztó messzeség,
Mely már előttünk végtelennek látszik,
E napszögekkel kivert ives ég,

E szörnyű távol a nagy egyetemben —
Mi ez egyéb? — egy kulcslyuk, melyen át
A mindenség titkát fürkésző lelkem
A megfoghatlan végtelenbe lát.

S mit látni ottan? — Csillagok-, napoknak
Megszámlálhatlan tündöklő raját,

Amint az ürben forgva vándorolnak
Egymás körül s együtt, tovább, tovább...

Mennek, menelnek, mint a fővezéri
Szemlére kivezényelt hadsereg.
Kisebb nagyobb közökben egymást éri
Dandár, hadosztály, zászlók, ezredek.

Mennek külön-külön, kimért ütemben,
Egy egy vezér után minden csapat,
S mind valamennyi egyfelé, szünetlen,
Fagyasztó fegyelemben, hallgatag.

De hát hol a fő, mely vezényel itten?
Pásztortalan nyáj volna a világ?
Ki tartja fönn e szörnyü méretekben
A rendet, mely hajszálig összevág?

E szakadatlan haladó gomolyban
A seregeknek ura, a király
Bizonynyal a középén, mozdulatlan
Nyugalma fönségében, ottan áll...

Keressük ottan, ott lesz ő, az Isten...!
Képzeltető-e bárhol egyebütt?
— De hát a térben, melynek széle nincsen,
Hol a közép? — Sehol, vagy mindenütt?...!

II.

Elmulnak majd mind e világok;
Egy ravatal lesz az ég boltja.

Egymásután e sok gázlángot
Egy láthatatlan kéz kioltja.

Az életet, az «Úr» vetését,
«Halál» szolgálja learatja.
Ugarrá vál a nagy mindenség
E — nekünk végtelen — darabja.

Világtalan napok csoportja
— Üres halálfejek — dermedten
A sötét éjszakában bolygva
Kisértik egymást, jéglepelben.

Sokáig nem lesz itten nappal;
De örökké sem tart az éjjel.
Előbb-utóbb megjő a hajnal
Életre keltő fényességgel.

Egyszer csak a nagy éjszakába',
Mint a mindenható kezétől
A végtelenbe lökött fáklya,
Csodálatos jelenség tűn föl:

Az égnek a mérhetlen léget
Átnyargaló fürtös csillagja
A sötétségben alvó réteg
Lámpáit sorra gyújtogatja.

Aztán megint lesz itten élet,
Teremtmények, kisebb-nagyobbak.
Az emberek hisznek, remélnek,
Halhatlanságról álmodoznak.

És forg tovább, miként az orsó,
 Világi rendnek körhintája.
 Bölcső, menyasszony-ágy, koporsó..
 Enyészet, élet egymást váltja.

Karácsonyesti ólomöntők
 Játéka hát a nagy mindenség?
 Méret szerint hangyák, földgömbök
 Rendeltetése buboréklét...?

Alakok, tömbök mindig újak
 Jönnek, suhannak, mint a felhők.
 Örök a léte a salaknak,
 Elmulandók csupán az élők?

Ez öntudatlan zagyva minden,
 Ez volt, van és lesz mindörökké,
 Gondolkozó lény perczig itten
 Él, meghal, aztán — soha többé?...!

III.

Elindul im egy árva lélek,
 Előtte a nagy pusztaság;
 Az úttalan végetlenségnek
 Kétséggüzötten neki vált.

Mint a fogoly vad mély veremben,
 Hol menthetetlen vége van,
 Kisérli a szökést szünetlen,
 Bár látja már, hogy hasztalan:

Vergődő lelkem is magába'
Csak jár, kutat, bár tudja jól,
A mit keres, föl nem találja,
Hiába fárad, fuldokol.

Szeretné tudni, hogy kit szolgál;
Hol itt az úr, ki ő, mi ő?
Keresse fönn a csillagoknál?
Vagy ő az, az örök idő?

Itt mindenütt, bennem, fölöttem
Merő csoda, titok, homály.
Ide mi végre, honnan jöttem?
Miért e lét, mi a halál?

Eszmék, megfoghatlan fogalmak!
Sötét, ijesztő kételyek!
A mulandóság lehangol csak,
Az öröklét kétségbe ejt.

E földi élet kínja hagyján;
Elvégzi majd egy pillanat.
De túl a néma sírok halmán —
Mi rejlik ott, a föld alatt?

Elmulni innen, mindörökre!
Mi szomorú, gyász végezet!
Rohadni, lassankint, büzhödve,
Mig jajgat, a ki szeretett...

És mégis így jobb, hogyha így van,
Oh add, uram, hogy így legyen.

Legyen a vég örök a sirban,
A rög maradjon végtelen.

Örökké élni, élni, élni,
Lét kínja bármi szaggató ;
Soha, soha meg nem pihenni . . .
Irtóztató, irtóztató !

Im itt vagyok a sötétségben,
Tehetlen, árva, elhagyott. .
Nem hogy kié, de voltaképen
Azt sem tudom, hogy mi vagyok ?

Teremtmény, jószág, ismeretlen
Erőnek rabja, eszköze.
Nem magamé se testem, lelkem
Egy mozdulata, egy ize.

Ki tudja, mit hoz a jövődő,
A közelebbi pillanat ?
Mesébe, dajkadalba illő
Beszéd a szabad akarat.

Ó józan értelem csufsa :
Örök világi rend, a hol
Ki ártatlan jött a világra,
Apái bűnéért lakol !

Higyjem, hogy üdvözülni a megholt,
Ha mind hibás, mi él, mozog ?
Ámitanak maguk az égbolt
Szép szemei, a csillagok.

A hajadoni szűz szemérem
 Pirjában égni látszanak.
 Szép álczák! — tudjuk, voltaképen
 Mindannyitok merő salak...

A napnak átlopott sugára
 Kendőzi, festi testetek',
 Holott az oly sötét, akár a
 Börtön, mint itt ez a mienk.

Bűn a teremtés, átok e lét.
 Becsületes csak a halál —
 Talán, talán, ha lelkünk végkép
 Megsemmisül, nyugtot talál...

Oh hogy ha égi, földi itten
 Mi kavarog, mind csalfa, gaz;
 Szinlés, csalás, hazugság minden,
 Csak lenne bár ez egy igaz!

Ölj meg, de igazán, valóban.
 Örökre öld meg lelkemet.
 Ne keljen gondolat agyamban,
 Ne tudja, hogy volt s még lehet...

Ez egyben légy, uram, kegyelmes,
 És megbocsájtom én neked,
 Hogy adtad e nem kért, keserves
 Siralomházi életet...

BÚCSU A NAPTOL.

O fényes ég, o tündöklő nap!
Itt hagyva életet, világot,
Van itt sok szép, sok jó, mitől majd
Megválni igazán sajnálok.

Szép a leány; a szűznek csókja
Édes lehet kimondhatatlan.
De savanyu fürt, ha a róka
Szegény és módja nincsen abban.

Mert nincs e földön semmi ingyen.
Az élet adva uzsorára.
A gazdagé a jóbul minden.
Szegénynek nincsen ifjusága.

S nem elveszítни, a mi megvolt,
— Hisz végre elmúl minden egykor, —
De el nem érni a fegfőbb jót,
Ez itten a legszomorubb sor.

És ez volt enyim is. Csalódtam,
Mert a mi földi, jobbnak hittem,
És szebbnek láttam, mint valóban —
Aztán szerettem, önfeledten.

Ugy tettem, mint te. Szórtam lángom'
Mindenfelé, körös-körültem.
A kiadás volt boldogságom;
A bevétellel nem törődtem.

De te, ha emberek megcsaltak,
Keserüségem' enyhítetted.
Felhőimet megaranyoztad.
Egedet én láttam legszebbnek.

Én benned éltem, és te bennem.
Te úgy neztél rám, bármi ére,
Mint édes anya az ölében
Reá mosolygó kisdédére.

S láthattad arczod' tisztábban, mint
Tengerszemében a Kárpátnak,
A melybe nyári éjszakánként
Szűz csillagok fürödni járnak.

Te nekem a tündérországot
Mutattad erdőben, mezőben.
Oh, hogy szememből e sugárod
Maholnap elfogy, tova röppen...!

Mi szép a föld! Van sok jó itten.
Egy epreért a zöld vágásnak
Nagy istenek álöltözetben,
Ismeretlenben le-leszállnak.

És még sem a halál, nem a vég
— Hisz ebben még vigasztalás van —
A szűk sír éje szörnyű. Lennék
Halott, csak szabadban, fényárban...

Van fájdalom a gondolatban :
Itt hagyni e virágos völgyet.

Oh mi nagyobb, hasonlíthatlan :
Hogy tégedet nem látlak többet !

De hát eltűnni a nagy éjben,
Mindennél, a mi él, a vég ez.
Mennem kell, a hová megy minden ;
Ahol csöndes, hideg, sötét lesz...

Dicső nap a fölséges égen
Takard el akkor fénydus képed' !
Eltört a kis tükör, a melyben
Magadat oly kedvtelve nézted...

HOSSZÚ ÉJJEL.

Oh te csodás, dicső természet !
Érthetlen földi hangyaésznek —
Méhedbe látni lehetetlen,
De épp ez űzi, hajtja lelkem.

Bánt a homály, és nem hágy békét,
Keresni a dolgoknak végét,
Ha túl a szent, a szűzi fátylon
Lehetne még valamit látnom !

A mit nem látott még a többi
Halandó, tépelődő földi.
Ha már nem is érthetlek téged —
De mi vagyok én ? mi a lélek ?

Oh mert közelg épp a nagy óra !
Már készülődik búcsuzóra,

Testből a lélek válni készül,
Mint kard kiröppen hüvelyébül.

Csodák csodája, tündérjáték,
Minden csalóka látszat, árnyék,
A roppant tömeg tehetetlen,
A lég, a puszta lég — a minden!

Oh égbolt szörnyeteg nagysága,
Benne a földek sokasága,
Mint öntudatlan csecsemője
Ugy ring a légi anya-ölbe.

Hol vége változó anyagnak
Kezdődik, a mi meg nem halhat,
Az, aminek nem kell születni,
Elhulhat-e a lég? a semmi?

A Hymmalaya tehetlen rög,
A lepke, mely fölötte röpköd,
Egy porszemét megmozdíthatja,
De ő тұr, el nem riaszthatja.

Anyagban nincs erő, se élet,
Mi hát a láthatatlan lélek?
A foghatlan, testetlen semmi,
Mely volt, van, s örökké fog lenni?..

És hogyha így?.. Ki tudja?.. Hátha?
Mint örök mécs, leúl halmára
S ott megmarad, ha meg nem halhat,
Örökké síró öntudatnak?

Siratni ezt a drága testet?
A melybe, íme, férgek estek,
Holott előbb még általjárta
Lobogva égő kéjek lángja.

Siratni e siralmak völgyét,
Ez éden sok titkos gyümölcsét,
Hol bűnbe esni olyan édes —
S jön a halál s egyszerre végez.

TARTALOM.

	Lap
Bevezetés. Endrődi Sándortól	5
Sirámok	23
Száll a hegyre barna felhő	23
Szól a zene, harsog	24
Föltámadni mint a felhő	25
Hova lett a nap az égről	25
Mily vidám, örömele	26
Érezem, hogy sírni fogok	27
Én a borjunak megint	28
Elhallgass, mert zivatar van	30
Mikor a nap süt az égen	31
Viszonszerelem	31
Szerelem átka	32
Én gyötrelmem, szép leá- nyom	32
Szeretlek én téged nézni	32
Van-e még egy oltár.....	34
Látlak én még s látni foglak	35
Szeretlek, szeretlek régen	36
Mint egy szép halott	40
Ne huzzátok	40
Jár utánad, jár a képzelet	41
Nem szeretlek	42
Nem tudok én semmit rólad	44
Gina emléke	46
Szeretsz-e te, vagy sze- rettél-e már?	46
Elfogy a nap, az én napom	47
Ver az isten engem	49
Tied a dicsőség, hatalom	51
De azért ne hidd	51
Oh ha bájjaidat szereted	52
Légy vidám kétségbeesve	52
Mivel engem megátkoztál	53
Szegény öreg koldus.....	54
Legyek lealázva a porba	54
Szól a zene, olyan szépen szól	55
Egyszer megölelni.....	56
Szerelem, szerelem	56
Mint az erdő napsugártól	57
Oh hagyj békét a huroknak	58
Ha szerelem nincs szived- ben	59
Mikor éj van, sötét néma	61
Ha istenben hinni tudnál	62
Én nem tudom, mi lep meg néha	63
Szeretlek, mert oly szép szemed van	65
Én nekem már nem fáj semmi	66
Indulnak már a barna felhők	67
Élő virágom, oh szerel- mesem	68
Eltakartam képed	69
Oh hogy panaszkodnak	72
Sokat gyötörtél, öltél en- gem	75
Mintha örvény fölött járnék	80
Találkozunk majd még mi jókora	81
Husz év múlva	83
Vegyes költemények	84
A virrasztók (1855)	84
Keserű órában	86
Hajótöröttek (1858)	87
Washington	88
Luzitán dal	90
Búcsu	92
Jó barátok	93
A természetből	95
Vízsegrádon	96
A beduin	100
Mit kongnak-bongnak a ha- rangok?	101
Az élet	115
Ártor és Ida	115
Meghasonlás (1849 végén)	119
A gyilkos	120
Egy szolgálékú poétára	122

	Lap		Lap
Sirboltban	122	Életbölcsselem	195
Székesfehérvárott	122	A Balaton partján	196
Gyermekleányok emlékköny- vébe	125	Otthon	199
Nem úgy van ám (1864)	125	Emlékek	200
Memorandum (1864)	126	Gyermekkorom tájéka	202
Tavaszi felé	127	A leány a kútnál (Radicsevicz Sándor után)	205
Tömlőcztartó lehetett	130	Köruton	205
Őszi eső	131	Vasuton	207
Költő barátomhoz	132	Panaszok	208
Annak sírján, kit ő szeretett	135	Éjjelek	210
Liszt Ferenczhez (1857)	136	Kisértetek	212
Bertának	137	Jubilate	214
Szemközt	138	A végredelet	219
Ha szépet látok	140	Nyári les	220
Boldog szerelem	141	Albumba	221
Pásztor-órák	142	De profundis	222
Idyll	143	Fürdői emlékek	225
Mákszemek	145	Tűnemények	227
Mindent feledtem	146	A köröndnél	228
Utolsó dal Ginához	146	Lenni vagy nem lenni	229
A feledhetlenhöz	147	Az állatkertben	235
Végtelenség	148	Nádas tavon	236
A kárhozat helyén	159	A meyerlingi halott	238
A vaáli erdőben	161	Borongás	242
A nyugtalan zárándok	162	Sodoma	243
Vége van	163	Utóirat	245
Őszi tájék	165	Az első	246
A városligetben	166	A legszebbnek	248
Hajón	170	Szerelem hatalma	250
Arabella	171	Őszi hangulat	251
Csillagok	172	Emlékkönyvbe	252
A bikoli fák alatt	174	Halál	253
A szomorú szerzetes (Lenau)	176	Messze innen!	255
A vén mosónő (Chamisso után)	178	Elmult idő	257
Az apagyilkos (Hugo Viktor után)	181	Emléksorok	260
Magány	186	Harmincz év után	260
Tanács (Jovanovics János után)	187	Credo	262
Az üstökös	188	Nyári éjjel	263
Megnyugvás	189	Búcsu a naptól	270
		Hosszú éjjel	272

PH
3132
M3
kot.50

Magyar remekírók

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

LESZIKK. KÖNYVKÖTŐ BUDAPEST